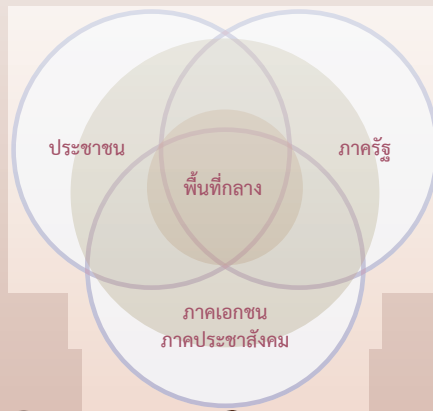

รายงานการศึกษา รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

รายงานการศึกษา

รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

สํานักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

๓๗๐.๑๙๐๗

ส ๖๙๑ ร

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วม
และสมัชชาการศึกษา / กรุงเทพฯ : ๒๕๖๒.

๒๒๒ หน้า

ISBN : ๙๗๘-๖๑๖-๒๗๐-๒๓๒-๗

๑. การมีส่วนร่วมทางการศึกษา ๒. สมัชชาการศึกษา
๓. ชื่อเรื่อง

รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

สิ่งพิมพ์ สกศ.

อันดับที่ ๔๕/๒๕๖๒

พิมพ์ครั้งที่ ๑

พฤศจิกายน ๒๕๖๒

จำนวน

๕๐๐ เล่ม

ISBN

๙๗๘-๖๑๖-๒๗๐-๒๓๒-๗

ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่

กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา
สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
ถนนสุขุขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๕๓๔
โทรสาร ๐-๒๒๔๑-๕๑๕๒
Web site: <http://www.onec.go.th>

พิมพ์ที่

บริษัท พรักหวานกราฟฟิค จำกัด
๙๐/๖ ซอยจรัญสนิทวงศ์ ๓๔/๑
ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงอรุณอมรินทร์
เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑๐๗๐๐
โทรศัพท์ ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙ ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒
โทรสาร ๐-๒๔๒๔-๓๒๔๙ ๐-๒๔๒๔-๓๒๕๒

คำนำ

“การมีส่วนร่วม ภาคีเครือข่าย หรือสมัชชาการศึกษา” เป็นแนวคิดสำคัญที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๕๔ วรรคสอง กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับ ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑ – ๒๕๘๐) ได้ระบุถึงการมีส่วนร่วม ไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๔ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม การพัฒนาที่ให้ความสำคัญกับการดึงพลังของภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาคเอกชน ประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่นมาร่วมขับเคลื่อน สอดคล้องกับแผนปฏิรูปประเทศ ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศ ด้านสังคม คือ ประเด็นการปฏิรูปที่ ๕ : การมีส่วนร่วม การเรียนรู้ การรับรู้ และการส่งเสริมกิจกรรมทางสังคม ซึ่งมุ่งเน้นการสร้างจิตสำนึกสาธารณะ การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนผ่านกิจกรรมทางสังคมบนพื้นที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ กอปรกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔) ยังได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมในการศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๑ การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ โดยให้ความสำคัญกับเสริมสร้างสถาบันทางสังคมให้มีความเข้มแข็งและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา ชุมชน สื่อมวลชน และภาคเอกชน

(ข) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา ได้กำหนดเรื่องและประเด็นปฏิรูปที่ ๑ ซึ่งมีเป้าหมายเร่งด่วนในการปฏิรูประบบการศึกษาและการเรียนรู้โดยรวมของประเทศ โดยกำหนดให้มีการจัดทำประกาศกระทรวงว่าด้วยการจัดตั้งดำเนินการสมัชชาการศึกษาระดับจังหวัด สอดคล้องกับร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. มีแนวคิดในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ในมาตรา ๑๘ ซึ่งวางหลักให้ประชาชน ซึ่งมีภูมิปัญญาหรือประกอบอาชีพหรือธุรกิจในจังหวัดใด อาจรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ เสนอแนะ อุดหนุน หรือให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในจังหวัดนั้นหรือจังหวัดใกล้เคียงได้ คณะบุคคลอาจจัดตั้งเป็นสมัชชา สภา กลุ่ม หรือหมู่คณะที่เรียกชื่ออย่างอื่นได้ ตลอดจนแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๗๙ มีแนวคิดในการจัดการศึกษา (Conceptual Design) โดยยึดหลัก “การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม” และได้กำหนดให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษาไว้ในยุทธศาสตร์ที่ ๖ : การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบบริหารจัดการศึกษา โดยมีเป้าหมายว่า “ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนและพื้นที่” จากแนวคิดสำคัญที่ปรากฏในกฎหมายยุทธศาสตร์และแผนงานข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าทิศทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีการรวมกลุ่มของบุคคล คณะบุคคล องค์กรหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เรียกว่า “ภาคีเครือข่ายการศึกษา” หรือ “สมัชชาการศึกษา” เป็นผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงานส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่อิงบริบทพื้นที่ (Area-based education)

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจหลักด้านการพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตระหนักว่า “การมีส่วนร่วม ภาคีเครือข่าย หรือสมัชชาการศึกษา” เป็นกระบวนการสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาของพื้นที่ (Area-based education) ซึ่งเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคล คณะบุคคล อาสาสมัคร ภูมิปัญญาท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษาในพื้นที่ทุกระดับ ตั้งแต่ หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด และระดับชาติ การมีส่วนร่วมในฐานะ “ภาคีเครือข่ายการศึกษา” หรือ “สมัชชาการศึกษา” จะประสบความสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องมี “กลไก” ซึ่งมีองค์ประกอบหรือปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนการขับเคลื่อนงานด้านการศึกษาให้ประสบความสำเร็จด้วย

รายงานการศึกษารูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชา การศึกษาดังนี้ จึงได้ระบุถึงหลักการ แนวคิด สภาพการดำเนินงานของ ภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งกลไกการดำเนินงานของภาคีเครือข่าย การศึกษา/สมัชชาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ (Best Practice) เพื่อใช้เป็นบทเรียนในการพัฒนา ส่งเสริม และสนับสนุนการดำเนินงานของภาคี เครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาของไทย และเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายและสมัชชาการศึกษาในระดับ พื้นที่/จังหวัด เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญ ยุทธศาสตร์ชาติ และแผนงานระดับชาติที่เกี่ยวข้อง

(ง) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ขอขอบคุณ ดร.รวิช ตาแก้ว และคณะนักวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ภาควิชาเครือข่าย การศึกษาทั้ง ๕ จังหวัดที่อนุเคราะห์ข้อมูล และถ่ายทอดแบบปฏิบัติ ที่เป็นเลิศ เพื่อการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานด้านการ มีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาให้แก่พื้นที่อื่น ๆ นำไปเป็นแบบอย่าง ในการส่งเสริมและพัฒนาการมีส่วนร่วมที่สอดคล้อง เหมาะสมกับบริบท และความต้องการของพื้นที่ของตนอย่างแท้จริงต่อไป

(นายสุภัทร จำปาทอง)
เลขาธิการสภาการศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

สภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศมีกลไกความสำเร็จที่ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกลไกในเชิงระบบ กลไกการประสาน และกลไกการจัดการอย่างต่อเนื่องซึ่งประกอบด้วยงานและกิจกรรมการให้ข้อมูลและการรับข้อมูลของทั้งสองฝ่ายคือ ทั้งฝ่ายให้และฝ่ายรับ กิจกรรมที่ดำเนินการให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จเกิดจากการสร้างพื้นที่กิจกรรมให้มีพื้นที่ส่วนกลางที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกฝ่ายสามารถไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ ทั้งสามารถนำข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ เข้ามาพูดคุยโต้แย้งกันในเชิงวิชาการได้โดยไม่ต้องสร้างเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งต่อกัน ความคิดเห็นที่แตกต่างซึ่งเกิดขึ้นในวงเสวนาในพื้นที่ส่วนกลางนั้นให้ถือว่าเป็นการสร้างสรรค์และเป็นพรสวรรค์ที่แตกต่างของแต่ละบุคคลหรือตัวแทนของแต่ละองค์กรบุคลากรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมกันขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่างยืนยันตรงกันว่านอกจากทุกคนต้องมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วมสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและต่อภาระงานของหน่วยงานซึ่งถือเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายได้ต่อเนื่องและสามารถดำเนินการต่อไปได้จนประสบความสำเร็จ ดังที่พบในกรณีศึกษาต่างประเทศ ๔ ประเทศ คือ ฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น และกรณีศึกษาในประเทศ ๕ จังหวัด คือ นครปฐม ชลบุรี สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ และสุรินทร์ ดังนี้

(ก) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

กรณีศึกษาต่างประเทศ ประเทศที่คัดเลือกเป็นประเทศกรณีศึกษา เป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา เปิดโอกาสให้ ประชาชน องค์กรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละประเทศมีแนวคิดเชิงระบบ โดยสรุปดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ ใช้ระบบการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็น นวัตกรรมทางการปกครองในระดับท้องถิ่นโดยองค์กรภาครัฐเชื่อมโยง กับภาคเอกชนและพลเมือง พลเมืองได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการ มีส่วนร่วมใน ๓ ส่วน คือ ๑) ส่วนงานผู้บริหารเมือง (Mayoral model) ๒) ส่วนงานการมีส่วนร่วมของพลเมือง (The civic-participation model) ๓) ส่วนงานการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ (The Purchaser-provider model) ซึ่งงานการจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งในสวัสดิการของรัฐ (๑ ใน ๗ welfare services boards of directors) ภายใต้การบริหารของผู้ว่าการเมือง และ คณะกรรมการเมือง โดยมีช่องทางในการสื่อสารจากระบบออนไลน์ให้ พลเมืองแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการเมือง มีองค์กรไม่แสวงหา กำไร (NGOs) ร่วมแสดงความคิดเห็น และความคิดเห็นทั้งสองทางถูกนำ มาเปรียบเทียบและนำมาประชุมร่วมกันในทุกด้าน และมีกิจกรรมให้ ประชาชนร่วมพูดคุยร่วมกับประชาชนเพื่อให้เกิดการปรับปรุงจากล่าง ขึ้นบน (bottom-up direction) โดยเปิดเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ ผู้บริหารได้รับฟังปัญหาจากประชาชนและได้แสดงผลของนโยบาย ต่าง ๆ ได้ ส่วนประชาชนก็ได้แสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการนี้ ทำให้เกิดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกับภาครัฐ และ ทำให้เกิดความสามัคคีและการใช้ชีวิตแบบเมืองมีความเข้มแข็งและมีความร่วมมือกันมากขึ้น

ระบบการศึกษาของฟินแลนด์จึงเน้นความเป็นอิสระในระดับท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมผ่านการปกครองระดับเทศบาลเมือง การกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับชาติและความร่วมมือเชิงพื้นที่เกิดการบูรณาการ เพื่อการจัดการศึกษาและการจัดการทรัพยากรการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีระบบเข้ามาเชื่อมต่อระหว่างเทศบาลเมืองและประชาชนในเขตพื้นที่ทั้งแบบการประชุมพบหน้าและการแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์โดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันและนำไปสู่นโยบายและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของประชาชน ชุมชน โรงเรียน เทศบาลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของพลเมืองต่อการศึกษาอยู่ในระดับตัวแทน (delegate power) และกำลังก้าวไปสู่การกำกับโดยประชาชน (people control) คือ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องเชิงพื้นที่โดยตรง

ผลจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาถูกออกแบบบูรณาการผนวกไว้ในการบริหารจัดการท้องถิ่น

ประเทศแคนาดา รัฐบาลกลางมีนโยบายกระจายอำนาจในระบบการศึกษา ทำให้หน่วยการตัดสินใจอยู่ในระดับรัฐ (provincial school board) เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ส่วนกลางมีหน้าที่วางระบบประเมินเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ละรัฐปกครองอิสระทำให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรับเลือกมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐทำงานร่วมกับข้าราชการประจำที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐและส่งเสริมการศึกษาแบบเขตพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้แทน (trustees) ต่าง ๆ โดยเน้นนโยบายการศึกษา

(๗) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

เปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาระบบครูและการให้อิสระกับครูในการจัดการการเรียนการสอน มีการจัดการให้ทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษาท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อย โดยแต่ละโรงเรียนจะมีสภาโรงเรียน (school council) เพื่อดำเนินกิจการของโรงเรียนให้สอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาระดับพื้นที่

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ในระดับมลรัฐ การมีส่วนร่วมเกิดขึ้นผ่านสมัชชาการศึกษาในระดับประเทศ ด้วยการดำเนินการผ่าน “First Nations-Government of Canada terms of reference for joint collaboration 2016” ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา ระบบการศึกษาของรัฐบาลแคนาดาจึงกระจายอำนาจให้แต่ละรัฐบริหารผ่านกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐ โดยมีการพูดคุยกับทาง AFN board of education เพื่อส่งเสริมการศึกษาในแต่ละเขตมณฑล โดยมีคณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้แทนต่าง ๆ ซึ่งจะทำหน้าที่กำหนดนโยบายการศึกษาในระดับมณฑลให้สอดคล้องกับ TOR for joint collaboration 2016 ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา โดยทาง AFN มีตัวแทนในระดับบริหารที่มาจากคัดเลือกของผู้นำชนเผ่า หัวหน้าในระดับเขตพื้นที่ และประธานสภาผู้อาวุโส สภาสตรีและสภาเยาวชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันปีละ ๑ ครั้ง โดยเน้นนโยบายการศึกษาเปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและการมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนพื้นเมือง

ผลจากการศึกษาพบว่า สมัชชาการศึกษาเกิดจากการรวมตัวของชนเผ่าพื้นเมือง (สมัชชาชนเผ่าพื้นเมือง) และเรียกร้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมืองเพื่อการจัดการศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายที่ชื่อว่า “Thinking Schools, Learning Nation” หรือ “โรงเรียนที่สอนให้คิด ชาตินี้อสอนให้เรียนรู้” ซึ่งมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำ นอกจากนี้ยังมีคำขวัญว่า “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” (Teach Less, Learn More) ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีผลที่เป็นรูปธรรม ๖ ประการ คือ ๑) เส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น สามารถถ่ายโอนนักเรียนระหว่างสายวิชาชีพกับสายสามัญเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียน ๒) หลักสูตรเน้นให้นำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและลดความกดดันเรื่องเกรดการศึกษา ๓) นโยบาย ๒ ภาษา เพื่อให้สื่อสารอย่างสากลและสื่อสารด้วยภาษาประจำเชื้อชาติของตนโดยยังคงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ๔) นโยบายจิตสำนึกรักชาติเพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เคารพประเทศและรักษากฎหมาย ๕) นโยบายการศึกษาเพื่อสร้างสังคมฐานความรู้และการอบรมทักษะเพิ่มเติม ๖) ระบบการฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาที่เน้นการผลิตครูที่มีความรู้ลึกซึ้ง

สิงคโปร์กำลังมุ่งหน้าไปสู่การกระจายอำนาจ การบูรณาการ การผสมกลมกลืน และการให้ทุนการศึกษา ซึ่งมีความยืดหยุ่นและมีการให้ทุนที่พิจารณาอย่างชาญฉลาด ระบบทุนการศึกษามีทั้งแบบให้เปล่าให้บางส่วนในทุกระดับการศึกษา ในการกระจายอำนาจ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นสามารถเข้ามามีบทบาทกับโรงเรียนได้มากขึ้นในการกำหนดนโยบายการศึกษาในวิชาเพิ่มเติมและวิชาพัฒนาทักษะต่าง ๆ

ผลจากการศึกษา ไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการเป็น citizen participation in education เพื่อการกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่และการส่งต่อกลับไปสู่ระดับสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ

ประเทศญี่ปุ่น กระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นกระทรวงที่ดูแลด้านการศึกษา โดยมีสภาการศึกษา กลาง (the central council of education) ที่ดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ (ระดับชาติ) จังหวัดและเมือง เพื่อให้มีการเปิดกว้างให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในระดับพื้นที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษา กำหนดกลไก คือ คณะที่ปรึกษาโรงเรียน (the school advisors) ทำหน้าที่เสนอความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนต่อโรงเรียน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน และกระตุ้นให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อชุมชนในด้านการเป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร ต่อมา มีพระราชบัญญัติศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อให้มีการตั้ง สภาการจัดการโรงเรียน (school management council)

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการในระดับจังหวัด โดยมีสภาการศึกษากลางดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาในทุกๆระดับ นโยบายการศึกษา ที่เน้นการเข้าถึงการศึกษา การเพิ่มระบบความรับผิดชอบต่อข่าวสาร และการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส การมีสภาการจัดการโรงเรียน ทำให้อำนาจการตัดสินใจอยู่ในระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษาและเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อโรงเรียน

ผลจากการศึกษา ไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในการเป็น board of education เพื่อการกำหนดและกำกับนโยบาย การศึกษาในระดับพื้นที่ (จังหวัดและเมือง) และการส่งต่อไปสู่ระดับสมัชชา การศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองมักมีส่วนร่วมผ่านสมาคม ผู้ปกครองและครู และการเยี่ยมโรงเรียนเท่านั้น

ข้อสรุปกรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้ งานการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จนั้นเป็นการ กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจบริหารจัดการตามสภาพ ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเน้นให้พลเมืองรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบุคคล เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร และหน่วยงานตามลำดับ การสร้างความตระหนักรู้ ร่วมกันรับผิดชอบ ต่องานในหน้าที่ จึงเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน ปรับปรุงและพัฒนา การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนสามารถดำเนินได้ประสบความสำเร็จ ตามเป้าหมาย

กรณีศึกษาในประเทศ จังหวัดที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาเป็น จังหวัดที่มีกิจกรรมภาคีเครือข่ายในการจัดสมัชชาในรูปแบบที่แตกต่างกัน และประสบความสำเร็จในการจัดการซึ่งจังหวัดอื่นสามารถนำไปประยุกต์ ใช้เป็นต้นแบบได้ จังหวัดที่คัดเลือกไว้มี ๒ กลุ่ม กลุ่มแรก คือกลุ่มที่มีดำเนิน กิจกรรมของสมัชชาภาคีเครือข่ายสุขภาพอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ จังหวัด นครปฐม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดกิจกรรมภาคีเครือข่ายที่ยั่งยืน และ กลุ่มที่ ๒ คือ กลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบภาคีเครือข่ายด้าน การศึกษา มี ๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี ชลบุรี และสุรินทร์

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่ดำเนินงานด้านสมัชชาสุขภาพ มาอย่างต่อเนื่อง และนำกิจกรรมการจัดภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเข้าไป แก้ไขปัญหาสังคมในพื้นที่

รูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายเชิงระบบ จังหวัดนครปฐม เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐควบคู่ไปกับภาค ประชาชนในลักษณะคู่ขนาน (รัฐคู่ประชาชน) โดยโครงสร้างภาครัฐจะอยู่ ในระนาบบน มีหน้าที่กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนผ่านระบบ ราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดผลลัพธ์และเป้าหมายที่

(ก) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

ชัดเจน ภาคประชาชนจะอยู่ในระนาบล่าง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐานของการรวมตัวกัน มุ่งให้เกิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่สำคัญ

กลไกการขับเคลื่อนใช้การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) เพื่อให้การขับเคลื่อนดำเนินไปได้โดยเกิดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายภาครัฐกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หน่วยงานราชการเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณและให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ ต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับการจัดกิจกรรม การนำเสนอผลลัพธ์กับการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามเป้าหมายของทางราชการจะเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมของจังหวัดนครปฐม คือ การจัดวางบุคคลให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความสามารถ รวมทั้งการสร้างกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยมีมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเป็นแกนในการดำเนินกิจกรรม

จังหวัดเชียงใหม่ ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษามีการจัดการภาคีเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ เน้นการเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อให้พลเมืองเชียงใหม่รักท้องถิ่น ใช้แนวทางการดำเนินงานผ่านการมีส่วนร่วมโดยอาศัยการริเริ่มจากหมู่คณะที่เห็นพ้องต้องกันในการศึกษาเชิงพื้นที่ จากนั้นแสวงหาพันธมิตรกับ ๙๙ ภาคี จนเกิดเป็นภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นฝ่ายเลขานุการ มีคณะทำงานหลักเป็นผู้วางยุทธศาสตร์ ประสานงานและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้เกิดการสร้างสรรค์เชิงพื้นที่และนำไปสู่กิจกรรม โดยมี

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองทุน ๑๐ บาท) เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เชิงพื้นที่และเพื่อเป็นแรงขับเคลื่อนที่สำคัญในการดำเนินการไปสู่เป้าหมายได้

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ คณะทำงานหลักที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยมีระดับอำเภอ ตำบล และอบต. ที่เห็นคุณค่าและเข้ามาร่วมสนับสนุนรวมทั้งผลักดันกิจกรรมต่าง ๆ เช่น หลักสูตรรักษ์เชียงใหม่ไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ การลดความเหลื่อมล้ำของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและการมีงานทำของคนเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของภาคีเชียงใหม่ใช้หลักการกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน โดยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตน และจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่สนับสนุน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพราะได้รับแรงกระตุ้นจากหน่วยงานภาครัฐสร้างโอกาสและให้งบประมาณสนับสนุน จนสามารถสร้างแรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นและชุมชน

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เน้นการเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น “พุทธทาสศึกษา” และการลดความเหลื่อมล้ำ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นการดำเนินงานผ่านองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เพื่อประสานงานให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาที่ถูกต้องตามระเบียบงบประมาณ ทำให้เกิดกิจกรรมเพื่อเติมเต็มหลักสูตร โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่สนใจเข้าร่วมสนับสนุน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ

กลไกที่เชื่อมโยงสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ และการผลักดันกิจกรรมหลักสูตรพุทธทาสศึกษาไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเป้าไปสู่การเป็น “สุราษฎร์ เมืองคนดี”

การเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาได้แรงบันดาลใจจากรูปแบบการทำงานร่วมกันของคณะทำงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้แผนงานยุทธศาสตร์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนงาน โครงการในระดับพื้นที่ อำเภอ ตำบล และสถานศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอยู่ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งคอยจัดกิจกรรมตามแผนงานให้เกิดผลตามเป้าหมายในแต่ละพื้นที่

จังหวัดชลบุรี จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยใช้หน่วยงานภาครัฐเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในระยะแรก และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนการประสานงาน สนับสนุน เพื่อให้เกิดกิจกรรมตามแผนงานโครงการ

รูปแบบการจัดการเชิงระบบเน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นนโยบายปฏิบัติผ่านคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

มีการสนับสนุนด้านการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาจากงบประมาณของจังหวัด, สสค. มีการผนึกกำลังการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาทั้ง ๖ ระดับ โดยใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่เป็นฐานนโยบาย ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติไปสู่กิจกรรมที่ให้อิสระแต่ละสถาบันการศึกษา โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันนำไปสู่เป้าหมาย

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ เพื่อเป็นคณะทำงานที่เชื่อมโยงกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป โดยเป็นการประสานเชื่อมโยงจังหวัด การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา และกิจกรรมให้ประสานสอดคล้องกันจนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน และเป็นพี่เลี้ยงแก่สถาบันศึกษานำไปสู่การสัมฤทธิ์ผลและการบรรลุเป้าหมาย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอยู่ที่คณะทำงานฝ่ายเลขานุการของคณะทำงานแต่ละชุดที่คอยประสานจัดการให้เกิดกิจกรรมในระดับต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่สนับสนุน

จังหวัดสุรินทร์ จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโดยใช้การมีส่วนร่วมแบบปัญหาภาคีที่มีทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมคิดร่วมทำ และร่วมติดตามผลตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดการเชิงระบบของจังหวัดสุรินทร์ เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐส่งเสริมภาคประชาชน โดยโครงสร้างภาครัฐจะอยู่ในลักษณะเริ่มต้นจากจังหวัด โดยยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมแบบปัญหาภาคี มีงบประมาณผ่านการจัดสรรงบประมาณและการเสนอขอรับทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ มาเป็นทรัพยากรการศึกษาเพื่อดำเนินกิจกรรมไปสู่เป้าหมาย

จังหวัดโดยสมัชชาการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นภาคส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) และประสานงานกับ

ปัญหาภาคีและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในระดับพื้นที่ เช่น อบจ., อบต., เทศบาล เข้ามาสนับสนุนในเชิงพื้นที่ผ่านยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่และให้การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างเป็นธรรมชาติเพื่อนำไปสู่เป้าหมายในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรม คือ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบลที่ใช้หลักการทำแบบแบบปัญหาภาคีดำเนินกิจกรรม

ดังนั้นจึงนำแนวคิดเชิงระบบกลไกการมีส่วนร่วมจากความสำเร็จดังกล่าวทั้งจากต่างประเทศและในประเทศมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบเป็นกลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเชิงระบบได้ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ดังนี้

รูปแบบกลไกระดับจังหวัด เป็นกลไกเชิงระบบที่ใช้การผลักดันนโยบาย แผนงาน ด้วยการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกในระดับการบริหารองค์กรและการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่

รูปแบบกลไกระดับอำเภอ เป็นกลไกการประสานที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย กิจกรรม เป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง ทั้งสาระความรู้ ข้อมูลพื้นฐาน และงานงบประมาณ

รูปแบบกลไกระดับตำบล เป็นกลไกการจัดการที่ใช้ในระดับปฏิบัติการและเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่

กลไกทั้ง ๓ ระดับนี้ สามารถปรับประยุกต์เพื่อให้เกิดการนำนโยบายในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ระดับจังหวัดได้ โดยระดับจังหวัดปรับเป็นระดับชาติ ทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงนโยบายและติดตาม ประเมินผลระดับอำเภอปรับเป็นระดับภูมิภาค ทำหน้าที่ประสานงานให้เกิดการปฏิบัติ และระดับตำบลปรับเป็นระดับจังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติ ดังนี้

๑. กลไกเชิงระบบเป็นกลไกเชิงนโยบายที่ใช้การผลักดันนโยบาย แผนงาน ด้วยการจัดตั้งใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกในระดับ การบริหารองค์กรและการตัดสินใจปัญหาในระดับนโยบายตั้งแต่ระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค ระดับกลุ่มจังหวัด จังหวัดและระดับพื้นที่ เป็นกลไกที่เชื่อมโยงเครือข่ายระดับต่าง ๆ เข้าด้วยกันแล้วจึงร่วมมือกัน ขับเคลื่อนแผนงานโครงการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่เป้าหมาย

๒. กลไกการประสานเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย กิจกรรม เป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง สารความรู้ ข้อมูล พื้นฐาน และงานงบประมาณ บุคลากรที่ร่วมงานโครงการและกลุ่มภาคี เครือข่าย ทั้งในระดับชาติ กระทรวง กรม กอง หรือหน่วยงานในระดับ เขตพื้นที่ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นกลไกที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความคุ้นชินและคุ้นเคยต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรม จนเกิดความไว้วางใจต่อกัน กลไกนี้จำเป็นต้องใช้ทำงานร่วมกันกับกลไก การจัดการ

๓. กลไกการจัดการเป็นกลไกที่ใช้ในระดับปฏิบัติการและเป็น ปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามแต่ละสภาพ ปัญหาในพื้นที่ ทั้งนี้เพราะกิจกรรมภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเป็น กิจกรรมที่มุ่งแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ และเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ปัญหาอย่างเร่งด่วน หรือการแก้ไขปัญหาล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหาซึ่งถือ เป็นการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนงานโครงของภาคีเครือข่าย การมีส่วนร่วม คือ ระบบปฏิบัติการที่ใช้การนิเทศ แนะนำ ช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมติดตาม ช่วยเหลือ และร่วมประเมินผลการปฏิบัติการ ตามแผนงานโครงการ

(ต) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คือ การสร้างพื้นที่ส่วนกลางที่ทุกฝ่ายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมเปิดใจคุยกันเพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม

ปัจจัยความสำเร็จที่เป็นองค์ประกอบให้เงื่อนไขของกลไกขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง คือ คุณสมบัติของสมาชิกเครือข่ายหรือบุคลากรหน่วยงาน มืองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

(๑) เป็นผู้ที่มีจิตอาสา รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

(๒) เป็นผู้รับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์กรชุมชน และสังคม

(๓) เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะในลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะในคุณลักษณะ ๕ ประการนี้ คือ เป็นนักยุทธศาสตร์ นักวิชาการ นักประสาน นักจัดการ และนักสื่อสาร

ปัจจัยความสำเร็จในระดับสถานศึกษา การนิเทศแบบการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษา เป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา

งานการนิเทศแบบการมีส่วนร่วม เพื่อติดตามและประเมินผลดำเนินการใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

(๑) การนิเทศเพื่อสร้างความตระหนักในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน ครู ผู้อำนวยการ สถานศึกษา และผู้ปกครอง

(๒) การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งเป็นการติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ เป็นกิจกรรมการเชื่อมโยงจากนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติโดยตรง โดยมีหน่วยงานเชื่อมประสานในระดับจังหวัด ซึ่งต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. รัฐควรจัดให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายในระดับพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. รัฐควรออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้จังหวัดที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการของพื้นที่ โดยให้สิทธิในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ และให้อำนาจในการบริหารจัดการ ๓ เรื่อง คือ (๑) งานการบริหารบุคคล (๒) งานการปฏิรูปการศึกษา และ (๓) การบริหารงานงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา

๓. รัฐควรออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เชิงการตลาดนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ในระดับสถานศึกษา เพื่อสร้างระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มาจากความต้องการของคนในพื้นที่ ตั้งแต่ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

๔. การปรับปรุงสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. ควรระบุเรื่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติและออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานเชิงนโยบาย ไม่มีหน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ระดับจังหวัด การขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ผ่านการสั่งการและประสานงานในระดับกระทรวง เพื่อให้เกิดการปฏิบัติการตามแผน งานจัดการภาคีเครือข่ายสมัชชาทางการศึกษา

(ท) รูปแบบและกลไกการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

ที่เน้นการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ สำนักงานฯ ควรส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลตามเป้าหมายของแผนงาน

สำนักงานฯ จึงควรจัดให้มีกลุ่มงานหรือหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และสร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กำหนดมาตรการให้หน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูลให้ข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงานตามแผน เพื่อจัดทำรายงานผลการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละปีงบประมาณ และทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายการจัดการศึกษาจากส่วนกลางให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	(ก)
บทสรุปผู้บริหาร	(จ)
สารบัญ	(ธ)
สารบัญภาพ	(ป)
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์	๕
๑.๓ เป้าหมาย	๕
๑.๔ กรอบแนวคิดการศึกษา	๖
๑.๕ นิยามศัพท์	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา	๘
บทที่ ๒ สภาพการดำเนินงาน และกลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงาน กรณีศึกษาภาคีเครือข่าย/ สมัชชาการศึกษาจากต่างประเทศ	๙
๒.๑ กรณีศึกษาประเทศฟินแลนด์	๑๔
๒.๒ กรณีศึกษาประเทศแคนาดา	๒๓
๒.๓ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์	๓๓
๒.๔ กรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น	๔๒

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ สภาพการดำเนินงาน กลไกที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงาน และกลไกที่ประสบผลสำเร็จ (Best practice) กรณีศึกษาภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษาในประเทศ	๔๗
๓.๑ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายสมัชชา จังหวัดนครปฐม	๔๙
๓.๒ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	๖๕
๓.๓ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี	๗๘
๓.๔ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายคณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี	๙๑
๓.๕ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายการมีส่วนร่วม สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์	๑๐๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๔ รูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา	๑๒๐
๔.๑ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับจังหวัด	๑๒๒
๔.๒ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับอำเภอ	๑๒๖
๔.๓ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับตำบล	๑๒๙
๔.๔ รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนโดยการสร้างกิจกรรม การมีส่วนร่วมในพื้นที่	๑๓๒
๔.๕ รูปแบบกลไกความสำเร็จระดับบุคคล หรือคณะบุคคลเพื่อการขับเคลื่อนเครือข่าย	๑๓๕
๔.๖ แนวคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษา	๑๓๗
บทที่ ๕ สรุปราย อภิปราย และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๔๐
บรรณานุกรม	๑๖๙
ภาคผนวก	๑๗๕
คณะผู้จัดทำ	๑๘๘

สารบัญญภาพ

		หน้า
แผนภาพที่ ๑	แสดงกรอบการศึกษาแนวคิดการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา	๖
แผนภาพที่ ๒	แสดงพลังอำนาจที่ใช้การมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมาย	๑๐
แผนภาพที่ ๓	แสดงหลักการพื้นฐานของการจัดการศึกษาประเทศฟินแลนด์	๑๖
แผนภาพที่ ๔	แสดงโครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ประเทศฟินแลนด์	๑๗
แผนภาพที่ ๕	แสดงการมีส่วนร่วมในระบบบริหารของประเทศฟินแลนด์	๒๑
แผนภาพที่ ๖	แสดงการกระจายตัวของชุมชนชนพื้นเมืองในประเทศแคนาดา	๒๕
แผนภาพที่ ๗	แสดงกลไกเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาของชนพื้นเมืองประเทศแคนาดา	๒๘
แผนภาพที่ ๘	แสดงระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับชนพื้นเมือง ประเทศแคนาดา	๓๑
แผนภาพที่ ๙	แสดงโครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ประเทศสิงคโปร์	๓๙
แผนภาพที่ ๑๐	แสดงกลไกเชิงระบบแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษา ประเทศญี่ปุ่น	๔๔
แผนภาพที่ ๑๑	แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบเครือข่ายสมัชชา จังหวัดนครปฐม	๔๙

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพที่ ๑๒ แสดงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วม จากทุกภาคส่วนในพื้นที่	๕๒
แผนภาพที่ ๑๓ แสดงการสร้างเวทีกิจกรรมการมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดกิจกรรมการสื่อสาร ๒ ทางในระดับพื้นที่	๕๓
แผนภาพที่ ๑๔ แสดงการสร้างพื้นที่กลาง เพื่อการสร้างเครือข่ายที่ดีในพื้นที่	๕๕
แผนภาพที่ ๑๕ แสดงการสร้างการมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี	๕๗
แผนภาพที่ ๑๖ แสดงการอบรมครูโดยใช้ห้องเรียนและสถานศึกษา	๕๘
แผนภาพที่ ๑๗ แสดงเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ ต.ละมุด อ.นครชัยศรี และชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีน (นครปฐม)	๕๙
แผนภาพที่ ๑๘ แสดงแนวความคิดการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ของภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	๖๕
แผนภาพที่ ๑๙ แสดงการพัฒนาการเชื่อมโยงกลไกขับเคลื่อน ภาคีเครือข่าย	๖๘
แผนภาพที่ ๒๐ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย จังหวัดเชียงใหม่	๗๐
แผนภาพที่ ๒๑ แสดงรูปแบบการจัดการเชิงระบบ แบบการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๗๘
แผนภาพที่ ๒๒ แสดงการเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาการมีส่วนร่วม	๘๐
แผนภาพที่ ๒๓ แสดงองค์ประกอบของคณะทำงาน	๘๑

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพที่ ๒๔ แสดงการดำเนินงานตามแผนงานยุทธศาสตร์ ในระดับสถานศึกษา	๘๒
แผนภาพที่ ๒๕ แสดงการนิเทศและติดตามประเมินผล อย่างเป็นระบบในระดับสถานศึกษา	๘๓
แผนภาพที่ ๒๖ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๘๔
แผนภาพที่ ๒๗ แสดงรูปแบบการจัดการเชิงระบบ เครือข่าย คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี	๙๑
แผนภาพที่ ๒๘ แสดงรูปแบบกลไกการประสานงาน และการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ระดับจังหวัด	๙๓
แผนภาพที่ ๒๙ แสดงรูปแบบการทำงานฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานฯ จังหวัดชลบุรี	๙๔
แผนภาพที่ ๓๐ แสดงการนิเทศและติดตาม ประเมินผล การดำเนินงานโครงการของสถานศึกษา	๙๕
แผนภาพที่ ๓๑ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการขับเคลื่อนเครือข่าย คณะกรรมการจังหวัด ปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี	๙๗
แผนภาพที่ ๓๒ แสดงการจัดการเชิงระบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม “ปัญญาภาคี” จังหวัดสุรินทร์	๑๐๑
แผนภาพที่ ๓๓ แสดงการประสานงานคณะทำงานเครือข่าย ปัญญาภาคี จังหวัดสุรินทร์	๑๐๓

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
แผนภาพที่ ๓๔ แสดงกลไกการเชื่อมโยงเครือข่ายปัญญาภาคี การมีส่วนร่วม จังหวัดสุรินทร์	๑๐๔
แผนภาพที่ ๓๕ แสดงกลไกการจัดการหลักสูตรฯ ที่เชื่อมโยง เครือข่ายปัญญาภาคี จังหวัดสุรินทร์	๑๐๕
แผนภาพที่ ๓๖ แสดงการติดตามประเมินผลของเครือข่าย ปัญญาภาคี จังหวัดสุรินทร์ระดับสถานศึกษา	๑๐๖
แผนภาพที่ ๓๗ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุรินทร์	๑๐๗
แผนภาพที่ ๓๘ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ การมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับจังหวัด	๑๒๒
แผนภาพที่ ๓๙ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ การมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับอำเภอ	๑๒๖
แผนภาพที่ ๔๐ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ การมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับตำบล	๑๒๙
แผนภาพที่ ๔๑ แสดงกลไกการขับเคลื่อนโดยการสร้างกิจกรรม การมีส่วนร่วม ในระดับพื้นที่	๑๓๓
แผนภาพที่ ๔๒ แสดงการสร้างพื้นที่กลาง เพื่อการสร้างเครือข่ายที่ดีในพื้นที่	๑๓๔
แผนภาพที่ ๔๓ แสดงกรอบการศึกษาแนวคิดการส่งเสริมและ พัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา	๑๕๙

บทที่ ๑

บทนำ

การศึกษาเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา เป็นการศึกษาสภาพการดำเนินงาน กลไกและรูปแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา มีรายละเอียด ดังนี้

๑.๑ ความเป็นมา

แนวทางการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ โดยคณะกรรมการธิการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) ได้สรุปหลักการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ ๒๑ ว่าควรประกอบด้วยการเรียนรู้ ๔ ลักษณะ ได้แก่ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันหรือการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to be) แนวทางการจัดการเรียนรู้ทั้ง ๔ ลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพอย่างมีความสุข

การจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพตามหลักการของยูเนสโกจึงจำเป็นต้องใช้หลักการการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคม ตามสภาพพื้นที่ในแต่ละท้องถิ่นและภูมิภาค รวมทั้งทุกภาคส่วนในสังคมต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการจัดการศึกษาตามความต้องการของประชาชนและชุมชน

รูปแบบสภาพการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมเป็นอย่างมาก จากสังคมยุคเกษตรกรรมก้าวเข้าสู่ยุคสังคมเกษตรกรรมที่ผสมผสานด้วยสังคมอุตสาหกรรมซึ่งประกอบด้วยเทคโนโลยีระดับพื้นฐานจนถึงระดับสูง รวมทั้งรูปแบบการเรียนรู้ที่ได้รับอิทธิพลจากเทคโนโลยีการติดต่อสื่อสารที่ปรับเปลี่ยนรูปแบบการสื่อสารไปจากเดิม

การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายของยูเนสโกและสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในแต่ละพื้นที่จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ทำยากกับความสามารถของนักการศึกษาว่าควรออกแบบรูปแบบการจัดการศึกษาอย่างไรให้ตอบสนองต่อสภาพสังคม รูปแบบการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (Area based Education) จึงเป็นรูปแบบและทิศทางหนึ่งที่น่ามาใช้ในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและทุกภาคสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนชุมชนและสังคมของตนเองในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง

สาระการเปิดโอกาสให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษานั้น ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวดสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย ได้ให้สิทธิบุคคลและชุมชนได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๑ (๑) และในมาตรา ๔๒ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันเป็นสมาคม สหกรณ์ สหภาพ องค์กร ชุมชนหรือหมู่คณะอื่น รวมทั้งมาตรา ๔๓ ได้ให้สิทธิบุคคลและชุมชนไว้ ดังนี้

“...(๑) อนุรักษ์ ฟื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงาม ทั้งของท้องถิ่นและของชาติ (๒) จัดการ บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพ

อย่างสมดุลและยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ และ (๓) เข้าซื้อกัน เพื่อเสนอแนะต่อหน่วยงานของรัฐให้ดำเนินการใดอันจะเป็นประโยชน์ต่อประชาชนหรือชุมชน หรืองดเว้นการดำเนินการอันใดจะกระทบต่อความเป็นอยู่อย่างสงบสุขของประชาชนหรือชุมชนและได้รับแจ้งผลการพิจารณาโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาข้อเสนอแนะนั้นโดยให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการพิจารณาด้วยตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ...”

สาระในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ฉบับผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกฤษฎีกา วรรณะ ๓ ในหมวดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการจัดการศึกษา มาตรา ๑๘ ได้ระบุไว้ว่า

“เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา ๑๑ (๖) ประชาชนซึ่งมีภูมิปัญญาหรือประกอบอาชีพหรือธุรกิจในจังหวัดใด อาจรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล เพื่อให้การส่งเสริม สนับสนุน ช่วยเหลือ เสนอแนะ อุดหนุน หรือให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาในจังหวัดนั้นหรือจังหวัดใกล้เคียงได้ คณะบุคคลตามวรรค หนึ่งอาจจัดตั้งเป็นสมัชชา สภา กลุ่ม หรือหมู่คณะที่เรียกชื่ออย่างอื่น ได้ เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นคณะบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้คณะ บุคคลดังกล่าวแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทราบ และผู้ว่าราชการ จังหวัดแจ้งให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทราบ เพื่อให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกตามสมควร ในการ ดำเนินการจัดการศึกษาและการจัดทำร่างแผนการศึกษาแห่งชาติให้ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษารับฟังความคิดเห็นหรือ ข้อเสนอแนะของบุคคลตามวรรคหนึ่ง ประกอบการพิจารณาด้วย การบริจาคเงินหรือทรัพย์สินอื่นเพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน ของคณะบุคคลตามวรรคสาม หรือการบริจาคให้แก่สถานศึกษาผ่าน ทางคณะบุคคลดังกล่าว ให้ได้รับการลดหย่อนภาษีอากรตามประมวล รัษฎากร”

ในหมวดสถานศึกษา มาตรา ๒๓ ได้ระบุให้แต่ละสถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษา เพื่อทำหน้าที่กำกับ เสนอแนะหรือช่วยเหลือ เพื่อให้สถานศึกษาจัดการศึกษาบรรลุเป้าหมายตามมาตรา ๘ โดยให้มีองค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนหรือองค์กรชุมชนในพื้นที่ ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครูในสถานศึกษา ซึ่งมีใช้ครูใหญ่ โดยจะมีผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมด้วยก็ได้ และในมาตรา ๒๔ ได้ระบุว่า

“ในแต่ละจังหวัด ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้มีการประชุมร่วมกันของประธานกรรมการสถานศึกษาตามมาตรา ๒๓ ทุกแห่ง อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง เพื่อรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษาในจังหวัด รวมทั้งเสนอแนะนโยบายหรือแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่มีความเหมาะสมกับจังหวัดของตน โดยอาจเชิญหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมเพื่อให้ข้อมูลหรือแสดงความคิดเห็นได้ ในการจัดประชุมตามวรรคหนึ่ง จังหวัดใดมีการตั้งคณะบุคคลตามมาตรา ๑๘ ให้เชิญคณะบุคคลดังกล่าวมาร่วมประชุมด้วย ในการประชุมตามวรรคหนึ่ง ให้ที่ประชุมเลือกผู้เข้าร่วมประชุมคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานในที่ประชุม ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาและคณะกรรมการนโยบายนำข้อเสนอแนะจากที่ประชุมร่วมกันตามวรรคหนึ่งไปพิจารณาดำเนินการตามหน้าที่และอำนาจต่อไป”

การเปิดโอกาสให้ชุมชนและทุกภาคส่วนสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา จึงเป็นการบริหารจัดการแบบเครือข่ายการศึกษา หรือเครือข่ายสมัชชาการศึกษาซึ่งหมายถึงระบบ กลไก กระบวนการและเครื่องมือเพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้แบบมีหุ้นส่วน และร่วมกันขับเคลื่อนการศึกษาในแต่ละพื้นที่ จังหวัดและภูมิภาค จึงสมควร

มีการศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และกำหนดให้เกิดเป็นทิศทางในการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรมในประเทศไทย

๑.๒ วัตถุประสงค์

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา กรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๒.๓ เพื่อศึกษากลไกในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ (Best Practice) ของไทย

๑.๒.๔ เพื่อพัฒนากลไกและรูปแบบในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาของไทย

๑.๓ เป้าหมาย

การศึกษาในครั้งนี้มีเป้าหมายในการดำเนินการ ดังนี้

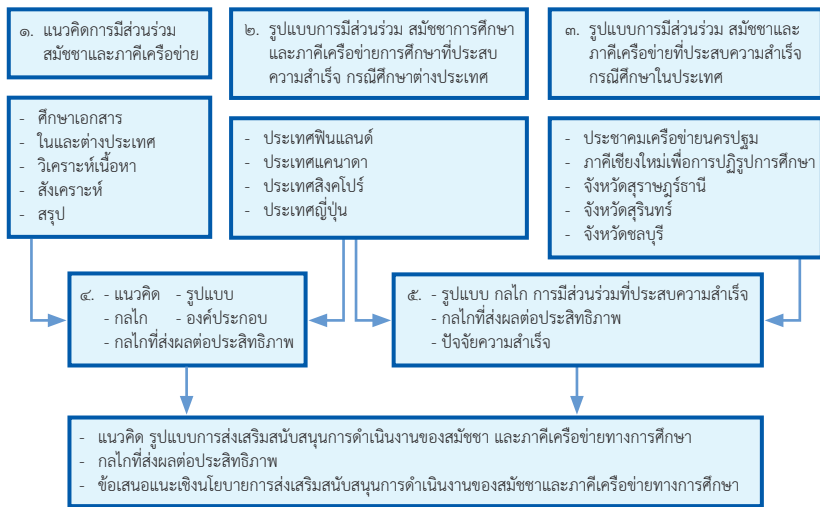
๑.๓.๑ สร้างกลไกและรูปแบบในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษาที่เหมาะสมกับสังคมไทย

๑.๓.๒ ศึกษาปัจจัยของกลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๓.๓ จัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาของไทย

๑.๔ กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษารั้ครั้งนี้เป็นการศึกษาแบบประยุกต์ในทางสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิจัยผสมวิธี (mixed methods research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยได้กำหนดกรอบแนวคิด การศึกษาไว้ในแผนภาพ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ แสดงกรอบการศึกษาแนวคิดการส่งเสริมและพัฒนาแนวทาง การมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

๑.๕ นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการ วิธีการที่หน่วยงานหรือองค์กร กำหนดให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถรวมตัวกันเป็นคณะบุคคล ชมรมหรือองค์กร เพื่อช่วยเหลือการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พื้นที่ จังหวัด ภูมิภาคและระดับชาติ ด้วยการส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนาคุณภาพการจัดการ การเรียนรู้ ทั้งในด้านการวางแผน การปฏิบัติการและการติดตามผลการดำเนินงานตามแผนและนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ

สมัชชาการศึกษา หมายถึง กลุ่มคนหรือคณะบุคคลที่รวมตัวกันตามกระบวนการ วิธีการที่หน่วยงาน หรือองค์กรกำหนดให้ร่วมกันวางแผน ปฏิบัติการและติดตาม การส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในเชิงพื้นที่ ทั้งการวางแผน การปฏิบัติการและการติดตามผลการดำเนินการตามแผนและนโยบายการจัดการศึกษาของชาติ

รูปแบบ หมายถึง ผลที่เกิดขึ้นจากกรอบความคิดที่กำหนด กระบวนการ วิธีการ และองค์ประกอบต่าง ๆ ของสมัชชาการศึกษาที่เอื้อต่อแก้ไขปัญหาการจัดการศึกษา การส่งเสริม สนับสนุน ทำนุบำรุงรักษา พัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พื้นที่ จังหวัด ภูมิภาคและระดับชาติ รวมทั้งการวางแผนเชิงนโยบาย การปฏิบัติการ และการติดตามผลการดำเนินการจัดการศึกษาของชาติ

กลไกการส่งเสริมและพัฒนา หมายถึง กระบวนการ วิธีการ สนับสนุน การปรับปรุงและการแก้ไขปัญหาในการจัดการศึกษาระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการที่ส่งผลให้เกิดคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พื้นที่ จังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ

กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่สามารถกำหนดคุณสมบัติหลักและคุณสมบัติย่อยต่าง ๆ ของวิธีการและองค์ประกอบที่มีผลต่อคุณภาพของการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา พื้นที่ จังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ

ภาคีเครือข่าย หมายถึง ความเป็นหุ้นส่วนร่วมกันระหว่างหน่วยงาน องค์กรหรือคณะบุคคล ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนเป้าหมายของแผนงาน/โครงการการจัดการศึกษา ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในแต่ละพื้นที่ จังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

๑.๖.๑ ได้องค์ความรู้และสภาพการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๖.๒ ได้กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา กรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๖.๓ ได้กลไกในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ (Best practice) ของประเทศไทย

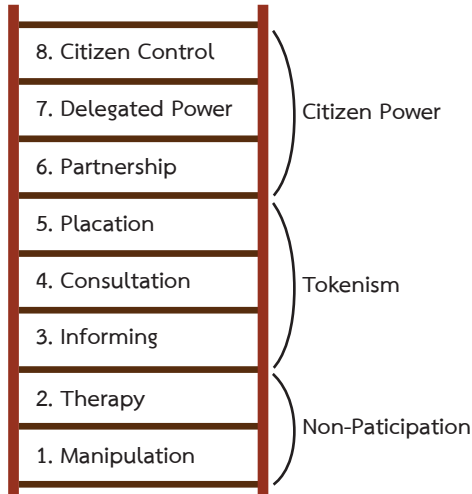
๑.๖.๔ ได้รูปแบบการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาของไทยที่พัฒนาขึ้นจากการวิเคราะห์สังเคราะห์กลไกการดำเนินงานที่ประสบความสำเร็จ เพื่อเป็นต้นแบบในการดำเนินการของภาคีเครือข่ายและการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ในประเทศไทย

บทที่ ๒

สภาพการดำเนินงาน และกลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงาน กรณีศึกษาภาคีเครือข่าย/ สมัชชาการศึกษาจากต่างประเทศ

การจัดการศึกษาให้เกิดผลดีในระดับรัฐจะต้องมีการให้คำปรึกษา
ต่อนโยบายการศึกษาระดับชาติ (consultation on national education
policy) ซึ่งมีกระทรวงศึกษาธิการเป็นองค์กรหลัก โดยมีองค์กรผู้ให้
คำปรึกษาที่สำคัญ คือ สมาผู้แทนราษฎร องค์กรด้านการศึกษาระดับชาติ
องค์กรภาคธุรกิจการค้าที่เป็นผู้ใช้แรงงานความรู้ องค์กรระดับชาติที่กำกับ
ดูแลสถานศึกษา องค์กรระดับชาติที่เป็นตัวแทนของนักเรียน และภาคส่วน
อื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อการกำหนดนโยบายและการจัดการศึกษาระดับชาติ
ลำดับถัดมาย่อมเป็นการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ที่เน้นการจัดการศึกษา
ที่มีประสิทธิภาพ ตรงตามความต้องการของประชาชน ชุมชนท้องถิ่น
องค์กรปกครอง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม โดยสถานศึกษาแต่ละ
แห่งเปิดโอกาสให้ผู้ปกครอง ประชาชน ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา ทำให้สถานศึกษาได้รับการยอมรับจากชุมชน เกิดความรักและ
หวงแหนสถานศึกษา มีการสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา และให้ความ
ร่วมมือกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ

อย่างไรก็ตาม แนวคิดสมัชชาการศึกษามองภาพรวมยิ่งไปกว่านั้น
คือ เน้นภาพรวมในระดับจังหวัด (provincial perspective) พื้นที่
(regional perspective) และภาพรวมระดับประเทศ (national
perspective)

แผนภาพที่ ๒ แสดงพลังอำนาจที่ใช้การมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนงานไปสู่เป้าหมาย

การมีส่วนร่วมของพลเมืองต่อการศึกษาพิจารณาได้ตาม ladder of participation ของ Sherry Arnstein (1969) ที่เข้ามามีส่วนร่วมในระดับการมีส่วนร่วมที่เริ่มจากระดับ manipulation จนถึงระดับ citizen control โดยที่แนวคิดสมัชชาการศึกษา คือ การที่เปิดให้พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมได้ในระดับ delegated power และมุ่งไปสู่ citizen control ในด้านการศึกษา ซึ่งสูงกว่าแนวทางสมาคมผู้ปกครองและครู (Parent-Teacher Association) เดิมที่เข้ามามีส่วนร่วมในระดับการให้/แจ้งข้อมูล (informing) และการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารสถานศึกษาของตัวแทนผู้ปกครองหรือตัวแทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นในระดับตัวแทนคนในพื้นที่ (placation) และระดับหุ้นส่วน (partnership) ที่พลเมืองเข้าไปมีส่วนในการต่อรองและเข้าไปเกี่ยวข้องในระบบราชการปกติ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมในระดับดังกล่าวทำได้เพียงระดับพื้นที่การศึกษา

ดังนั้น เพื่อให้สมัชชาการศึกษาเติบโตจากระดับพื้นที่การศึกษา ไปสู่ระดับชาติ จะต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมภาคพลเมือง โดยตั้งเป็นระบบ ตัวแทน (delegated power) และมุ่งสู่การกำกับโดยพลเมือง (citizen control) โดยที่ระดับการกำกับโดยพลเมืองนั้นไม่ใช่ว่าพลเมืองเข้าไป เป็นเสียงหลักในการตัดสินใจหรือเข้าไปมีอำนาจในการบริการการศึกษา ทั้งนี้ สมัชชาการศึกษาระดับชาติ (national education assembly) เป็น สมัชชาที่เป็นการประชุมร่วมของทุกฝ่าย เพื่อเป็นตัวแทนแสดงความคิดเห็น จากภาคส่วนของตนและรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มอื่น เพื่อร่วมกัน ขับเคลื่อนด้วยความร่วมมือกันของสถานศึกษา ครู และภาคประชาสังคม (social movement) การที่พลเมืองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้มีการเพิ่มจำนวนผู้เข้ามาเกี่ยวข้องกับประเด็นจำเพาะ เกิดการประสาน ร่วมมือกัน และมีกลุ่มที่แตกต่างหลากหลายที่จะเกิดการรับฟังซึ่งกันและกัน ตลอดจนทำให้เกิดการทำงานคร่อมสายงานสำหรับบางเนื้อหาที่ต้องการ เพื่อการส่งมอบคุณค่าที่สูงขึ้นอย่างถูกต้องเหมาะสมและเป็นไปตาม กฎหมายเพื่อที่จะทำให้เกิดการเชื่อมโยงกันบนช่องว่างของการศึกษาและ ส่งผลต่อระบบการศึกษาของประเทศชาติอย่างสมดุลและมีการตระหนักรู้ ต่อสาธารณะและการขับเคลื่อนในระดับต่าง ๆ ต่อเนื่องกันอย่างเป็น ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างกันตั้งอยู่บนความไว้วางใจและการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน เนื้อหาของการมีส่วนร่วมมีขอบเขตที่ขยายไปถึง วัฒนธรรมแห่งชาติ บรรยากาศ แนวคิดทางการเมืองและโอกาสจำเพาะ ต่าง ๆ ของประเทศ

การทำงานของสมัชชาการศึกษาเฉพาะพื้นที่ เน้นให้เกิดการจัด กระบวนการสมัชชาการศึกษาระดับจังหวัด (Provincial Education Assembly: PEA) เพื่อพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะเพื่อการศึกษา แบบมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบ โดยใช้พื้นที่จังหวัดเป็นฐาน เปิดโอกาสให้

กลุ่มเครือข่ายในจังหวัด ทั้งภาคประชาสังคม/เอกชน ภาควิชาการ/วิชาชีพ และภาคราชการ/การเมือง ได้เข้ามีส่วนร่วม เป็นคณะกรรมการจัดสมัชชา การศึกษาจังหวัด มีหน่วยบริหารงานและเลขานุการสมัชชาการศึกษา จังหวัด ทำหน้าที่บริหารจัดการกระบวนการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง อีกทั้งได้จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการกลุ่มจังหวัด ในระดับภูมิภาค (Regional Education Assembly) ที่สมัชชาการศึกษา เป็นนวัตกรรมในการเปิดพื้นที่สาธารณะทางสังคมอย่างกว้างขวางและ หลากหลายซึ่งให้ฝ่ายต่าง ๆ ได้พบปะ พูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความต้องการ และเรียนรู้ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ เพื่อสร้างทางเลือก ค้นหากำหนดหรือการสร้างข้อเสนอเชิงนโยบายที่จะนำไปสู่การปฏิบัติที่ ทำให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจะพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ ที่ตั้งมาร่วมกันต่อไป

แนวคิดในการศึกษาไกลเชิงระบบ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงระบบไกลของการทำงาน เครือข่ายการมีส่วนร่วมจากองค์กร หรือหน่วยงานจากต่างประเทศ โดยการวิเคราะห์ที่เน้นชุดโครงสร้างของระบบที่สามารถใช้อธิบาย พฤติกรรมของโครงสร้างเชิงระบบเชิงบูรณาการได้ เพื่อการศึกษาวิธีการ ออกแบบให้โครงสร้างคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะระบบมีกระบวนการเชิง ระบบที่ทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีการบำรุงรักษา บูรณาการ เพื่อความมั่นคงของระบบ (stability) ความเข้มแข็ง (strength) และความคงตัว (rigidity) ดังนั้น การวิเคราะห์จึงต้องเน้นการจัดโครงสร้างเชิง ระบบ ซึ่งแสดงความเกี่ยวเนื่องกันของส่วนต่าง ๆ เพื่อรองรับพันธกิจ (system of connected parts used to support a load) โดยแสดงความ เป็นกลไก (mechanical system) โดยพิจารณาถึงความจำเพาะ (specification) การทำงานได้จริง (serviceability) ได้ตามความต้องการ เบื้องต้น (functional requirement) กระบวนการวิเคราะห์ทำโดยนำ

ข้อมูลมาจัดกลุ่มข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ (organize the aggregate formalized meaning into cluster of themes) หมวดหมู่ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ กำหนดเป็นประเด็นหลัก ประเด็นรอง และส่วนเพิ่มเติมซึ่งเทียบเท่าโครงสร้างหลัก (mainframe) ที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นของระบบโครงสร้างรอง (braced frame) เป็นโครงสร้างที่จะสร้างแรงขับเคลื่อนของระบบ และโครงสร้างสนับสนุน (facilitate) เป็นโครงสร้างที่เข้ามากระตุ้น หล่อลื่นระบบให้ขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การออกแบบโครงสร้างเชิงระบบในการศึกษานี้ใช้วิธีการคลาสสิก (classical design) เป็นแนวทางในการจัดโครงสร้างอย่างง่าย (simple structural member subject) โดยมีการพิจารณาการวางตำแหน่งกลไกไว้ตามผลลัพธ์ที่ได้วิเคราะห์ไว้ (alternative solutions) แล้วลองประกอบรวมเป็นโครงสร้างที่น่าจะเหมาะสมที่สุด (suitable proportions) ที่สามารถขับเคลื่อนผ่านพื้นเพองของระบบ (superimposed using) โดยความเป็นไปได้อย่างสมเหตุสมผลไปสู่เป้าหมายของระบบนั้น

การออกแบบโครงสร้างเชิงกลไกกระบวนการในการศึกษานี้ใช้วิธีการยืดหยุ่น (elastic design) เป็นแนวทางในการจัดกลไกกระบวนการให้งานมุ่งไปในทิศทางที่กำหนดได้และระบบมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่สามารถรองรับแรงกดดันของภาระงานตามพันธกิจได้

การออกแบบโครงสร้างเชิงกลไกประสิทธิภาพในการศึกษานี้ใช้วิธีการเข้มแข็ง (strength design) เป็นแนวทางผสมในการออกแบบกลไกให้มีความเข้มแข็งและหยุ่นเหนียวไปพร้อม ๆ กันโดยการเพิ่มตัวแปรขนาดเล็ก (small adverse variation) เข้าไปในระบบ นั่นคือ สามารถเพิ่มการดำเนินการให้ได้เต็มประสิทธิภาพ ทนต่อปัจจัยภายนอก และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามภารกิจ ความถี่ของประเด็น และความยาวนานของภารกิจ

ดังนั้นในหนังสือเล่มนี้จึงได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้ในการอธิบายแผนภาพกลไกเชิงระบบไว้ ดังนี้

๑. วงกลมหรือฟันทึบสีฟ้า ขนาดใหญ่ เป็นสิ่งแทนโครงสร้างที่ทำหน้าที่หลัก

๒. วงกลมหรือฟันทึบสีฟ้า ขนาดกลาง เป็นสิ่งแทนโครงสร้างที่ทำหน้าที่รอง

๓. วงกลมหรือฟันทึบสีฟ้า ขนาดเล็ก เป็นสิ่งแทนโครงสร้างที่ทำหน้าที่สนับสนุน

เพื่อใช้ในการทำความเข้าใจเชิงระบบโครงสร้าง หน้าที่หลัก หน้าที่รอง และหน้าที่สนับสนุน ทั้งนี้ เพื่อเป็นรูปแบบในการถอดระบบโครงสร้างในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในประเทศต่อไป

กรณีศึกษาสมัชชาการศึกษาของต่างประเทศ

การศึกษานี้ได้สืบค้นแนวคิดเรื่องสมัชชาการศึกษาและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อสรุปเป็นกรณีศึกษาภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษาของต่างประเทศ จำนวน ๔ ประเทศ ได้แก่ ประเทศฟินแลนด์ ประเทศแคนาดา ประเทศสิงคโปร์ และประเทศญี่ปุ่น ดังนี้

๒.๑ กรณีศึกษาประเทศฟินแลนด์

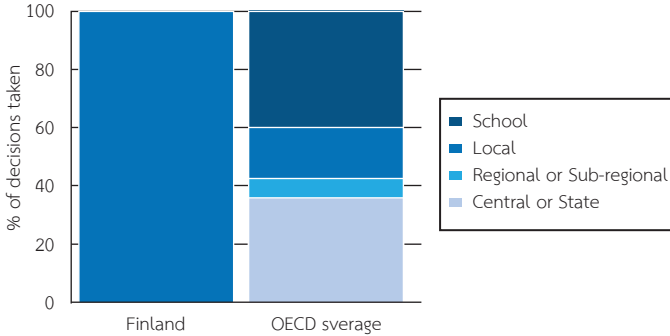
การศึกษาในประเทศฟินแลนด์เริ่มต้นจากการเรียนในโบสถ์โดยใช้ภาษาพื้นเมืองเพื่อให้มีความสามารถในการอ่านคัมภีร์ไบเบิล ระบบสถานศึกษาได้แยกออกจากโบสถ์ในปี พ.ศ. ๒๔๐๙ และมีการตั้ง supervisory board of education ภายใต้กระทรวงศึกษาธิการเข้ามาติดตาม ฝ้าดู และบริหารระบบสถานศึกษาทั่วประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๔๔๑ ได้เริ่มการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาตามความต้องการของภาคอุตสาหกรรมและภาคก่อสร้างที่กำลังเติบโต เมื่อประเทศฟินแลนด์ได้รับเอกราชในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ระบบการศึกษาก็ได้ให้สิทธิแก่ประชาชนทุกภาคส่วนและพื้นที่ของประเทศ รัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๔๖๒ ได้ให้การศึกษาแบบไม่เสียค่าใช้จ่ายแก่การศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้ขยายระบบการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงระดับมหาวิทยาลัยตามการปรับระบบการศึกษาในปี พ.ศ. ๒๔๖๓

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๓ ระบบการศึกษาจัดให้มีการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษา ๖ ปี และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ๓ ปี รวมอยู่ด้วยกัน และมีสถานศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย วิทยาลัย และมหาวิทยาลัย ซึ่งมีเครือข่ายที่กว้างขวางหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒

ในปี พ.ศ. ๒๕๓๓ การศึกษาจากระบบอาชีวศึกษา (professionally oriented sector) ได้ถูกพัฒนาขึ้นคู่ขนานกับระบบมหาวิทยาลัย

บทบาทหลักของระบบการศึกษาในระดับพื้นที่ พบว่า เป็นการบริหารจัดการในระดับท้องถิ่น (local administration) ๑๐๐% เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยในการตัดสินใจในระดับการบริหารจัดการตามรายงานขององค์การเพื่อความร่วมมือและการพัฒนาทางเศรษฐกิจ (The Organization for Economic Co-operation and Development) ปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ที่ส่วนใหญ่จะบริหารจัดการจากส่วนกลาง (central/stage) โดยมีการบริหารในระดับพื้นที่เล็กน้อย มีการให้สิทธิ์ท้องถิ่นเข้ามาเกี่ยวข้องราว ๑๘% และราว ๔๐% เป็นเรื่องของแต่ละสถานศึกษา

แผนภาพที่ ๓ แสดงหลักการพื้นฐานของการจัดการศึกษา ประเทศฟินแลนด์
ที่มา: OECD (2013)

หลักการพื้นฐานของการศึกษาของประเทศฟินแลนด์ คือ การให้โอกาสที่เท่าเทียมกันในการเรียนรู้และการพัฒนาแก่เด็กและเยาวชน สนับสนุนบทบาทหลักให้เป็นของผู้เรียน ขจัดอุปสรรคและเครื่องกีดขวาง การเรียนเรียนทั้งในเชิงกายภาพ ทัศนคติหรือแนวทางการสอน การสนับสนุน รวมถึงด้านสวัสดิการต่าง ๆ

ระบบการบริหารการศึกษาจะมี ๒ ระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง คือ กระทรวงศึกษาธิการและวัฒนธรรม ผ่านหน่วยการศึกษาระดับชาติ เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดการศึกษา โดยกำหนดนโยบายการศึกษา สำหรับทุกระดับการศึกษา สิทธิในการเข้าถึงการสนับสนุนด้านการศึกษา การศึกษาพิเศษจำเพาะ การศึกษาตลอดชีวิต การจัดหลักสูตรแกนกลาง และทุนสาธารณะด้านการศึกษา

อีกระดับ คือ ระดับท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีบทบาทหลักกับสถานศึกษาในด้านการรับผิดชอบด้านบริหาร การตัดสินใจและการใช้ทรัพยากร รวมไปถึงการมีผู้แทนในสมัชชาสถานศึกษา

โดยอัตโนมัติ เพื่อให้การจัดการศึกษามีการบริหารจัดการตนเองและให้ความสำคัญกับความแตกต่างของแต่ละท้องถิ่น ใช้การประเมินคุณภาพการศึกษาแทนการใช้ระบบควบคุมตารางเรียนเป็นไปตามท้องถิ่นนั้น

จากการศึกษาสามารถถอดเป็นกรณีศึกษาสมัชชาการศึกษาด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔ แสดงโครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม
ประเทศฟินแลนด์

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ประเทศฟินแลนด์ ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก

๑.๑ นโยบายการศึกษา

๑.๒ สถานศึกษา

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ การศึกษาฟรีและการเข้าถึงสิทธิของประชาชน

๒.๒ การจัดการทรัพยากรการศึกษาเชิงพื้นที่

๒.๓ หลักสูตรการศึกษา

๒.๔ การมีส่วนร่วม

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ สำนักงานการศึกษาแห่งชาติ

๓.๒ กระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรม

๓.๓ ผู้ว่าเมือง (พื้นที่)

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ในระดับสถานศึกษา มีระดับการบริหาร มีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น แต่ละท้องถิ่นมีอิสระในการเข้ามาเกี่ยวข้องจัดการกับสถานศึกษาภายในเขตพื้นที่ของตนเองในทุก ๆ ด้าน มีอำนาจในการตัดสินใจ ด้านนโยบายการศึกษาของแต่ละพื้นที่ในระดับสูง แต่ละพื้นที่มีนโยบายการศึกษาแตกต่างกัน

โครงสร้างรองที่สอดประสานเพื่อขับเคลื่อนกลไก คือ หลักการศึกษาฟรีในทุกระดับ และสิทธิในการได้รับการสนับสนุนทางการศึกษารวมถึงการให้ทุนการศึกษาจำนวนมาก หลักสูตรการศึกษาที่มีรูปแบบการศึกษากระแสหลัก การศึกษาพิเศษ และการศึกษาตลอดชีวิต

การตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ โดยที่ผู้ว่าเมือง (Major) และตัวแทนขององค์กรท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจอย่างแท้จริง

โครงสร้างส่วนสนับสนุน ได้แก่ การบริหารการศึกษาผ่านกระทรวงการศึกษาและวัฒนธรรม (ministry of education and culture) โดยมีสำนักงานการศึกษาแห่งชาติฟินแลนด์ (Finnish national agency for education) เป็นผู้มีหน้าที่หลักในการออกนโยบายและกำกับนโยบายการศึกษา มีการใช้การรับรองคุณภาพการศึกษามาเป็นเกณฑ์มาตรฐาน โดยท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบ

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นให้เกิดการขับเคลื่อนของโครงสร้างหลัก คือ นโยบายการศึกษาที่เชื่อมต่อกับสถานศึกษาโดยตรง โดยที่นโยบายการศึกษาขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องจากนโยบายการศึกษาฟรีและการเข้าถึงสิทธิของพลเมือง โดยไปขับเคลื่อนให้เกิดหลักสูตรการศึกษาที่ตอบสนองตรงตามความต้องการเชิงพื้นที่ได้ ในขณะที่สถานศึกษาถูกขับเคลื่อนด้วยการจัดการทรัพยากรการศึกษาอย่างเหมาะสม โดยมีสภาเมืองและคณะกรรมการต่าง ๆ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและเข้ามามีส่วนร่วมกับภาคประชาชนผ่านการให้ความสำคัญกับความคิดเห็นที่ส่งผ่านช่องทางต่าง ๆ มายังผู้ว่าเมืองและคณะกรรมการเมือง โดยผู้ว่าเมืองมีหน้าที่สนับสนุนการดำเนินการด้านการศึกษาของเมือง ทำให้มีการติดตามและกำกับดูแลสถานศึกษาอย่างใกล้ชิด และมีความไวในการตอบสนองต่อปัญหาของแต่ละสถานศึกษา

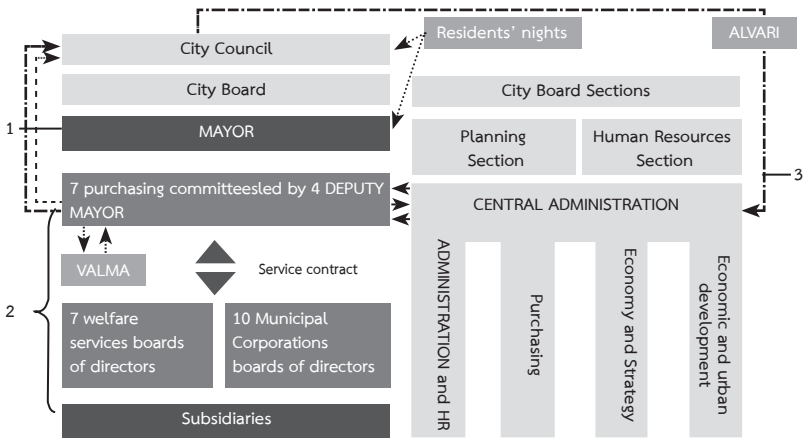
Maruszak and Batorova (2015) ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการมีส่วนร่วมของพลเมือง (citizen participation) ของประเทศฟินแลนด์เป็นนวัตกรรมทางการปกครองใหม่ของระดับการปกครองส่วนท้องถิ่น (local administration) ตัวอย่างคือ The Temperate model โดยทำการเชื่อมโยงฝ่ายรัฐผู้มีหน้าที่ให้บริการประชาชนด้วยอำนาจที่ได้มาโดยวิธี

ประชาธิปไตย (democratic legitimacy) อย่างมีความรับผิดชอบในระดับสูง เพื่อการตัดสินใจในด้านต่าง ๆ โดยเน้นความมีประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์ (economic efficiency) และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (participative democracy) โดยมีการปรับปรุงองค์การภาครัฐเป็นการภายในและปรับการเชื่อมโยงกับภาคเอกชนและพลเมืองเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของพลเมือง ทั้งนี้ มี ๓ ส่วนที่ดำเนินการร่วมกัน คือ (๑) Mayoral model สำหรับส่วนงานผู้บริหารเมือง (๒) The civic-participation model สำหรับการมีส่วนร่วมของพลเมือง และ (๓) The Purchaser-provider model สำหรับการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ โดยการศึกษาจะอยู่ในเรื่องสวัสดิการของรัฐ (๑ ใน ๗ welfare services boards of directors) ซึ่งอยู่ภายใต้การบริหารของผู้นำเมือง และคณะกรรมการการเมือง ทั้งนี้ ได้มีกระบวนการพิเศษมาร่วมด้วย ได้แก่

๑. web-based forum ชื่อว่า VALMA ที่เริ่มในปี ค.ศ. ๒๐๐๓ เพื่อรวบรวมข้อคิดเห็นของพลเมืองต่อแผนงานและนโยบายต่าง ๆ ระบบออนไลน์นี้เปิดในข้อคิดเห็นส่งตรงไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงนักการเมืองท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องโดยตรง โดยพลเมืองจะเห็นแนวทางการบริหารจัดการและก็สามารถแสดงแนวคิด มุมมองของตนเองได้ด้วย

๒. ALVARI local workgroups ซึ่งเป็น neighborhood workgroup ประกอบด้วยชาวเมืองในพื้นที่ องค์กรเอกชนไม่แสวงหากำไร (NGOs) ที่จะแสดงความคิดเห็นในนโยบายและแผนงานต่าง ๆ ข้อคิดเห็นนี้จะถูกนำไปเปรียบเทียบกับข้อคิดเห็นที่ได้มาจาก VALMA ในด้านต่าง ๆ ด้วย ทั้งนี้ มีการประชุมกลุ่มเหล่านี้ในด้านต่าง ๆ เป็นประจำ

๓. residents' nights เป็นการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการ โดยให้ผู้บริหาร หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ประธานสภา และนักการเมืองท้องถิ่นเข้ามาร่วมประชุม โดยมีการนำข้อมูลจาก VALMA และ ALVARI มาพูดคุยร่วมกับประชาชน เพื่อให้เกิดการปรับปรุงจากล่างขึ้นบน (bottom-up direction) โดยเปิดเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ผู้บริหารได้รับฟังปัญหาจากประชาชนและได้แสดงผลของนโยบายต่าง ๆ ได้ ส่วนประชาชนก็ได้แสดงความคิดเห็นผ่านกระบวนการนี้ ทำให้เกิดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับภาครัฐ และทำให้เกิดความสามัคคีและการใช้ชีวิตแบบเมืองมีความเข้มแข็งและมีความร่วมมือกันมากขึ้น โดยการจัด residents' nights จัดให้มีปีละ ๑ ครั้ง

แผนภาพที่ ๕ แสดงการมีส่วนร่วมในระบบบริหารของประเทศฟินแลนด์
ที่มา: Maruszak & Batorova (2015)

บทเรียนจากกรณีศึกษาฟินแลนด์

จากการศึกษาพบว่า การปกครองของประเทศฟินแลนด์ให้สิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชน และให้อำนาจแก่ท้องถิ่นในการปกครองตนเองในทุกมิติ รัฐบาลกลางส่งเสริมให้ประชาชนรู้สิทธิ หน้าที่ และรู้กฎหมาย และสามารถพิทักษ์สิทธิของตนเองได้ โดยรัฐบาลมีนโยบายเป็นแกนกลางร่วมกันเท่านั้น ดังนั้น ระบบการศึกษาของฟินแลนด์จึงเน้นความเป็นอิสระในระดับท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมผ่านการปกครองระดับเทศบาลเมือง การกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับชาติและความร่วมมือเชิงพื้นที่ที่เกิดการบูรณาการเพื่อการจัดการศึกษาและการจัดการทรัพยากรการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีระบบเข้ามาเชื่อมต่อระหว่างเทศบาลเมืองและประชาชนในเขตพื้นที่ ทั้งแบบการประชุมพบหน้าและการแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์โดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันและนำไปสู่นโยบายและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของประชาชน ชุมชน สถานศึกษา เทศบาลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ ความมีส่วนร่วมของพลเมืองต่อการศึกษาอยู่ในระดับตัวแทน (delegate power) และกำลังก้าวไปสู่การกำกับโดยประชาชน (people control) กล่าวคือ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการศึกษาของสถานศึกษาให้สอดคล้องเชิงพื้นที่โดยตรง นั่นคือ การศึกษาตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญและก็ตอบสนองต่อความเป็นพลเมืองของประเทศด้วย ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมได้รับการหนุนเสริมผ่านระบบคณะกรรมการของเทศบาลเมืองที่มีตัวแทนประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการด้วย สถานศึกษาเป็นหน่วยย่อยในระดับตำบลที่บริหารจัดการสถานศึกษาโดยพิจารณาความสอดคล้องกับนโยบายการศึกษา การจัดการทรัพยากรการศึกษาเกิดจากทุกฝ่ายเข้ามาร่วมให้ข้อมูลแก่เทศบาลเมือง เพื่อจัดทำแผนงบประมาณและแผนอัตรากำลังครูและบุคลากรทางการศึกษาได้อย่าง

เหมาะสม โปร่งใสและมีประสิทธิภาพ อาจเรียกได้ว่ามีสมัชชาการศึกษาในระดับตำบล/เมือง ซึ่งเป็นหน่วยเล็กที่สุดของการมีส่วนร่วมและสามารถส่งต่อการมีส่วนร่วมไปสู่ระดับสูงขึ้น คือ จังหวัดและประเทศได้

๒.๒ กรณีศึกษาประเทศแคนาดา

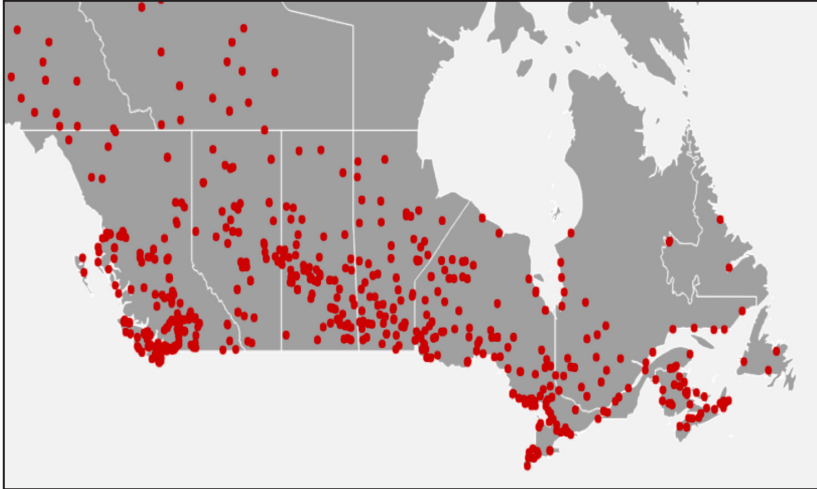
รัฐบาลกลางมีนโยบายกระจายอำนาจในระบบการศึกษา ทำให้หน่วยการตัดสินใจอยู่ในระดับรัฐ (provincial school board) เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ส่วนกลางมีหน้าที่วางระบบประเมินเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่แต่ละรัฐปกครองอิสระ ทำให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรับเลือกมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐ ทำงานร่วมกับข้าราชการประจำที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐและส่งเสริมการศึกษาแบบเขตพื้นที่ โดยมีคณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้แทน (trustees) ต่าง ๆ โดยเน้นนโยบายการศึกษาเปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาระบบครูและการให้อิสระกับครูในการจัดการเรียนการสอน มีการจัดการให้ทุนการศึกษาเพื่อสนับสนุนการศึกษาท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อย โดยแต่ละสถานศึกษาจะมีสภาสถานศึกษา (school council) เพื่อดำเนินการกิจการของสถานศึกษาในสอดคล้องกับแนวทางของนโยบายการศึกษาระดับพื้นที่

บรรยากาศการศึกษาเช่นนี้ ทำให้เกิดองค์กรที่มีชื่อว่า “Assembly of First Nations” (AFN) เป็นองค์การระดับชาติของชนพื้นเมือง มีสมาชิกกว่า ๙๐๐,๐๐๐ คน อาศัยอยู่ในเมืองต่าง ๆ ๖๓๔ ชุมชน ทั่วประเทศ โดยมีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ที่เมือง Ottawa มลรัฐ Ontario

AFN เป็นองค์กรของชนพื้นเมืองแคนาดา ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ เพื่อดำเนินการด้านการศึกษา โดยมีคอนเซ็ปต์ว่า “Indian control of Indian education” และในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ได้ออกเป็นนโยบายในชื่อ First nations control of first nations education เนื่องจาก first nation ตามการรับรองของรัฐธรรมนูญ (Constitution Act of 1982) หมายถึง ชนพื้นเมืองอินเดียนแดง ชาวเมทิส (Métis) และชาวอินนุอิท (Inuit) ด้วยเช่นเดียวกัน

AFN เริ่มจากชุมชนชาวพื้นเมืองจำนวน ๖๔๓ แห่ง ๕๐ กลุ่ม ภาษา ชนพื้นเมืองได้รับสัญญาความสัมพันธ์พิเศษระหว่างผู้แทนพระองค์แห่งสหราชอาณาจักร (The Crown) และได้มีประกาศพระบรมราชโองการ ค.ศ. ๑๗๖๓ (the Royal Proclamation of 1763), ประกาศว่าด้วยทรัพย์สิน (manifested in Treaties), รัฐธรรมนูญ (the Constitution Acts of 1867 and 1982), ประมวลกฎหมาย (Canadian common law and International law) รวมไปถึงประกาศจากสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของชนพื้นเมือง ได้เปิดโอกาสให้ชนพื้นเมืองมีสิทธิที่จะเสนอและต่อรองในด้านต่าง ๆ กับรัฐบาลแคนาดาบนหลักของสันติภาพและการร่วมมือกัน การเคารพซึ่งกันและกัน การให้เกียรติกัน และความเสมอภาคในการแบ่งปันที่ดินและทรัพยากร

ผู้นำ First Nation leaders (Chiefs) จากชุมชนต่าง ๆ เข้าร่วมการทำงานกับ AFN ใน Chiefs Assemblies ที่จัดขึ้นปีละ ๒ ครั้ง ในฐานะคณะกรรมการบริหารแห่งชาติ AFN National Executive ประกอบด้วยหัวหน้าชนเผ่า หัวหน้าเขตทั้ง ๑๐ ท่าน และประธานคณะกรรมการสภาผู้สูงอายุ ประธานคณะกรรมการสภาสตรี และประธานคณะกรรมการสภาเยาวชน

แผนภาพที่ ๖ แสดงการกระจายตัวของชุมชนชนพื้นเมืองในประเทศแคนาดา

AFN มีบทบาทในการให้คำปรึกษา สนับสนุน และประสานงาน เพื่อการพูดคุยและเสวนากันทั้งในระดับเขตและระดับชาติ การให้การสนับสนุนด้านการออกกฎหมายและแคมเปญ รวมไปถึงการวิเคราะห์นโยบาย การสื่อสารกับรัฐบาลและการพูดคุยกับผู้แทนพระองค์แห่งสหราชอาณาจักร ทั้งในระดับส่วนตัวและระดับรัฐ

AFN แบ่งพื้นที่ออกเป็น ๑๐ เขต แต่ละเขตมีประธาน (เลือกตั้งทุก ๆ ๓ ปี) และมีคณะกรรมการบริหาร ๓ สภา ได้แก่ สภาผู้สูงอายุ สภาสตรีและสภาเยาวชนอีกด้วย มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อชาวพื้นเมืองแห่งชาติ (National Indian Brotherhood trust fund) และมืองค์กรในระดับจังหวัด (provincial territorial organization)

ในปี พ.ศ. ๒๕๕๙ ในการประชุมหารือครั้งที่ ๑๖/๒๕๕๙ ได้นำไปสู่การจัดการปฏิรูปการศึกษาของชนพื้นเมือง ในกระบวนการให้คำแนะนำ

ที่ทรงเกียรติ (honorable process) สมัชชาการศึกษาได้ประชุมร่วมเพื่อหาความต้องการของนักเรียนชนพื้นเมือง และความต้องการของสถาบันการศึกษาของชนพื้นเมือง เพื่อนำมาวิเคราะห์หลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อหาความท้าทาย ความต้องการและเป้าหมายของนักเรียนและสถาบันการศึกษาชนพื้นเมืองในการนำไปสู่ First Nations-Government of Canada terms of reference for joint collaboration โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่

๑. เพื่อให้กฎหมายและสถาบันได้มีการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและนานาชาติ เพื่อให้เสียงของชนพื้นเมืองได้รับการรับฟังและการเคารพ
๒. เพื่อส่งเสริมการปฏิบัติ และการอนุรักษ์การแสดงออกทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรม
๓. เพื่อสนับสนุนการศึกษาของสมาชิกในวิถีชีวิตของชนพื้นเมือง และได้มีความรู้สามัญด้วย
๔. เพื่อยกระดับเยาวชนให้รักขนบธรรมเนียมและปกป้องการเชื่อมต่อกับครอบครัว ชุมชนและประเทศ
๕. เพื่อความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและการอยู่ดีกินดีของสมาชิกทั้งหลาย แม้ว่าพวกเขาจะอยู่ในแผ่นดินแม่หรือไม่ก็ตาม โดยยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและความยุติธรรมทางสังคมเอาไว้ได้

AFN ได้มีแถลงการณ์และเป้าหมายที่ชัดเจน โดยได้กำหนดประมวลความสัมพันธ์ทางการเมืองและการปกครอง กำหนดหลักการของสมัชชา กำหนดบทบาทและหน้าที่ การเข้ามาเป็นสมาชิก องค์ประกอบของสมัชชา หน้าที่และอำนาจ การตัดสินใจ วาระการประชุมสมัชชา ประจำปี การเลือกประธานสมัชชาและความรับผิดชอบ

ปัจจุบัน AFN มี Chiefs committee ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

๑. Border crossing
๒. Communications
๓. Economics
๔. Education
๕. Environment
๖. Finance
๗. Fiscal relations
๘. Health
๙. Housing, infrastructure, water and emergency service
๑๐. Implementing the United Nations declaration
๑๑. Indian residential schools
๑๒. International advocacy
๑๓. Lands, territories and resources
๑๔. Languages
๑๕. Legal affairs and justice
๑๖. Missing and murdered indigenous women and girls and ending violence
๑๗. Nation building and rebuilding, supporting first nation governments
๑๘. Parliamentary resolution
๑๙. Social development

จากการศึกษาสามารถถอดเป็นกรณีศึกษาสมัชชาการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๗ แสดงกลไกเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม เพื่อการจัดการศึกษา ของชนพื้นเมือง ประเทศแคนาดา

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม ประเทศแคนาดา ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก
 - ๑.๑ การมีส่วนร่วม
 - ๑.๒ สภาชนพื้นเมืองระดับชาติ
 - ๑.๓ คณะกรรมการการศึกษามลรัฐ

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ รัฐบาลแคนาดา

๒.๒ กระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ

๒.๓ กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ

๒.๔ สถานศึกษา

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งสหราชอาณาจักร

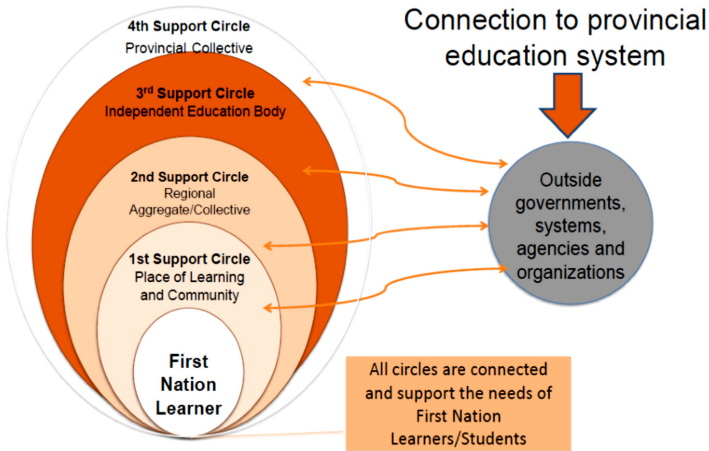
การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ในระดับมลรัฐ การมีส่วนร่วมเกิดผ่านสมัชชาการศึกษาในระดับประเทศ ด้วยการดำเนินการผ่าน First Nations-Government of Canada terms of reference for joint collaboration 2016 ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา ทั้งนี้ ระบบการศึกษาของรัฐบาลแคนาดาเป็นการกระจายอำนาจ โดยแต่ละรัฐบริหารผ่านกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐ โดยมีการพูดคุยกับทาง AFN board of education เพื่อส่งเสริมการศึกษาในแต่ละเขตมณฑล โดยมีคณะกรรมการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้แทนต่าง ๆ ซึ่งจะกำหนดนโยบายการศึกษาในระดับมณฑลให้สอดคล้องกับ “TOR for joint collaboration 2016” ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา โดยทาง AFN มีตัวแทนในระดับบริหารที่มาจากคัดเลือกของผู้นำชนเผ่า หัวหน้าในระดับเขตพื้นที่ และประธานสภาผู้อาวุโส สภาสตรี และสภาเยาวชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันปีละ ๑ ครั้ง โดยเน้นนโยบายการศึกษาที่เปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชนพื้นเมือง

โครงสร้างรองที่สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นคือ รัฐบาล แคนาดา กระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ เข้าร่วมใน “TOR for joint collaboration 2016” โดยทาง AFN ก็ได้จัดตั้งกองทุนการศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษาในระดับท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อย โดยแต่ละสถานศึกษาจะมีสภาสถานศึกษา (school council) เพื่อทำหน้าที่ดำเนินกิจการของสถานศึกษาในสอดคล้องกับแนวนโยบายการศึกษาระดับพื้นที่

โครงสร้างส่วนสนับสนุน ได้แก่ ระบบกฎบัตรและกฎหมายที่ให้สิทธิและความคุ้มครองแก่ชนกลุ่มน้อย โดยมีผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์แห่งสหราชอาณาจักรเป็นผู้แทนการยินยอมในสิทธินี้

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นให้เกิดการขับเคลื่อนของโครงสร้างหลัก คือ เน้นการมีส่วนร่วมโดยสภาชนพื้นเมืองขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมไปสู่คณะกรรมการการศึกษามลรัฐ โดยทางสภาชนพื้นเมืองได้มีกองทุนลดความเหลื่อมล้ำมาสนับสนุนและส่งต่อไปยังสถานศึกษาและการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความมั่นคง และสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมโดยประสานสอดคล้องกับคณะกรรมการการศึกษามลรัฐ ทั้งนี้ รัฐบาลแคนาดาและกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐขับเคลื่อนผ่านการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดการกำหนดหลักสูตรที่ตอบสนองความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนพื้นเมือง ซึ่งได้รับการรับรองและสนับสนุนโดยผู้สำเร็จราชการฯ และกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

รายละเอียดในการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ (ระดับจังหวัด) ได้แก่

แผนภาพที่ ๘ แสดงระดับการมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษาสำหรับชนพื้นเมือง ประเทศแคนาดา

ระดับการมีส่วนร่วมโดย AFN จะเข้าไปเชื่อมต่อกับระบบการศึกษาของมลรัฐ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษามลรัฐและคณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ องค์กรต่าง ๆ โดยมุ่งไปที่นโยบายการเรียนการสอนแก่นักเรียนที่เป็นชนพื้นเมือง โดยมีวงรอบสนับสนุน (support circle) ๔ ระดับ ได้แก่ สถานศึกษากับชุมชน ระดับพื้นที่ ระดับการศึกษาอิสระ และระดับมลรัฐ โดยที่วงรอบสนับสนุนทั้ง ๔ วงรอบ มีจุดเริ่มต้นจากการเน้นผู้เรียนชนพื้นเมืองเป็นสำคัญนั่นเอง

บทเรียนจากกรณีศึกษาแคนาดา

จากการศึกษาพบว่า ประเทศแคนาดามีการปกครองที่ให้อิสระแต่ละมลรัฐ รัฐมีหน้าที่ในการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพแก่ประชาชนและพิทักษ์สิทธิให้แก่ประชาชนทุกกลุ่มตามกฎหมาย การศึกษาในแต่ละมลรัฐมีความเป็นอิสระในการบริหารจัดการ การกำหนดหลักสูตรและการจัดการ

ทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่ ตัวอย่างสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมผ่านองค์กร First Nation Assembly ที่เป็นตัวแทนชนพื้นเมืองเพื่อให้ชนพื้นเมืองอินเดียแดง ชาว Métis และชาว Inuit ตระหนักถึงวัฒนธรรม วิถีชีวิต และสำนึกความเป็นชนพื้นเมือง เนื่องจากระบบการศึกษากระแสหลักเน้นความเป็นตะวันตก ทำให้ชนพื้นเมืองละเลยความเป็นชนพื้นเมืองไป องค์กรนี้ได้รวมตัวกันโดยหัวหน้าชุมชนทั่วประเทศ และได้ขับเคลื่อนผ่านสมัชชาชนพื้นเมือง มีคณะกรรมการที่เป็นตัวแทนระดับสูงเพื่อกำหนดและกำกับยุทธศาสตร์ในระดับประเทศ หลังการผลักดันและการอ้างสิทธิตามกฎหมาย ทำให้เกิดการยอมรับจากรัฐบาลกลางแคนาดาในการปกครองและการพิทักษ์สิทธิชนพื้นเมือง ในขั้นแรกการผลักดันด้านการศึกษาซึ่งเป็นประเด็นสำคัญ คือ การบรรจุเนื้อหาด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชนพื้นเมืองให้แก่นักเรียนชนพื้นเมือง ในสถานศึกษาในระดับพื้นที่ การเพิ่มโอกาสทางการศึกษา และได้พัฒนาเป็น first nation-Government of Canada TOR for joint collaboration 2016 เพื่อกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับชาติและความร่วมมือเชิงพื้นที่เพื่อการจัดการศึกษาของชนพื้นเมืองที่เน้นการอนุรักษ์การแสดงออกทางจิตวิญญาณและวัฒนธรรมของชนพื้นเมือง การเชื่อมต่อกับครอบครัว ชุมชนและประเทศอย่างมีประสิทธิภาพโดยมีมลรัฐที่เข้าเกี่ยวข้องรวม ๘ มลรัฐ และด้วยกฎหมายที่คุ้มครองสิทธิของชนพื้นเมืองจำนวน ๔ ฉบับ ได้แก่ the Royal Proclamation of 1763, manifested in Treaties, the Constitution Acts of 1867 and 1982 และ Canadian common law and International law ซึ่งได้รับการยอมรับตามกฎหมายและเป็นช่องทางให้กลุ่ม FNA ได้เข้ามามีบทบาทร่วมในการจัดการศึกษาของชนกลุ่มน้อยร่วมกับกระทรวงการศึกษาของแต่ละมลรัฐ และการประชุมร่วมกันในระดับประเทศกับ

กระทรวงการศึกษาเพื่อความร่วมมือในภาพรวม การเข้ามามีส่วนร่วมนี้ ดำเนินการผ่านระบบการมีส่วนร่วมระดับจังหวัด พื้นที่ และเมืองตามลำดับ ทั้งนี้ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา AFN ได้ดำเนินการจัดตั้งกองทุน การศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำให้แก่สมาชิกในชุมชนพื้นเมือง โดยเป็นส่วน สนับสนุนนอกเหนือจากสวัสดิการของรัฐตามนโยบายของประเทศ รวมทั้ง ยังมีการจัดตั้งสถานศึกษาสำหรับชนพื้นเมืองโดยเฉพาะร่วมด้วย ต่อมา FNA ได้ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในทุกมิติที่เกี่ยวข้องกับชนพื้นเมือง ปัจจุบันมีคณะกรรมการย่อย ๑๙ คณะ เพื่อดูแลชนพื้นเมืองในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่สิทธิการเคลื่อนย้ายผ่านแดน การศึกษา เศรษฐกิจ สุขภาพ ปัญหา ด้านกฎหมาย ความยุติธรรม การติดตามผู้สูญหาย การพิทักษ์สิทธิชนพื้นเมือง ตามกฎบัตรสหประชาชาติ รวมไปถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมใน ระดับพื้นที่อีกด้วย

๒.๓ กรณีศึกษาประเทศสิงคโปร์

การศึกษาสิงคโปร์ได้พัฒนาจากการที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการ จัดการศึกษาของแต่ละท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งการมีส่วนร่วมนั้นเกิดขึ้น ระหว่างสองฝ่าย คือ ชุมชน และสถานศึกษา เป็นการเอื้อเพื่อซึ่งกันและกัน เพิ่มทุนทางสังคม สนับสนุนการจัดการองค์ความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ท้องถิ่น ร่วมคิด ร่วมทำในพื้นที่โดยร่วมพัฒนาค้นในชุมชนให้มีคุณภาพ เพื่อเป็นทุนทางมนุษย์ ส่วนบทบาทของสถานศึกษาก็เป็นแหล่งความรู้ สร้างองค์ความรู้สู่ชุมชน ร่วมวิจัยกับชุมชน เป็นที่ปรึกษาหารือทางวิชาการ สร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนมีศักยภาพในการ จัดการความรู้เพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตนเอง สร้างหลักสูตรการเรียน การสอนโดยนำวิถีชีวิตในแต่ละท้องถิ่นมาเป็นสื่อการเรียนรู้ เพื่อการพัฒนา ประเทศที่สมบูรณ์และยั่งยืน

รัฐบาลสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายที่ชื่อว่า “Thinking Schools, Learning Nation” หรือ “สถานศึกษาที่สอนให้คิด ชาตินี้สอนให้เรียนรู้” ซึ่งมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำ นอกจากนี้ยังมีคำขวัญว่า “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” Teach Less, Learn More ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีผลที่เป็นรูปธรรมมี ๖ ประการ คือ ๑) เส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น สามารถถ่ายโอนนักเรียนระหว่างสายวิชาชีพกับสายสามัญเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียน ๒) หลักสูตรเน้นให้นำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและลดความกดดันเรื่องเกรดการศึกษา ๓) นโยบาย ๒ ภาษา เพื่อให้สื่อสารอย่างสากลและสื่อสารด้วยภาษาประจำเชื้อชาติของตนได้ โดยยังคงเอกลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ๔) นโยบายจิตสำนึกรักชาติ เพื่อส่งเสริมความเป็นพลเมืองที่เคารพประเทศและรักษากฎหมาย ๕) นโยบายการศึกษาเพื่อสร้างสังคมฐานความรู้และการอบรมทักษะเพิ่มเติม และ ๖) ระบบการฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาที่เน้นการผลิตครูที่มีความรู้ลึกซึ้ง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เส้นทางการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นสูง เมื่อสำเร็จการศึกษาในชั้นประถมศึกษา ๖ ปี นักเรียนจะต้องสอบวัดระดับ Primary School Leaving Examination (PSLE) ซึ่งผลคะแนนจะเป็นการ “แบ่งเกรด” และกำหนดเส้นทางการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาเป็นต้นไป ดังนี้ ๑) นักเรียนที่มีผลคะแนนดีเยี่ยมจะสามารถศึกษาต่อในสถานศึกษามัธยมศึกษาสำหรับผู้มีความสามารถพิเศษ (Specialized Independent School) ซึ่งหลักจากจบหลักสูตร ๖ ปี ไม่ต้องผ่านการสอบ GCE O-Level ก่อนที่จะสอบ GCE A-Level เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย (เยาวชนกลุ่มนี้มักจะได้ขึ้นเป็นผู้บริหารประเทศในรุ่นต่อไป) ๒) นักเรียนที่ได้ผลคะแนนดีจะศึกษาต่อในสถานศึกษามัธยมศึกษาหลักสูตรเร่งด่วน

(Express) หลักสูตร ๔ - ๕ ปี ซึ่งต้องสอบ GCE O-Level เพื่อศึกษาต่อระดับวิทยาลัย (Junior College) ๒ - ๓ ปี ก่อนจะสอบ GCE A-Level เพื่อศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัย ๓) นักเรียนที่ได้ผลคะแนนปานกลางจะศึกษาต่อในสถานศึกษามัธยมหลักสูตรปกติ (Normal) ซึ่งแบ่งออกเป็นสายวิชาการ (หลักสูตร ๔ - ๕ ปี) และสายเทคนิค (หลักสูตร ๔ ปี) โดยจะต้องสอบ GCE N(A) - Level และ GCE N(T) - Level ตามลำดับ หากผลคะแนนดีจะสามารถยกระดับไปสอบ GCE O - Level เพื่อเข้าสู่เส้นทางการศึกษาเช่นเดียวกับหลักสูตรเร่งด่วน นักเรียนที่ทำคะแนนได้ในระดับปกติจะศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาด้านเทคนิค (Institute of Technical Education)

๒. หลักสูตรการศึกษาที่มุ่งสอนให้สามารถนำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ โดยมีวิชาแกนหลัก เพื่อให้นักเรียนสามารถนำศักยภาพของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เนื่องจากเกิดความตื่นตัวและเรียกร้องจากประชาชนให้ปฏิรูประบบการศึกษาโดยเน้นการให้ความสำคัญกับคะแนนน้อยลงและหันมาให้ความสำคัญกับการพัฒนา ศักยภาพด้านอื่น (เช่น ศิลปะ และกีฬา) มากขึ้น สิงคโปร์จึงมีนโยบายปรับปรุงระบบอย่างค่อยเป็นค่อยไป

๓. นโยบายการสอนสองภาษา (ภาษาอังกฤษและภาษาประจำเชื้อชาติ) รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดให้การเรียนการสอนทุกวิชาเป็นภาษาอังกฤษ โดยนักเรียนทุกคนต้องเลือกเรียนวิชาภาษาทางการของเชื้อชาติของตนด้วย รัฐบาลสิงคโปร์ได้กำหนดไว้ ๓ ภาษา ได้แก่ จีนแมนดาริน มาเลย์ และทมิฬ สิ่งที่น่าสนใจ คือ ภาษาที่เลือกเรียน ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นภาษาที่ใช้จริงในครอบครัว น่าสังเกตว่าเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๘ สิงคโปร์เพิ่งได้รับเอกราช ชาวสิงคโปร์เชื้อสายจีนเกือบทั้งหมดไม่ได้ใช้ภาษาจีนแมนดารินในการสื่อสารในครอบครัว และเพียงร้อยละ ๖๐ ของชาวสิงคโปร์

เชื้อสายอินเดียนใช้ภาษาทมิฬในครอบครัว นโยบายดังกล่าวจึงเป็นกุศโลบาย สร้างความเป็นปึกแผ่นให้กับคนในชาติ โดยการ ๑) วางระบบการศึกษา บังคับให้ชาวสิงคโปร์ทุกคนต้องสื่อสารภาษาอังกฤษได้ ๒) ให้มีความสามารถในการสื่อสารด้วยภาษาประจำเชื้อชาติ เพื่อให้ประชาชนยังคง รักษาอัตลักษณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ๓) มีการกำหนดให้มีเพียงหนึ่งภาษา (one common language) ภายในแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ ยังส่งผลให้เกิดความรู้สึกสมานฉันท์เป็นชาติพันธุ์เดียวกันภายในแต่ละกลุ่มเชื้อชาติ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการรักษาความมั่นคงของประเทศไว้ด้วย

๔. นโยบายการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับการรักประเทศ บทบาทของการเป็นพลเมืองสิงคโปร์และการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตนเริ่มขึ้นในสถานศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษา สิงคโปร์มีการปลูกฝังความรักชาติอย่างจริงจัง เนื่องจากเป็นประเทศที่มีขนาดเล็กและเคยผ่านวิกฤติความมั่นคงมาหลายครั้ง ปัจจุบันสิงคโปร์กำหนดให้นักเรียนร้องเพลงชาติและกล่าวคำสัตย์ปฏิญาณรักชาติทุกวัน และสอนวิชาประวัติศาสตร์จากมุมมองการดิ้นรนต่อสู้เพื่อสร้างชาติให้อยู่รอดจากภัยคุกคามรอบด้าน ในปัจจุบันการศึกษาของสิงคโปร์ได้ปรับมาเป็นการปลูกจิตสำนึกเกี่ยวกับบทบาทการเป็นพลเมืองดีและการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตน การเคารพกฎหมายเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของประเทศ

๕. นโยบายการศึกษาเพื่อก้าวสู่สังคมฐานความรู้และการเป็นชาติอัจฉริยะ (smart nation) เพื่อให้ประชาชนสามารถใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยที่สุดของโลกมาเป็นประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และมีความพร้อม มีโครงสร้างพื้นฐานและมีกำลังคนที่มีคุณภาพ สร้างโอกาสให้แก่ประชาชน และให้สังคมมีความมั่นคงและยั่งยืน มีโครงการ Skills Future ซึ่งเริ่มเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ โดยใช้งบประมาณกว่า ๔๐๐ ล้านดอลลาร์สิงคโปร์ต่อปี ในด้านการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อเพิ่มด้านทักษะอาชีพ

ชาวสิงคโปร์ที่มีอายุ ๒๕ ปีขึ้นไปจะได้รับ Skill Future Credit เริ่มที่ ๕๐๐ ดอลลาร์สิงคโปร์ (๑๒,๕๐๐ บาท) และรัฐบาลจะเติมให้อย่างสม่ำเสมอ ไม่มีวันหมดอายุ เพื่อใช้สำหรับการสมัครเรียนหลักสูตรอบรมทักษะอาชีพเพิ่มเติมที่ปัจจุบันรัฐบาลเห็นชอบราว ๑๒,๕๐๐ หลักสูตร นอกจากนี้ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ ชาวสิงคโปร์ทุกคน ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษา จะมี Learning Portfolio ออนไลน์เป็นของตนเองที่จะประเมินลักษณะเฉพาะของบุคคล และช่วยแนะนำด้านการวางแผนการศึกษา การทำงาน และการเรียนรู้ตลอดชีวิต

๖. การฝึกอบรมบุคลากรด้านการศึกษาให้เป็นผู้มีความรู้ลึกซึ้งผ่านสถาบันการศึกษาแห่งชาติที่มีเพียงแห่งเดียว เป็นระบบรวมศูนย์ ทำให้สามารถควบคุมคุณภาพของครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาชีพครูมีค่าตอบแทนที่ดี มีเส้นทางอาชีพชัดเจน มีการร่วมมือกับครูคนอื่น ๆ ในการวางแผนและปรับปรุงการสอน ครูใหญ่จะถูกย้ายไปบริหารสถานศึกษาอื่นทุก ๖ - ๘ ปี ส่งผลให้มีการปรับและพัฒนาระบบการบริหารและการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกันอยู่เสมอ ทั้งนี้ กระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์อยู่ระหว่างการพิจารณาผ่อนภาระงานเอกสารของครูด้วยการเพิ่มตำแหน่งผู้ช่วยครูให้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม สิงคโปร์กำลังมุ่งหน้าไปสู่การกระจายอำนาจ การบูรณาการ การผสมกลมกลืน และการให้ทุนการศึกษา ซึ่งมีความยืดหยุ่นและมีการให้ทุนที่พิจารณาอย่างชาญฉลาด ระบบทุนการศึกษามีทั้งแบบให้เปล่า ให้บางส่วนในทุกระดับการศึกษา ในการกระจายอำนาจ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นสามารถเข้ามามีบทบาทกับสถานศึกษาได้มากขึ้น ในการกำหนดนโยบายการศึกษาในวิชาเพิ่มเติมและวิชาพัฒนาทักษะต่าง ๆ

ปัจจุบันสิงคโปร์นำร่องปรับหลักสูตรมัธยมศึกษา ให้นักเรียนเลือกเรียนแต่ละวิชาตามความสามารถ หวังผลทั่วประเทศในปี พ.ศ. ๒๕๖๗

เว็บไซต์หนังสือพิมพ์เดอะ สเตรตส์ ไทมส์ (The Straits Times) ของสิงคโปร์ รายงานว่าการแบ่งสายนักเรียนระดับมัธยมศึกษาเป็นสายปกติกับสายพิเศษในสิงคโปร์จะยุติลงอย่างสิ้นเชิงในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ และจะให้นักเรียนเลือกเรียนแต่ละวิชาตามระดับความสามารถและความสนใจของตัวเอง เนื่องจากมีแนวคิดที่ว่า

“ตอนนี้จะมีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแบบเดียว แต่มีหลายระดับวิชา โดยจะไม่ปล่อยให้ปลาวายน้ำในลำธาร ๓ สาย แยกกัน แต่จะเป็นแม่น้ำกว้างเพียงสายเดียว และปลาแต่ละตัวจะว่ายไปตามเส้นทางของตนเอง”

ปัจจุบันเมื่อเริ่มเรียนระดับมัธยมศึกษา นักเรียนในสิงคโปร์จะถูกแบ่งเป็นสายปกติ (เทคนิค) สายปกติ (วิชาการ) และสายพิเศษ ในปีหน้ากระทรวงศึกษาธิการของสิงคโปร์จะเริ่มยกเลิกระบบนี้กับ ๒๕ สถานศึกษา และจะค่อย ๆ บังคับใช้กับสถานศึกษามัธยมจนครบทุกแห่งภายในสิ้นปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ดังนั้น นักเรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๑ รุ่นปี พ.ศ. ๒๕๖๗ หรือ นักเรียนประถมศึกษาชั้นปีที่ ๒ รุ่นปีนี้ จะเรียนวิชาต่าง ๆ ตามความสามารถและความถนัดของตัวเอง เช่น วิชาคณิตศาสตร์ จะแบ่งการเรียนการสอนเป็น ๓ ระดับ คือ G๑, G๒ และ G๓ ซึ่งตัว G มาจากคำว่า General หรือแปลว่า ทั่วไป โดย G๑ จะเทียบเท่ากับสายปกติ (เทคนิค) G๒ จะเทียบเท่ากับสายปกติ (วิชาการ) และ G๓ จะเทียบเท่ากับสายพิเศษ

จากการศึกษา สามารถถอดเป็นกรณีศึกษาสมัชชาการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๙ แสดงโครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม
ประเทศสิงคโปร์

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม
ประเทศสิงคโปร์ ประกอบด้วย ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก
 - ๑.๑ สถาบันการศึกษาแห่งชาติ
 - ๑.๒ นโยบายการศึกษา
 - ๑.๓ มาตรฐานสถานศึกษา
๒. โครงสร้างรอง
 - ๒.๑ นักรนโยบายทางการศึกษา

๒.๒ ตลาดแรงงาน

๒.๓ การจัดการทรัพยากรการศึกษา

๒.๔ การประกันคุณภาพการศึกษา

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ กระทรวงการศึกษา

๓.๒ สมาคมผู้ปกครองและครู

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการในระดับประเทศ เนื่องจากพื้นที่ประเทศมีขนาดเล็ก จึงดำเนินการมีส่วนร่วมได้ผ่านนโยบายการศึกษา โดยมีสถาบันการศึกษาแห่งชาติเป็นผู้มีบทบาทหลักในการผลิตครูและฝึกอบรมครูให้สามารถสอนได้ตามนโยบายการศึกษา ในระดับสถานศึกษามีการบริหารเพื่อให้แต่ละสถานศึกษามีมาตรฐานการศึกษาในทุกมิติอยู่ในระดับเดียวกัน

โครงสร้างรองที่สอดประสานเพื่อขับเคลื่อนกลไก คือ นักนโยบายทางการศึกษาเป็นผู้เสนอแนะ ชี้นำนโยบายการศึกษา การพิจารณาตลาดแรงงาน ความเป็นได้ของหลักสูตรการศึกษาที่มีรูปแบบการศึกษา กระแสหลัก การศึกษาพิเศษและการศึกษาตลอดชีวิต การส่งเสริมการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ และระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อให้ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันทั่วประเทศ

โครงสร้างส่วนสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงการศึกษาเป็นผู้มีหน้าที่ในการออกนโยบายและกำกับนโยบายการศึกษาตามคำแนะนำของนักนโยบายการศึกษา และในการกำกับมาตรฐานสถานศึกษา มีสมาคมผู้ปกครองและครูเข้ามามีส่วนร่วมตรวจสอบและรับผิดชอบ

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นให้เกิดการขับเคลื่อนของโครงสร้างหลัก คือ การส่งต่อนโยบายการศึกษาให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกๆระดับ รัฐบาลสิงคโปร์โดยกระทรวงการศึกษาและนักนโยบาย

การศึกษาได้ทำการขับเคลื่อนนโยบายการศึกษาที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานที่เข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้เพื่ออาชีพในอนาคต โดยสถาบันการศึกษาแห่งชาติได้รับแรงขับเคลื่อนผ่านกระทรวงการศึกษาและนันทนาการศึกษาในการผลักดันนโยบายการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรสถานศึกษาในทุกๆระดับ ทั้งนี้ สถานศึกษามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาตามความต้องการของผู้เรียน โดยต้องรักษาระดับมาตรฐานการศึกษา โดยมีการจัดการทรัพยากรการศึกษาและการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกขับเคลื่อนเพื่อให้สถานศึกษามีกลไกดำเนินการที่ประสานสอดคล้องกันและเพิ่มการมีส่วนร่วมกับสมาคมผู้ปกครองและครู เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับหน่วยย่อยที่แท้จริง

บทเรียนจากกรณีศึกษาสิงคโปร์

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลสิงคโปร์มีระบบบริหารจัดการเบ็ดเสร็จเนื่องจากประเทศมีขนาดเล็ก ในด้านการศึกษาก็มีความเป็นารจัดการเชิงพื้นที่ไปในตัว กระทรวงศึกษาธิการเป็นแกนหลักในการกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ ตลาดแรงงานและข้อเสนอแนะของนักการศึกษา จากเดิมที่เน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระดับสูงเพื่อให้เป็นประเทศที่มีระบบการศึกษาดีเลิศในระดับต้น ๆ ของโลกมาเป็นการศึกษาเพื่อให้นักเรียนคิดเป็นและเป็นพลเมืองที่พร้อมเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน การดำเนินการมีเอกภาพในการมุ่งหน้าทำตามนโยบายการศึกษาใหม่ผ่านการจัดให้มีอย่างพร้อมเพียงของทรัพยากรการศึกษา และการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อให้ทุกสถานศึกษามีคุณภาพเท่าเทียมกัน สถาบันการศึกษาแห่งชาติเป็นหน่วยงานหลักในการผลิตและพัฒนาทักษะของครูให้ตอบสนองตามนโยบาย ทำให้เกิดความพร้อมของบุคลากรที่จะสนับสนุนนโยบายการศึกษา แต่ละสถานศึกษาต้องจัดให้มีการเปิดโอกาสให้นักเรียนเลือก

เรียนวิชาต่าง ๆ ผสมผสานกันหลายระดับ ทางกระทรวงฯ จะให้สถานศึกษาต่าง ๆ ใช้โอกาสนี้ในการจัดกลุ่มนักเรียนในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่ตามความสามารถของนักเรียนที่แยกเด็กเก่ง เด็กไม่เก่ง ทำให้เกิดการผสมผสานการมีส่วนร่วมในทางสังคม ผู้ปกครองและนักเรียนจะเข้ามามีส่วนกำหนดหลักสูตรที่เด็กจะเรียน และมีการส่งเสริมให้นักเรียนช่วยเหลือกัน กระทรวงศึกษาธิการมุ่งพัฒนานักเรียน นักศึกษาให้มีความรู้ที่สอดคล้องกับตลาดแรงงานและส่งเสริมการเรียนรู้ในหลักสูตรระยะสั้นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ประชาชน โดยเชื่อว่าจะส่งผลดีที่สุดต่อตัวผู้เรียนเอง โดยมีสมาคมครูและผู้ปกครองเข้ามาร่วมตรวจสอบและดูแลด้านมาตรฐานการจัดการศึกษา แต่จากการศึกษาไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการเป็น citizen participation in education เพื่อการกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่และการส่งต่อกลับไปสู่ระดับสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ

๒.๔ กรณีศึกษาประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นมีลำดับการพัฒนาการศึกษาในระดับแนวหน้าของโลก โดยมีกระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เป็นกระทรวงที่ดูแลด้านการศึกษา โดยมีสภาการศึกษากลาง (the central council of education) ที่ดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ (ระดับชาติ) จังหวัดและเมือง เพื่อให้มีการเปิดกว้างให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในระดับพื้นที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษา กำหนดกลไก คือ คณะที่ปรึกษาสถานศึกษา (the school advisors) ทำหน้าที่เสนอความต้องการของผู้ปกครองและชุมชน

ต่อสถานศึกษา สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชน และกระตุ้นให้สถานศึกษามีความรับผิดชอบต่อชุมชนในด้านการเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ต่อมา มีพระราชบัญญัติการศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อให้มีการตั้งสภาการจัดการสถานศึกษา (school management council)

ดังนั้น ในระดับพื้นที่จังหวัดหนึ่ง ๆ จะมีคณะกรรมการบริหารการศึกษาพื้นที่ (Board of education) โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารการศึกษาโดยตำแหน่งจากผู้ว่าราชการจังหวัด (ดูแลการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) นายกเทศมนตรี (ดูแลการศึกษาระดับประถมศึกษา-มัธยมศึกษาตอนต้น) มีคณะกรรมการ ๓-๕ คน ระยะเวลา ๔ ปี ทำหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษา จัดสรรงบประมาณและพิจารณาการจ้างครูและการอบรมพัฒนาบุคลากร รองลงมามีคณะกรรมการสถานศึกษา (school management council) โดยโรงเรียนที่เข้าร่วมส่งตัวแทน ๑ คน กรรมการบริหารการศึกษาพื้นที่มีตัวแทน ๑ คน สมาชิกสภาจำนวน ๑๑-๑๕ คน ทำหน้าที่อนุมัติแผนการสอนและแผนบริหารสถานศึกษา เสนอแนะด้านบุคลากรและสร้างความร่วมมือกับชุมชน นอกจากนี้ยังมี “Yugoken and community education council” เป็นการดำเนินงานแบบ NGO ด้านการศึกษาทำหน้าที่เป็นสภาการศึกษาภาคประชาชนเพื่อการสนับสนุนการศึกษาในห้องเรียนและการลดความเหลื่อมล้ำของนักเรียน และส่งเสริมแนวทางการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ทุกช่วงวัย)

จากการศึกษาสามารถถอดเป็นกรณีศึกษาสมัชชาการศึกษา ด้วยการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๐ แสดงกลไกเชิงระบบแบบมีส่วนร่วมเพื่อการจัดการศึกษา
ประเทศไทย

จากการศึกษาพบว่า การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม
ประเทศไทย ประกอบด้วย ๓ ส่วนได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก
 - ๑.๑ สภาการศึกษากลาง
 - ๑.๒ นโยบายการศึกษา
 - ๑.๓ คณะกรรมการสถานศึกษา

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ คณะกรรมการการศึกษาจังหวัด

๒.๒ ภาคีเครือข่าย

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ การมีส่วนร่วม

๓.๒ คณะกรรมการการศึกษาระดับเมือง

๓.๓ หลักสูตรการเรียนการสอน

๓.๔ กระทรวงการศึกษาฯ

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการในระดับจังหวัด โดยมีสภาการศึกษากลางดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาในทุกกระดับ นโยบายการศึกษาที่เน้นการเข้าถึงการศึกษา การเพิ่มระบบความรับผิดชอบเชิงข่าวสาร และการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส การมีสภาการจัดการสถานศึกษาทำให้อำนาจการตัดสินใจอยู่ในระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่ การศึกษาเพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อสถานศึกษา

โครงสร้างรองที่สอดคล้องกับกลไก คือ คณะกรรมการการศึกษาจังหวัด เป็นหน่วยงานจัดตั้งตามกฎหมาย เพื่อขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่ ผ่านการอนุมัติแผนการสอนและแผนบริหารสถานศึกษา เสนอแนะด้านบุคลากร การบริหารจัดการทรัพยากรการศึกษา และสร้างความร่วมมือกับชุมชน เช่น การร่วมกับหน่วยงานเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหารายได้ในท้องถิ่น

โครงสร้างส่วนสนับสนุน ได้แก่ กระทรวงการศึกษาเป็นผู้มีหน้าที่ในการออกนโยบายและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับชาติ คณะกรรมการการศึกษาระดับเมืองเป็นการเปิดกว้างให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในระดับพื้นที่ผ่านการมีส่วนร่วมของคณะที่ปรึกษา

สถานศึกษา (the school advisors) ที่เป็นตัวแทนเสนอความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนต่อสถานศึกษา และกำกับดูแลหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษาให้อยู่ในมาตรฐานการศึกษาที่ดี

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นให้เกิดการขับเคลื่อนของโครงสร้างหลัก คือ การส่งต่อนโยบายการศึกษาจากสภาการศึกษา กลางให้เกิดการมีส่วนร่วมในทุกระดับโดยมีคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามา มีบทบาทในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมจะเป็นตัวกลไกประสาน เพื่อให้คณะกรรมการการศึกษาจังหวัดและภาคีเครือข่ายได้ผลักดันกลไกของนโยบายการศึกษาและสนับสนุนการดำเนินการของสถานศึกษา นำไปสู่การจัดหลักสูตรการเรียนการสอนโดยมีคณะกรรมการการศึกษาเมือง เข้ามาร่วมพิจารณา ประเมินและสนับสนุนทรัพยากรการศึกษา

บทเรียนจากกรณีศึกษาญี่ปุ่น

จากการศึกษาพบว่า รัฐบาลญี่ปุ่นได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมเป็นกฎหมาย จึงเกิดโครงสร้างการบริหารเชิงพื้นที่ ทั้งในระดับจังหวัด และระดับเมือง มีการกำหนดตำแหน่งคณะกรรมการต่าง ๆ ตามโครงสร้างการปกครองและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อเข้ามาทำหน้าที่ด้านการมีส่วนร่วมในการศึกษาระดับพื้นที่ การกำหนดนโยบาย หลักสูตร อนุมัติรายวิชาการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา โดยมีกำหนดความรับผิดชอบอย่างชัดเจนในระดับสถานศึกษามีคณะกรรมการสภาการจัดการสถานศึกษาที่ท้องถิ่น และองค์กรภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำกับและตรวจสอบสถานศึกษา แม้จะเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการเป็น board of education เพื่อการกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่ (จังหวัดและเมือง) และการส่งต่อไปสู่ระดับสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองมักมีส่วนร่วมผ่านสมาคมผู้ปกครองและครู และการเยี่ยมสถานศึกษาเท่านั้น

บทที่ ๓

สภาพการดำเนินงาน กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ การดำเนินงาน และกลไกที่ประสบผลสำเร็จ (Best practice) กรณีศึกษาภาคีเครือข่าย/ สมัชชาการศึกษาในประเทศ

การพัฒนาประเทศมีเป้าหมายเพื่อการสร้างสังคมที่ดีมีความสุข การมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ และการจัดการขององค์กร ชุมชน ประชาชน ถือเป็นปัจจัยหลักในการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการ เครือข่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดการขับเคลื่อนและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตของประชาชน สำนักนายกรัฐมนตรีจึงกำหนดให้มีระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ เพื่อเป็นการบูรณาการร่วมกันระหว่าง หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชนให้มีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน เสริมสร้างความเป็นผู้นำและ ร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เพื่อการสร้างสังคมที่มี คุณภาพชีวิตที่ดีและเกิดความยั่งยืน

ภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา นับเป็นกลไกรูปแบบหนึ่งของการมีส่วนร่วม

ดังนั้นเพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจน จึงได้กำหนดสัญลักษณ์เพื่อใช้อธิบายกลไกการเชื่อมประสานงานระหว่างเครือข่าย และใช้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนงานโครงการ และภาคีเครือข่ายไว้ ดังนี้

————— เส้นทึบ หมายถึง กำกับ ดูแล ประสานงาน เชื่อมโยงโดยตรง

----- เส้นประ หมายถึง กำกับ ดูแล ประสานงาน เชื่อมโยงโดยอ้อม

↔ เส้นทึบมีหัวศรชี้สองทาง หมายถึง การประสานงานโดยตรง ต่างให้ข้อมูลแบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ

←----- เส้นประมีหัวศรชี้สองทาง หมายถึง การประสานงานโดยอ้อม ต่างให้ข้อมูลแบบแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เจึงปรึกษาหารือ

—————> เส้นทึบมีหัวศรชี้ทางเดียว หมายถึง ส่งผลโดยตรง

-----> เส้นประมีหัวศรชี้ทางเดียว หมายถึง ส่งผลโดยอ้อม

จังหวัดที่เลือกเป็นกรณีศึกษาในการศึกษาครั้งนี้มี ๒ กลุ่ม คือ กลุ่มแรก คัดเลือกจังหวัดที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนอย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ ได้แก่ จังหวัดนครปฐม กลุ่มที่สอง คัดเลือกจังหวัดที่ใช้แนวคิดการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี ชลบุรี และสุรินทร์

๓.๑ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายสมัชชา จังหวัดนครปฐม

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบ
คลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๑ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายสมัชชา
จังหวัดนครปฐม

รูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายเชิงระบบ จังหวัดนครปฐม
ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลักฝ่ายราชการ
 - ๑.๑ นโยบายและยุทธศาสตร์ระดับจังหวัด
 - ๑.๒ หน่วยงานราชการในพื้นที่
 - ๑.๓ ผลลัพธ์เชิงพื้นที่กิจ

๒. โครงสร้างหลักฝ่ายประชาชน

๒.๑ การมีส่วนร่วม

๒.๒ กิจกรรมการมีส่วนร่วมและปฏิบัติการ

๒.๓ การเรียนรู้เชิงพื้นที่

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ การจัดการทรัพยากรการศึกษา

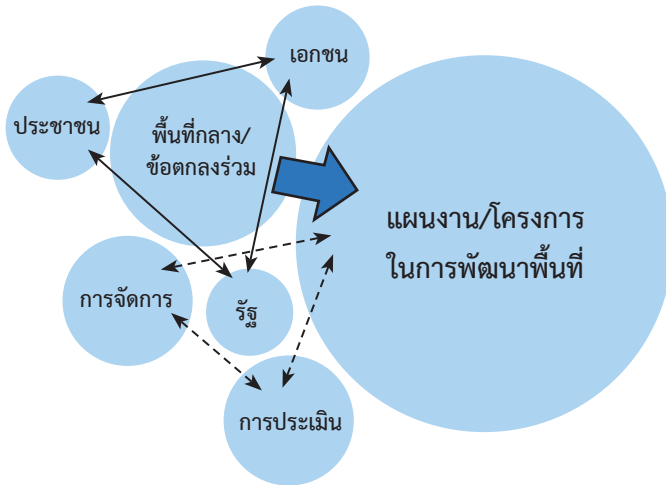
๓.๒ การประชาสัมพันธ์

รูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายเชิงระบบ จังหวัดนครปฐม เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐควบคู่ไปกับภาคประชาชนในลักษณะคู่ขนาน (รัฐคู่ประชาชน) โดยโครงสร้างภาครัฐจะอยู่ในระนาบบน ทำการกำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนผ่านระบบราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดผลลัพธ์และเป้าหมายที่ชัดเจน ภาคประชาชนจะอยู่ในระนาบล่าง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐานของการรวมตัวกัน มุ่งให้เกิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่เป็นสำคัญ

โครงสร้างที่สอดประสานเพื่อขับเคลื่อนกลไก คือ การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) เพื่อให้การขับเคลื่อนดำเนินไปโดยเกิดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายภาครัฐกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หน่วยงานราชการเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณและให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับการจัดกิจกรรม การนำเสนอผลลัพธ์กับการเรียนรู้เชิงพื้นที่ของภาคประชาชน โดยที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามเป้าหมายของทางราชการจะเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ด้วย

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นความสำคัญของภาคประชาชนให้มีการมีส่วนร่วมที่เป็นไปโดยธรรมชาติ มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และเกิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยที่การมีส่วนร่วมภาคประชาชนนั้นจะต้องไม่ปะทะกับราชการ แต่เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมในประเด็นที่เป็นพันธกิจของภาคราชการ หรือการมีส่วนร่วมนั้นจะเป็นการดำรงรักษาคุณภาพชีวิตแก่ประชาชนในด้านต่าง ๆ ซึ่งหน่วยงานราชการต้องขับเคลื่อนตามนโยบายและยุทธศาสตร์อยู่แล้วเพื่อให้เกิดผลลัพธ์ตามเป้าหมายของแต่ละพันธกิจ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนใช้กลไกสนับสนุน คือ การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา นั่นคือ งบประมาณ วัสดุสิ่งของและกำลังคนเข้ามาร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและภาคประชาชน โดยรัฐมีการให้งบประมาณสนับสนุนและภาคประชาชนสามารถจัดโครงการเพื่อรับการสนับสนุนให้กิจกรรมนั้นนำไปสู่ผลลัพธ์ของทั้งสองฝ่ายร่วมกัน และมีการประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มการรับรู้ของภาคราชการอื่นและภาคประชาชนทั่วไปในเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง การขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมแบบภาครัฐคู่ประชาชนนี้จะขับเคลื่อนได้ต่อเนื่องไปตามความสนใจและพันธกิจของแต่ละฝ่าย ดังนั้นกิจกรรมและการเรียนรู้เชิงพื้นที่จึงต้องมีหลายประเด็นและปรับเปลี่ยนไปเรื่อย ๆ ตามแต่ละช่วงเวลา ตัวอย่างเช่น สมัชชาสุขภาพที่ได้ขยายเนื้อหาไปยังการเกษตร เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อให้การเรียนรู้เชิงพื้นที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกช่วงวัย

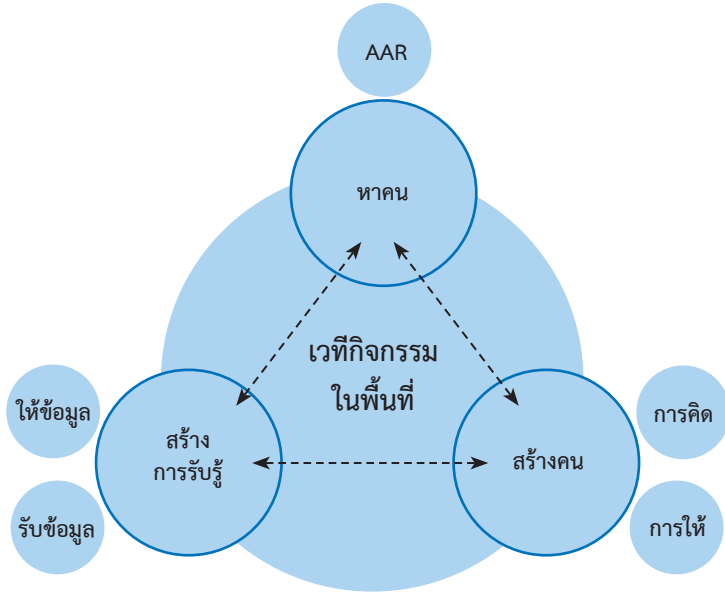
แนวทางการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่

แผนภาพที่ ๑๒ แสดงการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในพื้นที่

ความสำเร็จในการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่เกิดขึ้นได้จากการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ซึ่งเกิดจากการริเริ่มของส่วนใดส่วนหนึ่งก็ได้ เพราะเมื่อเกิดงานหรือกิจกรรมขึ้น การมีส่วนร่วมก็จะเกิดขึ้นในพื้นที่และเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง การดำเนินการเช่นนี้ก็จะส่งผลให้ผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้รับรู้ถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากแผนงานโครงการนั้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมในพื้นที่จึงจำเป็นต้องสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่

การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่

แผนภาพที่ ๑๓ แสดงการสร้างเวทีกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดกิจกรรม การสื่อสาร ๒ ทาง ในระดับพื้นที่

การจัดกิจกรรมในพื้นที่เป็นการเก็บข้อมูล ให้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ เพื่อเปิดการมีส่วนร่วมในการคิด วางแผนพัฒนา ปรับปรุงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในพื้นที่ รวมทั้งเป็นสร้างคนให้คิดและเป็นการหาแนวร่วมในการพัฒนาในแต่ละพื้นที่

การดำเนินกิจกรรมควรจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความตระหนักร่วมกันในการมีส่วนร่วม ทั้งร่วมรับรู้ ร่วมตระหนัก ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลตามเป้าหมายของแผนงาน

ผลจากการดำเนินงานการสร้างการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ของ จังหวัดนครปฐม คณะทำงานในระดับพื้นที่ได้สรุปลักษณะองค์ประกอบ ของคณะทำงานในระดับพื้นที่เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมไว้ว่า คณะทำงานใน ระดับพื้นที่ควรประกอบด้วยบุคคล ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑. นักยุทธศาสตร์ ทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ การบริหาร จัดการเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของ แผนงานโครงการ

๒. นักวิชาการ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงวิชาการใน แต่ละสาขาตามความถนัดของแต่ละสาขาวิชา และวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ นักยุทธศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และใช้กลยุทธ์ การบริหาร จัดการตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

๓. นักจัดการ ทำหน้าที่จัดการ อำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิด กิจกรรมและงานในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

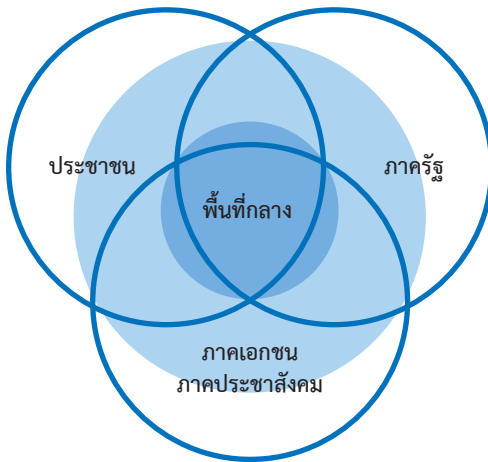
๔. นักประสาน ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรม ระหว่างหน่วยงาน องค์กร บุคคล ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

๕. นักสื่อสาร ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนงานโครงการ

กิจกรรมหรืองานโครงการที่มีองค์ประกอบของบุคคลครบทั้ง ๕ ลักษณะจะส่งผลให้การดำเนินงานในพื้นที่มีประสิทธิภาพ และเป็นไป อย่างต่อเนื่องเพราะบุคคลดังกล่าวจะทำหน้าที่ประสานงานเครือข่าย ระหว่างผู้แทนองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคประชาชน และสื่อสารมวลชน ซึ่งผู้ประสานงานที่ดีจำเป็นต้องสร้างพื้นที่ส่วนกลาง ที่เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วน ทุกคนสามารถพูดคุยได้โดยไม่มีเงื่อนไขใด เข้ามาแทรกซ้อนและทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจระหว่างกัน การพูดคุยใน พื้นที่ส่วนกลางจำเป็นต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เพื่อทุกฝ่ายเกิดความสบายใจ

ในการทำงานร่วมกันอย่างเปิดเผย โปร่งใส ทั้งนี้ เพื่อความไว้วางใจซึ่งกัน และกัน ซึ่งจะเป็นเงื่อนไขเบื้องต้น สำหรับการดำเนินงานและสร้างกิจกรรม ในระดับพื้นที่

การสร้างพื้นที่กลาง โดยมีข้อตกลงร่วมกัน

แผนภาพที่ ๑๔ แสดงการสร้างพื้นที่กลางเพื่อการสร้างเครือข่ายที่ดีในพื้นที่

พื้นที่กลางเป็นพื้นที่ที่สามารถนำทุกเรื่องเข้ามาพูดคุยได้ โดยไม่มีข้อจำกัด โดยให้ทุกคนที่เข้ามาในพื้นที่นี้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเปิดเผย และสามารถโต้แย้งในเชิงเหตุและผลได้อย่างอิสระ

พื้นที่กลางเป็นพื้นที่ที่บุคคลากรของภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชน และประชาชนสามารถพูดคุยกันได้ด้วยความจริงใจต่อกัน โดยใช้ผลประโยชน์ของพื้นที่และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นสาระหลัก และต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง จนสามารถสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมจาก

ทุกภาคส่วนได้อย่างเต็มที่โดยไม่หวาดระแวงต่อกัน ซึ่งถือเป็นพื้นที่ปลอดภัย ที่ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มความสามารถโดยไม่มี การปิดบังข้อมูล เพื่อสร้างแนวทางร่วมกันในการพัฒนาเชิงพื้นที่

แนวคิดการปฏิรูปการศึกษา ระดับจังหวัด หรือระดับพื้นที่

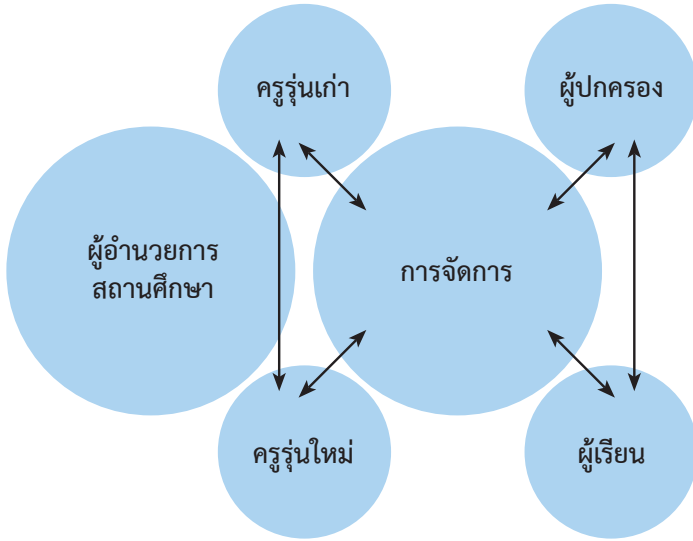
การปฏิรูปการศึกษาจะเกิดขึ้นได้ในระดับพื้นที่ที่ต้องเกิดขึ้นที่ สถานศึกษาหรือแหล่งการเรียนรู้ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีการปฏิสัมพันธ์กัน ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน การเรียนรู้ที่ดีต้องสร้างกระบวนการคิดให้เกิดแก่ ผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนสามารถรับรู้ได้ว่าตนเองได้รับรู้และเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

กิจกรรมที่สามารถสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่ดีได้นั้นต้องผ่าน การออกแบบกิจกรรมที่สามารถยืนยันได้ว่าเมื่อผู้เรียนได้ผ่านการทำกิจกรรม ผู้เรียนจะสามารถเก็บเกี่ยวประสบการณ์ขั้นพื้นฐานในบางเรื่องได้ตาม ศักยภาพของผู้เรียน ผู้สอนก็สามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนเกิดทักษะใดจาก เรียนรู้ผ่านกิจกรรมนั้น

ดังนั้นกระบวนการพัฒนาครูผู้สอนที่สำคัญ จึงจำเป็นต้องเร่ง พัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ ให้แก่ครูในสถานศึกษา

ระดับปฏิบัติการในสถานศึกษา

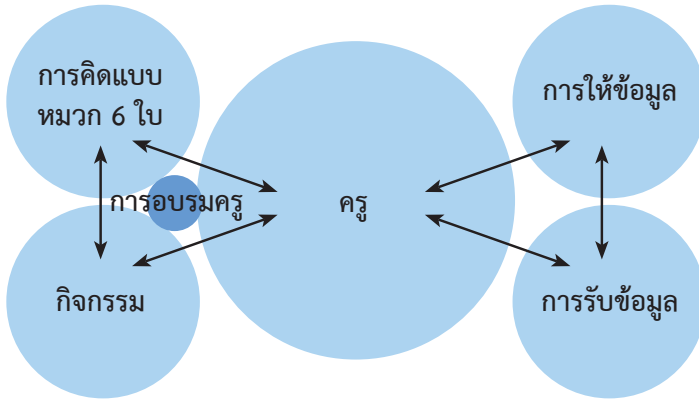
ผู้อำนวยการสถานศึกษาควรเปิดให้มีการมีส่วนร่วมจากทุกระดับ เพื่อให้เกิดการจัดการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งผู้อำนวยการ สถานศึกษาต้องจัดการให้เกิดสถานการณ์การเรียนรู้ในรูปแบบที่แตกต่าง หลากหลาย

แผนภาพที่ ๑๕ แสดงการสร้างการมีส่วนร่วมภายในสถานศึกษา เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

สำหรับครูผู้สอนต้องจัดให้มีการฝึกอบรม การคิดแบบต่าง ๆ เพื่อให้มีความสามารถในการคิดกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับผู้เรียน

การอบรมโดยใช้สถานศึกษาของครูผู้สอน แบบการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการ โดยใช้สถานศึกษาเป็นแกนหลักในอบรมและ พัฒนาครู ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้เรียนและผู้ปกครอง

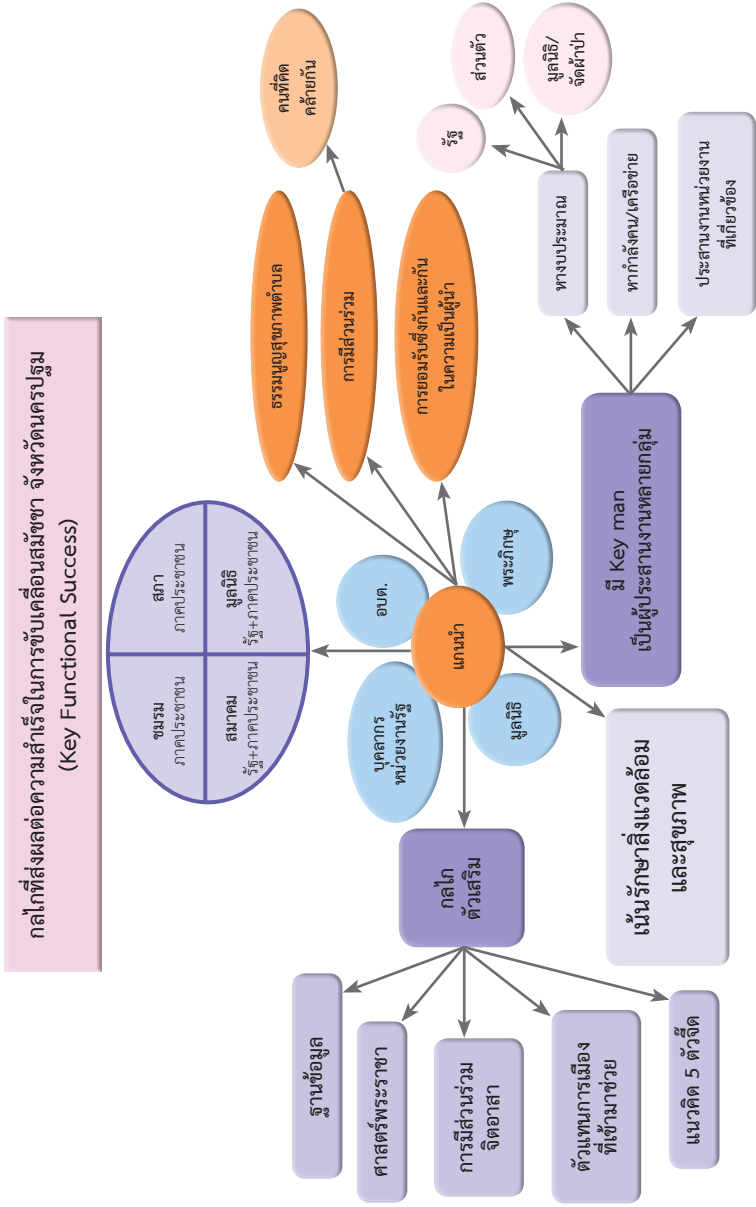

แผนภาพที่ ๑๖ แสดงการอบรมครูโดยใช้ห้องเรียนและสถานศึกษา

กิจกรรมที่ควรดำเนินการ คือ การอบรมให้ครูสามารถสร้างกิจกรรมเพื่อสร้างกระบวนการคิดให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนในแต่ละสถานศึกษาของตน ทั้งนี้ เพื่อให้ครูมีความสามารถในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างสามารถพัฒนากระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียนในแต่ละสาระวิชาตามสภาพจริงของแต่ละสถานศึกษา กิจกรรมรูปแบบการคิดที่ใช้ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ อาทิ กิจกรรมการคิดแบบหมวก ๖ ใบ เป็นต้น

กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่ายสมัชชาจังหวัดนครปฐม (Key Functional Success)

เครือข่ายสมัชชาสุขภาพ ตำบลละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม และชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีน (นครปฐม)

แผนภาพที่ ๑๗ แสดงเครือข่ายสุขภาพ ต.ละมุด อ.นครชัยศรี และชมรม คนรักแม่ทองคำ (นครปฐม)

๑. กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชามาจากการมีส่วนร่วม ทั้งในส่วนภาคประชาชนและภาครัฐ โดยมีตัวแทนจาก มูลนิธิ สมาคม ชมรม และสภาต่าง ๆ เข้ามาร่วมรับผิดชอบในงาน ตัวแทนหรือแกนนำเหล่านี้ล้วนมีบทบาทร่วมกันในการร่าง “ธรรมนูญสุขภาพตำบล” โดยมีองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นแกนนำหลัก การมีส่วนร่วมในการประชุมแต่ละครั้งนำมาซึ่งเนื้อหาสำคัญ ๖ ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม การมีส่วนร่วมและการเกษตร (ร่าง) ธรรมนูญสุขภาพตำบลจึงกลายเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนงานเครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม เริ่มตั้งแต่การกำหนดหัวข้อการประชุมต่าง ๆ เนื้อหาสำคัญในการประชุมจะครอบคลุมทั้ง ๖ ประเด็นใน (ร่าง) ธรรมนูญสุขภาพตำบล เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับคลอง การใช้สิทธิสุขภาพถ้วนหน้า การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อบูรณาการกลไกคุ้มครองเด็ก เยาวชน และครอบครัว จากปัจจัยเสี่ยง การจัดการสเตอรอยด์ที่คุกคามสุขภาพของคนไทย การพัฒนากระบวนการประเมินและการตัดสินใจการใช้เทคโนโลยีด้านสุขภาพ การกำจัดปัญหาพยาธิใบไม้ตับและมะเร็งท่อน้ำดีในประชาชน การจัดทำแผนยุทธศาสตร์สุขภาพโลกของประเทศไทย การทบทวนมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ การป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพและสังคมจากการค้าเสรีระหว่างประเทศ (FTA) เป็นต้น รวมไปถึงการทำงานภาคสนามตามแผนที่วางไว้ร่วมกัน ทีมงานภาคสนามจะเชื่อมโยงผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยงบประมาณส่วนตัว และงบประมาณรัฐ ในส่วนการดำเนินการในโครงการต่าง ๆ เช่น จิตอาสา ตั้งมูลนิธิ และสมาคม เป็นต้น โดยมีบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมเข้ามาเป็นแกนหลัก (Key man) ประสานงานกับเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งกำลังทรัพย์/งบประมาณ และกำลังคน/เครือข่าย รวมถึงการส่งบุคลากร

เข้ามาเป็นทีมอำนวยความสะดวก (facilitator) เพื่อช่วยแนะนำโครงการต่าง ๆ รวมไปถึงเป็นผู้นำร่วมกันกับภาคประชาชน ซึ่งมีผู้บริหารราชการท้องถิ่นเข้ามาช่วยขับเคลื่อนร่วมกันด้วย

๒. มีการยอมรับความเป็นผู้นำจากทุกภาคส่วนสำคัญ เช่น บุคลากรหน่วยงานรัฐ อบต. มูลนิธิ พระภิกษุที่มาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโดยเน้นในเรื่องการรักษาสิ่งแวดล้อมและการใส่ใจสุขภาพเป็นสำคัญ ผู้นำที่มาร่วมล้วนมีความคิดที่คล้ายคลึงกัน และได้กลไกตัวเสริมในการช่วยสนับสนุนงานให้ไปสู่เป้าหมาย กลไกตัวเสริมดังกล่าวนี้ ได้แก่ ฐานข้อมูล ศาสตร์พระราชา การมีส่วนร่วมจิตอาสา ตัวแทนการเมืองที่เข้ามาช่วยเหลือ และแนวคิด “๕ ตัวจิ๋ว” ที่ว่าด้วยศักยภาพของนักสานพลังใน ๕ ส่วนสำคัญ คือ นักประสาน, นักสื่อสาร, นักยุทธศาสตร์, นักวิชาการ และนักจัดการ

๓. ในส่วนชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน (นครปฐม) มีแกนนำชมรมที่ริเริ่มช่วยกันรณรงค์อนุรักษ์แม่น้ำท่าจีนประมาณ ๒ - ๓ คน จากนั้นจึงเริ่มมีคนเข้าร่วมมากขึ้น จากการแสวงหาการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีความรู้สึกสำนึกร่วมกัน มีความนึกคิดคล้ายกันที่อยากผลักดันงานส่วนนี้ให้เกิดขึ้น ทำให้เครือข่ายงานเติบโตต่อเนื่องตลอด ๑๙ ปี และใช้หลักการของในหลวงรัชกาลที่ ๙ มาเป็นพื้นฐานในการขับเคลื่อนด้วย เช่น “ครูรักศิษย์ ศิษย์รักครู/เรารักแม่น้ำ แม่น้ำรักเรา”, รู้จักตัวเอง, เรียนรู้ให้เท่าทันเทคโนโลยี เป็นต้น โดยเชื่อมโยงกับผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมพลังในกลุ่มเพื่อน โดยใช้ความจริงใจต่อกันเป็นที่ตั้ง ผสานกับภาคราชการแบบกัลยาณมิตร แกนนำพูดจริงทำจริง ลงพื้นที่จริง เป็นทั้งจิตอาสา เป็นทั้งผู้ประสานงานที่ดี มีตัวแทนจากการเมืองท้องถิ่นเข้ามาช่วยและข้อควรระวัง คือ ต้องระวังไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งทางด้านวิชาการเมือง

สรุปย่อกลไกความสำเร็จการจัดการเครือข่าย จังหวัดนครปฐม
เครือข่ายสมัชชาสุขภาพ ตำบลละมุด อำเภอนครชัยศรี

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - อบต. เป็นแกนนำ มีตัวแทนจากหมู่บ้าน - มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบหลัก - มีการยอมรับความเป็นผู้นำและการเปิดรับฟังความคิดเห็นของผู้เข้าร่วม
โครงสร้างสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีแกนนำ และตัวแทนเชิงพื้นที่ - เข้ามาร่วมทำธรรมนูญสุขภาพตำบล
กลไกของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีธรรมนูญสุขภาพตำบล (ร่าง) - มีการประชุมเป็นประจำและมีหัวข้อประชุมที่เป็นเนื้อหาสำคัญใน ๖ ประเด็น ได้แก่ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สุขภาพ สังคม การมีส่วนร่วม และการเกษตร - ผู้บริหารท้องถิ่นผลักดันหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - มีการสั่งการเชิงระบบคำสั่งราชการร่วมด้วย - งบประมาณรัฐในสถานการณ์ดำเนินการในโครงการต่าง ๆ
กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมมาเป็นทีม facilitator และช่วยนำ/แนะนำโครงการให้ดำเนินไปรอบคอบ - ผู้บริหารราชการท้องถิ่นขับเคลื่อนร่วมกับชาวบ้าน

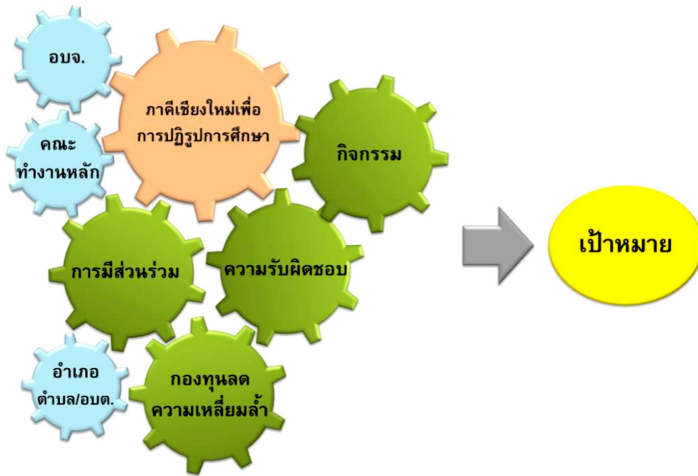
ชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน (นครปฐม)

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - มีแกนนำเริ่มต้น ๒ - ๓ คน แสวงหาความร่วมมือในกลุ่มเพื่อน ผู้ที่มีแนวคิดคล้ายกัน เพื่อรณรงค์อนุรักษ์แม่น้ำท่าจีน - แสวงหาเครือข่ายในพื้นที่เกี่ยวข้องจนครอบคลุมเป้าหมาย - ขยายขอบข่ายงานให้เติบโตต่อเนื่องตลอด ๑๙ ปี
โครงสร้างสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีแกนนำชมรม/ตัวแทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามวาระ
กลไกของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - ประชุมเป็นประจำและมีหัวข้อประชุมที่เป็นเนื้อหาสำคัญในหลายประเด็นตามสถานการณ์จริง เช่น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมระดับคลอง การใช้สิทธิสุขภาพถ้วนหน้า เป็นต้น - เชื่อมโยงผู้บริหารท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง - งบประมาณส่วนตัว และงบประมาณรัฐในส่วนการดำเนินการในโครงการต่าง ๆ เช่น จิตอาสา ตั้งมูลนิธิ และสมาคม เพื่อเป็นหน่วยงานส่วนหน้า เป็นต้น

หัวข้อ	ผลการศึกษา
<p>กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - มีหลักการจาก ร.๙ เป็นพื้นฐาน เช่น “ครูรักศิษย์ ศิษย์รักครู/เรารักแม่น้ำ แม่น้ำรักเรา”, รู้จักตัวเอง, แข่งกับตัวเอง, เรียนรู้ให้เท่าทันเทคโนโลยี - “เอาใจเป็นที่ตั้ง รวมพลังในกลุ่มเพื่อน กิจกรรมเคลื่อนด้วยบ้านวัดโรงเรียนและรัฐ” - มีการให้ข้อมูลความรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของจิตอาสา - ผสานกับภาคราชการแบบกัลยาณมิตร - แขนงนำเป็นตัวอย่างจริง ลงมือเป็นจิตอาสา เป็นผู้ประสานที่ดี - ตัวแทนจากการเมืองท้องถิ่นเข้ามาช่วย แต่ควรระวังไม่ให้เกิดข้อขัดแย้ง/ขั้วทางการเมือง

๓.๒ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ แบบการมีส่วนร่วมของภาคีเชิงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๑๘ แสดงแนวคิดการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วมของภาคีเชิงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

รูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายเชิงระบบ ภาคีเชิงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก
ภาคีเชิงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ การมีส่วนร่วมของ ๙๙ ภาคิ และภาคิเครือข่ายอื่น

๒.๒ ความรับผิดชอบของภาคิและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒.๓ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละพื้นที่

๒.๔ กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ (กองทุน ๑๐ บาท)

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ คณะทำงานหลัก (เพื่อการปฏิรูป)

๓.๒ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

๓.๒ อำเภอ ตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

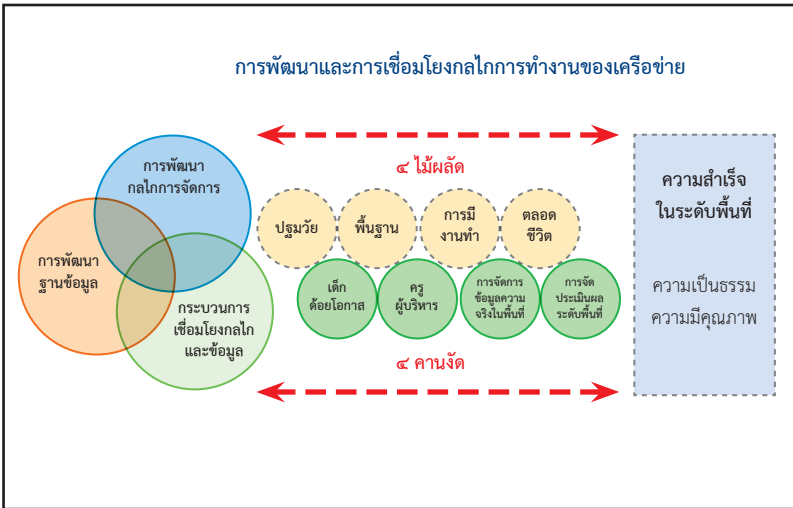
โครงสร้างการจัดการเชิงระบบต้นแบบ จังหวัดเชียงใหม่ เน้นการ เชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อให้พลเมืองเชียงใหม่รักท้องถิ่น โดยใช้แนวทาง การดำเนินงานผ่านการมีส่วนร่วมโดยอาศัยการริเริ่มจากหมู่คณะที่เห็นพ้อง ต้องกันในการศึกษาเชิงพื้นที่ จากนั้นแสวงหาพันธมิตรกับ ๙๙ ภาคิ จนเกิด เป็นภาคิเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมี อบจ. เป็นฝ่ายเลขานุการ มีคณะทำงานหลักเป็นผู้วางยุทธศาสตร์ ประสานงานและขับเคลื่อนกิจกรรม ต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคิเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการกำหนดความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อให้เกิด การสร้างสรรค์เชิงพื้นที่และนำไปสู่กิจกรรม โดยมี อบต. และส่วนท้องถิ่น เข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และการจัดตั้ง กองทุนเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองทุน ๑๐ บาท) เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เชิงพื้นที่และเพื่อเป็น แรงขับเคลื่อนที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ คณะทำงานหลักที่เข้ามาผลักดันให้เกิด การปฏิรูปการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม โดยมีระดับอำเภอ ตำบล อบต. ที่เห็นคุณค่าเข้ามาร่วมสนับสนุนและผลักดันกิจกรรมต่าง เช่น หลักสูตรรักษ์เชียงใหม่ไปยังโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่าง ๆ การลด ความเหลื่อมล้ำของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและสนับสนุนการมีงานทำ ของพลเมืองเชียงใหม่

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นความสำคัญของ ภาคประชาชนผ่านภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปซึ่งเป็นฟันเฟืองหลักของ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ นวัตกรรมการศึกษาและการศึกษาทุกช่วงวัย โดยมีการมีส่วนร่วมของ ๘๘ ภาคี และความรับผิดชอบของภาคีและ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นกลไกรองรับขับเคลื่อนสำคัญให้เกิดกิจกรรม ต่าง ๆ นำไปสู่เป้าหมาย หากการมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบมีความ ชัดเจน การขับเคลื่อนก็จะเป็นไปอย่างสม่ำเสมอและกระจายในทุกพื้นที่ อีกส่วนหนึ่งคือ การจัดตั้งกองทุนลดความเหลื่อมล้ำได้เข้ามาเป็นกลไก ผลักดันที่สำคัญให้เกิดการเข้ามามีส่วนร่วมและความรับผิดชอบของทุกฝ่าย ผ่านการจัดการทุนจากการรับบริจาค คนละ ๑๐ บาท และให้ทุนทั้งหมด ในแต่ละปีด้วยความโปร่งใส ร่วมกับการมีพลังขับเคลื่อนที่สนับสนุนอย่าง สม่าเสมอ คือ อบจ. และคณะทำงานหลักของภาคีฯ ที่ขับเคลื่อนตัวกลไก ภาคีและการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอ ทำให้การดำเนินงานมี ความต่อเนื่องไม่เกิดแรงเฉื่อย และการมีส่วนร่วมได้ลงไปในระดับพื้นที่ อำเภอ ตำบล เทศบาล และ อบต. เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนบนฐานข้อมูล ตามความเป็นจริง เพื่อให้การเรียนรู้เชิงพื้นที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุก ช่วงวัย

การพัฒนาและการเชื่อมโยงกลไกการทำงานของภาคีเครือข่าย

การพัฒนากลไกการจัดการ โดยใช้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมร่วมกัน จัดการตามภาระหน้าที่ของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งมีเป้าหมายในระดับพื้นที่ ๒ ประการ คือ สร้างความเป็นธรรม และสร้างคุณภาพ

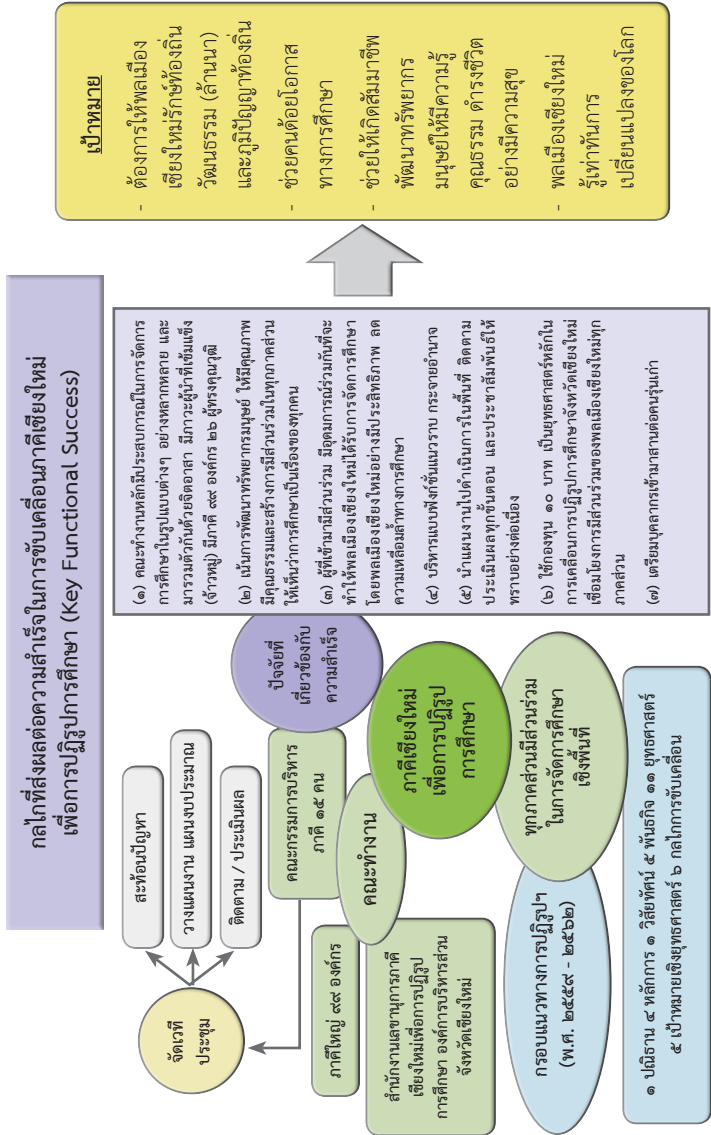
แผนภาพที่ ๑๙ แสดงการพัฒนาการเชื่อมโยงกลไกขับเคลื่อนภาคีเครือข่าย

การพัฒนาฐานข้อมูล เพื่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพและกำกับติดตามทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพพระดับพื้นที่ กระบวนการเชื่อมโยงกลไกและข้อมูลนำไปสู่การดำเนินงานตามมาตรการ เพื่อให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายครูและผู้บริหาร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน การพัฒนาเครื่องชี้วัดประเมินความสำเร็จในระดับพื้นที่

แกนหลักของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ จังหวัดเชียงใหม่ คือ

- ๔ ไม้หลัก
 - ปฐมวัย
 - พื้นฐาน
 - การมีงานทำ
 - การเรียนรู้ตลอดชีวิต
- ๔ คานงัด
 - ครู - ผู้บริหาร
 - การประเมินผลระดับพื้นที่
 - เต็มด้วยโอกาส
 - การจัดการข้อมูลความจริงในพื้นที่

กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนภาคีเชิงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา (Key Functional Success)

แผนภาพที่ ๒๐ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนภาคีเชิงใหม่

๑. กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา เริ่มต้นจากการสร้างการรวมตัวกันด้วยจิตอาสา ของภาคีเครือข่าย โดยมีสำนักงานเลขาธิการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูป การศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแกนนำในการผสาน ความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เช่น เครือข่ายครูภูมิปัญญาจังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เครือข่ายกองทุนพัฒนา บทบาทสตรีจังหวัดเชียงใหม่ เครือข่ายสำนักงานเขตพื้นที่ เครือข่ายอาชีพ ผู้ประกอบการ เครือข่ายสมาคมการศึกษาอำเภอ เครือข่ายผู้พิการ ผู้สูงอายุ ผู้ด้อยโอกาสจังหวัดเชียงใหม่ สถานศึกษา/หน่วยงานทาง การศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน หน่วยงานทางการศาสนา แหล่ง ภูมิปัญญาจังหวัดเชียงใหม่ สมาชิกเครือข่ายปฏิรูปการศึกษาจังหวัด เชียงใหม่ หน่วยงานราชการ กศจ. อบต. อสม. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาพันธ์ และสมาคมต่าง ๆ กลุ่มจิตอาสา กลุ่มรักษบ้านเกิด เป็นต้น นอกจากนี้ อบจ. จะทำหน้าที่ผสานการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนแล้วยังให้การดูแล คุณภาพชีวิต และการศึกษาของคนทั้งจังหวัดด้วย

๒. การปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่เกิดจากการตระหนักร่วมกันของ ทุกภาคส่วนต่อสถานการณ์ปัญหาทางการศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพของ ผู้เรียนและสังคมโดยรวมในพื้นที่เชียงใหม่ จึงมีการรวมตัวกันเพื่อให้เกิด พลังทางสังคมและปัญญา สร้างเครือข่าย สร้างวิสัยคิด และนวัตกรรม ทางการศึกษาใหม่ ๆ ขึ้นมา ร่วมทำงานเป็น “ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูป การศึกษา” โดยเริ่มอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม ในปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นต้นมา จุดมุ่งหมายหลักก็คือ การจัดการศึกษาเพื่อให้พลเมืองเชียงใหม่มีวิถีชีวิต ที่สอดคล้องกับความเป็นตัวตน (อัตลักษณ์) และวัฒนธรรมของจังหวัด เชียงใหม่

คณะปฏิรูปการศึกษารัฐบาลจังหวัดเชียงใหม่ หรือภาคีเชียงใหม่เพื่อ การปฏิรูปการศึกษาร่วมกันกำหนดกรอบแนวทางการปฏิรูปการศึกษารัฐบาล เชียงใหม่ (พ.ศ. ๒๕๕๙ - ๒๕๖๒) โดยกำหนดเป็น ๑ ภาระกิจ ๔ หลักการ ๑ วิสัยทัศน์ ๕ พันธกิจ ๑๑ ยุทธศาสตร์ ๕ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ และ ๖ กลไกการขับเคลื่อน ดังนี้

๑ ภาระกิจ ได้แก่ “พลเมืองเชียงใหม่รักษาวินัยธรรม ทนการเปลี่ยนแปลง แสวงสัมมาชีพ”

๔ หลักการปฏิรูปการศึกษา ได้แก่ (๑) การศึกษาตลอดชีวิต ทั้งในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย (๒) พื้นที่กลุ่มเป้าหมายทั้ง จังหวัดเชียงใหม่ (๓) คนเชียงใหม่ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมและรับผิดชอบ และ (๔) การกระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางสู่จังหวัด

๑ วิสัยทัศน์ ได้แก่ “มุ่งจัดการศึกษาของจังหวัดเชียงใหม่ให้มี คุณภาพตามศักยภาพที่หลากหลาย”

๕ พันธกิจ ได้แก่ (๑) เสริมสร้างความตระหนักและความ ภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองเชียงใหม่ (๒) ยกระดับคุณภาพผู้เรียนใน ศตวรรษที่ ๒๑ (๓) พัฒนาปัจจัยส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีสัมมาชีพ อย่างมีคุณภาพ (๔) ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการบริหาร จัดการของครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งเสริมสร้าง บทบาทและคุณค่าใหม่ของผู้ปกครอง และ (๕) ยกระดับประสิทธิภาพ เครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนปฏิรูป การศึกษาเชิงพื้นที่เชียงใหม่

๑๑ ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) สร้างปัจจัยและสภาวะแวดล้อม อย่างหลากหลายที่เป็นเอกลักษณ์เชียงใหม่ (๒) ส่งเสริมวิถีการเรียนรู้และ สืบทอดอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอย่างหลากหลาย (๓) พัฒนาศักยภาพ การเรียนรู้ที่หลากหลายในศตวรรษที่ ๒๑ (๔) พัฒนาผู้เรียนทุกระดับ

ทั้งร่างกายและจิตใจ เพิ่มสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะ ในศตวรรษที่ ๒๑ (๕) สนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อสัมมาชีพ (๖) เสริมสร้างทัศนคติการศึกษาเพื่อสัมมาชีพ (๗) เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ของครูทุกระดับ (๘) เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการของผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ (๙) เสริมสร้างค่านิยม และทัศนคติด้านการศึกษาเพื่อชีวิตแก่ผู้ปกครอง (๑๐) ขยายเครือข่ายความร่วมมือจัดการศึกษาทุกภาคส่วน และ (๑๑) ยกระดับการขับเคลื่อนปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่เชียงใหม่

๕ เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ ได้แก่ (๑) เพื่อสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นพลเมืองเชียงใหม่ (๒) เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ ๒๑ (๓) เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาให้มีสัมมาชีพ (๔) เพื่อพัฒนาครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน และ (๕) เพื่อสร้างเครือข่ายความร่วมมือทุกภาคส่วน ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาเชิงพื้นที่เชียงใหม่

๖ กลไกการขับเคลื่อน ได้แก่ (๑) ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา ขับเคลื่อนการศึกษาเชิงพื้นที่และพัฒนาสู่สภากาการศึกษาจังหวัด (๒) แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่ (๓) จัดระบบข้อมูลสารสนเทศการศึกษาระดับจังหวัด (๔) บูรณาการทรัพยากรทุกภาคส่วน (๕) การประชาสัมพันธ์ รณรงค์ และประสานระดมพลัง และ (๖) การยื่นข้อเสนอเชิงนโยบายต่อรัฐบาล

๒. ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่ร่วมกันปฏิรูปการศึกษามีอยู่ ๙๙ องค์การ ๒๖ ผู้ทรงคุณวุฒิคณะทำงานประกอบด้วยนักวิชาการ นักปฏิบัติร่วมกันวางเป้าหมายของการมีส่วนร่วมครั้งนี้ ได้แก่ การให้พลเมืองเชียงใหม่รักษ์ท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น (เต็มพื้นที่), ช่วยคนด้อยโอกาสทางการศึกษา และช่วยให้เกิดสัมมาอาชีพ พัฒนาทรัพยากร

มนุษย์ให้มีความรู้ คุณธรรม ดำรงชีวิตอย่างมีความสุข เป้าหมายสำคัญดังกล่าวนี้สอดคล้องกับพันธานของการปฏิรูปการศึกษาที่ว่า “พลเมืองเชียงใหม่รักษัวัฒนธรรม ทนการเปลี่ยนแปลง แสวงสัมมาชีพ” และพันธานดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่กำหนดทักษะ คุณลักษณะ อุนินิสัยของเด็กเยาวชน พลเมืองเชียงใหม่ ได้แก่ (๑) เป็นพลเมืองผู้สง่างามตามวิถีไทยและท้องถิ่น รู้จักเมืองเชียงใหม่ ร่วมสืบสานวัฒนธรรม และสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างสร้างสรรค์ (๒) มีสุขภาพดี จิตใจเข้มแข็ง กำกับตนเองได้ วุฒิภาวะเติบโตสมวัย (๓) มีความรอบรู้พร้อมใช้จริง อ่าน เขียนได้ คิดเลขเป็น สื่อสารเข้าใจ ๓ ภาษา (๔) มีวินัย ซื่อสัตย์ ยึดมั่นจริยธรรม รู้จักหน้าที่รับผิดชอบ มีเป้าหมายในชีวิต (๕) ใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ รู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ (๖) เห็นคุณค่าและให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีโลกทัศน์ ใช้ภาวะผู้นำมุ่งมั่นสู่ความสำเร็จ มุ่งงานทำพึ่งตนเองได้ ใฝ่เรียนรู้ตลอดเวลา (๗) มีทักษะอาชีพและการเรียนรู้ที่ติดตามวัย ร่วมทำงานเป็นทีม คิดวิเคราะห์แก้ปัญหาได้ กล้าริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (๘) มีจิตสาธารณะเสียสละ และทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ร่วมรักษาสีงแวดล้อม ปรับตัวอยู่กับความแตกต่างได้ มีส่วนร่วมในสังคมประชาธิปไตย

๓. โครงการกองทุนปฏิรูปการศึกษาเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ หรือ “กองทุน ๑๐ บาท” เป็นยุทธศาสตร์หลักของภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาที่เป็นตัวเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของพลเมืองเชียงใหม่ทุกภาคส่วน กองทุนนี้เป็นกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา ให้การช่วยเหลือและสนับสนุนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ ยากจน ด้อยโอกาสทางการศึกษา ช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาเชียงใหม่ และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในพื้นที่ เพื่อประโยชน์ต่อเด็ก เยาวชน ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาเชียงใหม่และประเทศชาติในอนาคต โดยมีคณะทำงานลงพื้นที่ตรวจสอบพิจารณาคำขอ ดูสภาพจริง สัมภาษณ์ และประเมินผู้ขอรับทุน

๔. มีการพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้เรียน เช่น มีการพัฒนาเนื้อหาหลักสูตรรักษ์เชียงใหม่เพื่อเป็นแกนในการส่งเสริมความรักบ้านเกิด โดยเปิดโอกาสให้สถานศึกษาและผู้ปกครองเข้ามาร่วมกันรับผิดชอบในโครงการนี้โดยไม่มีการบังคับ ทำด้วยความสมัครใจ ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาใช้วิธีการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์ให้เห็นคุณค่า เชื่อมโยงกับเรื่องคุณธรรมและขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีของเชียงใหม่ที่ต้องช่วยกันดูแลรักษา ผสานใจด้วยความรักความอบอุ่น (ไม่ทิ้งให้ใครไว้ข้างหลัง คนเชียงใหม่ไม่ทิ้งกัน) ส่งเสริมให้ท้องถิ่นเข้มแข็ง คิดด้วยตนเอง พัฒนาและยกระดับให้สำเร็จ เชิดชูเกียรติครูและภูมิปัญญา เป็นต้น หลักสูตรรักษ์เชียงใหม่ไม่ได้เป็นเพียงเฉพาะเนื้อหาที่ทำให้ให้นักเรียนรักษ์เชียงใหม่ แต่เป็นกุศโลบายหรือเป็นกระบวนการให้ครูผู้สอนลองเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธีการใหม่ ๆ เช่น หลักสูตรรักเชียงใหม่ พื้นที่ทุกตารางนิ้วของเชียงใหม่จะเป็นแหล่งเรียนรู้ทั้งหมด ดังนั้นจึงต้องการโน้มน้าวให้ครูนำเด็กออกจากห้องเรียน โดยไปเรียนแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่มาจากของจริง สัมผัสได้ เพราะฉะนั้นหลักสูตรรักเชียงใหม่ จึงไม่ได้ใส่ใจที่เนื้อหามากนัก เพราะปัจจุบันความรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ สามารถค้นหาได้จากโลกออนไลน์ แต่กระบวนการที่ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาใส่ใจมากที่สุด คือ ครูจะต้องนำเด็กออกจากห้องเรียน ต้องเรียนสิ่งที่เป็ความจริง สัมผัสได้ ตรงจุดนี้จะเป็นคุณูปการในการให้ครูเปลี่ยนวิธีการสอนใหม่ ซึ่งจะเชื่อมโยงกับวิชาและบูรณาการกับวิชาอื่น ๆ ได้ โดยอาจจะบูรณาการในการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในเรื่องภาษาอังกฤษ ในเรื่องคณิตศาสตร์ เช่น ครูพาเด็กไปที่อนุสาวรีย์สามกษัตริย์ อาจจะพบชาวต่างชาติก็ต้องปฏิสัมพันธ์กัน จึงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้จากสถานการณ์จริง ถ้าสามารถทำให้เต็มพื้นที่ได้ ครูผู้สอนก็จะเปลี่ยนวิธีคิด เด็กก็จะเกิดประสบการณ์

การเรียนรู้ที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน นอกจากนี้ ยังมีการนำเรื่องสัมมาชีพเป็นกลไกสอดแทรกเข้าไปในหลักสูตรวิชาชีพเชียงใหม่ด้วย

๓. กรรมการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษาจัดให้มีการประชุมอย่างต่อเนื่องเพื่อสะท้อนปัญหา วางแผนร่วมกัน ทั้งแผนยุทธศาสตร์ (Roadmap แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษาเชียงใหม่) แผนการทำงาน แผนงบประมาณ รวมถึงการร่วมติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายสุดท้าย คือ การมีหน่วยงานอิสระในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่มีคุณภาพสำหรับทุกคนในรูปแบบที่มีกฎหมายรองรับขับเคลื่อนด้วยพื้นที่ และมีงบประมาณเพียงพอ

๔. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่ (๑) คณะทำงานหลักมีประสบการณ์ในการจัดการการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อย่างหลากหลาย และรวมตัวกันด้วยจิตอาสา มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง (จ้าวหมู) มีภาคีที่เข้มแข็งถึง ๙๙ องค์กร (๒) เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ มีคุณธรรมและสร้างการมีส่วนร่วมในทุกภาคส่วนให้เห็นว่าการศึกษาเป็นเรื่องของทุกคน (๓) ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมมีอุดมการณ์ร่วมกันที่จะทำให้พลเมืองเชียงใหม่ได้รับการจัดการศึกษาโดยพลเมืองเชียงใหม่อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (๔) บริหารแบบฟังกซ์ันแนวราบ กระจายอำนาจ (๕) นำแผนงานไปดำเนินการในพื้นที่ติดตาม ประเมินผลทุกชั้นตอน และประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างต่อเนื่อง (๖) ใช้กองทุน ๑๐ บาทเป็นยุทธศาสตร์หลักในการเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาจังหวัดเชียงใหม่เชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของพลเมืองเชียงใหม่ทุกภาคส่วน และ (๗) เตรียมบุคลากรเข้ามาสานต่อคนรุ่นเก่า โดยเน้นคนรุ่นใหม่ที่มีจิตอาสาช่วยเหลือสังคม

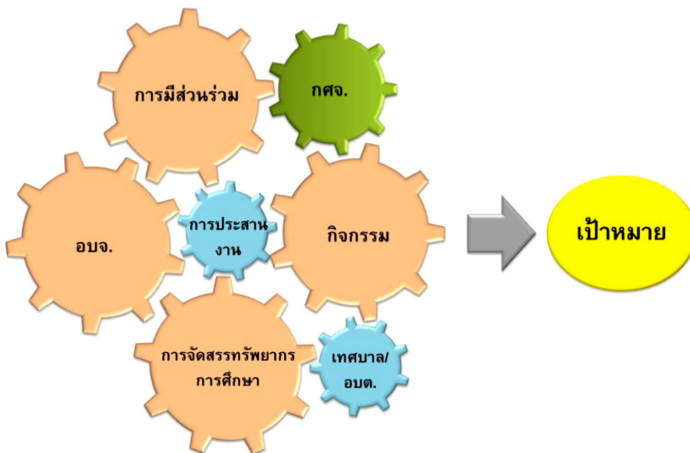
สรุปย่อกลไกความสำเร็จภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - สำนักงานเลขาธิการภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นแกนนำในการประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน - การดำเนินกระบวนการคิด ระดมปัญหา กำหนดเป้าหมาย กำหนดปณิธาน แล้วก็ทำแผนยุทธศาสตร์ ๔ ปี - กลไกของภาคีเชียงใหม่ปฏิรูปการศึกษาที่มี ๘๘ องค์กร - คณะทำงานประกอบด้วยนักวิชาการ นักปฏิบัติ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละพื้นที่ แบ่งเป็น ๘ ชุด
โครงสร้างภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - คณะทำงานหลัก - ตัวแทนภาคีเครือข่ายทุกส่วนราชการ ภาคเอกชน และสื่อมวลชนในจังหวัดที่เกี่ยวข้อง เช่น พม./วัฒนธรรม - ผู้ทรงคุณวุฒิในพื้นที่
กลไกของภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การวางแผนงานที่ชัดเจน ใช้หลักหลอมรวมจากหน่วยงานต่าง ๆ - พัฒนาเนื้อหาหลักสูตรรักเชียงใหม่เพื่อเป็นแกนในการใช้เพื่อส่งเสริมความรักบ้านเกิด - การประสานงานและการขอความร่วมมือเชิงระบบ - เปิดรับกลุ่มเครือข่ายใหม่ ๆ เข้ามาร่วมอยู่เสมอ

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - การใช้หลัก “จ้าวหมู” เพื่อให้เกิดการเชิญชวนเข้าร่วมและการสนับสนุนอย่างเป็นมิตร - คณะทำงานหลักทุ่มเทการทำงาน - แบ่งหน้าที่กันทำตามภาระงานของหน่วยงาน - อบจ. ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตชาวเชียงใหม่ - กองทุน ๑๐ บาท ทำให้เกิดการเชื่อมประสานจากผู้ให้ไปสู่ผู้รับที่แท้จริง

๓.๓ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ แบบการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบคลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒๑ แสดงรูปแบบการจัดการเชิงระบบ แบบการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

รูปแบบการจัดการเชิงระบบ แบบการมีส่วนร่วมของสมัชชาการศึกษา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

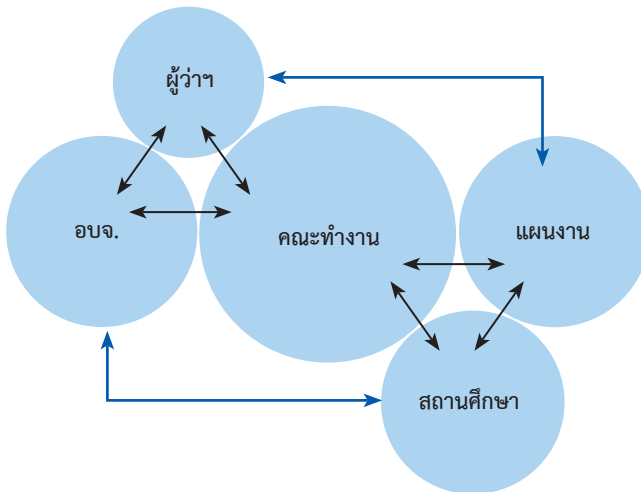
๑. โครงสร้างหลัก
 - ๑.๑ อบจ. (อำนาจการดำเนินงานข้อมูล/ปัญหาภายในจังหวัด)
 - ๑.๒ การจัดการทรัพยากรการศึกษา
 - ๑.๓ การมีส่วนร่วม
 - ๑.๔ กิจกรรม (เติมเต็ม) ของแต่ละโรงเรียน
๒. โครงสร้างรอง
 - กศจ. (การศึกษาเชิงพื้นที่)
๓. ส่วนสนับสนุน
 - ๓.๑ อบต.
 - ๓.๒ การประสานงาน

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เน้นการเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น (พุทธทาสศึกษา) และการลดความเหลื่อมล้ำ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นการดำเนินงานผ่าน อบจ. เพื่อประสานงานให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาที่ถูกต้องตามระเบียบงบประมาณ เพื่อให้เกิดกิจกรรมเพื่อเติมเต็มหลักสูตร โดยมี อบต. ที่สนใจเข้าร่วมสนับสนุน และการลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ

กลไกที่เชื่อมโยงสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ และการผลักดันกิจกรรมหลักสูตรพุทธทาสศึกษาไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเป้าไปสู่การเป็น “สุราษฎร์เมืองคนดี”

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เน้นการประสาน สอดคล้องกับการดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วม การสนับสนุนจาก อบจ. การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งแนวทางเชิงโครงสร้างนี้ทำให้การขับเคลื่อนจำเป็นต้องให้พื้นที่เอง ทั้ง ๔ ขับเคลื่อนไปพร้อม ๆ กัน กลไกนี้จึงจะมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม กลไกนี้จะเกิดกำลังขับเคลื่อนอย่างต่อเนื่องต้องใช้แรงขับเคลื่อนจาก อบจ. เป็นแรงหนุนสำคัญ โดยมีพื้นที่เองการประสานงานเข้ามามีบทบาท เพื่อให้เกิดความเข้าใจและเห็นพ้องต้องกันของทุกฝ่าย ทั้งนี้ ในด้านการศึกษาต้อง ประสานไปกับบทบาทหน้าที่ของ กศจ. และเขตพื้นที่อีกด้วย ส่วนในการ จัดการเชิงพื้นที่เกิดจากความร่วมมือของเทศบาลและอบต. ในการ สนับสนุนทรัพยากรการศึกษาและการขับเคลื่อนผ่านกิจกรรมการศึกษา ต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายในระดับจังหวัด

การเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาการมีส่วนร่วม

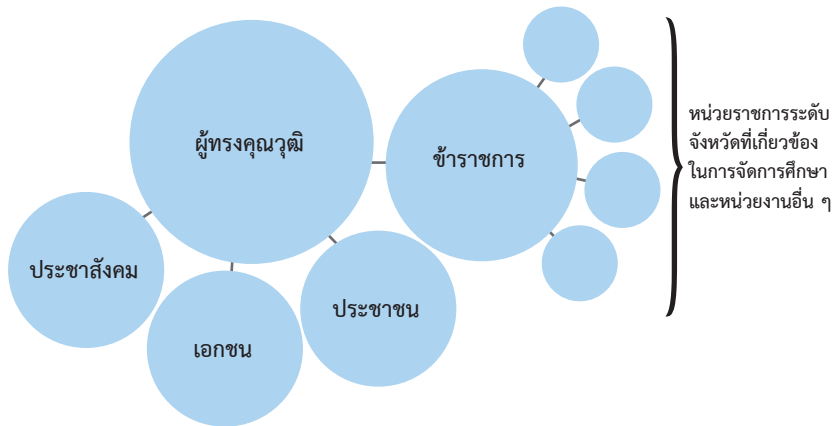
แผนภาพที่ ๒๒ แสดงการเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาการมีส่วนร่วม

การเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาได้แรงบันดาลใจจากรูปแบบการทำงานร่วมกันของคณะกรรมการระหว่างหน่วยงาน ภาคีรัฐ เอกชน และจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้แผนงานยุทธศาสตร์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการในระดับพื้นที่ อำเภอ ระดับตำบล และระดับสถานศึกษา

การเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาแบ่งระดับการทำงานออกเป็น ๒ ระดับ คือ

๑. ระดับการตัดสินใจเชิงแผนงานยุทธศาสตร์ มีผู้ว่าราชการจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และคณะกรรมการ
๒. ระดับปฏิบัติการ มีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา อบต. และสถานศึกษา

องค์ประกอบของคณะกรรมการ

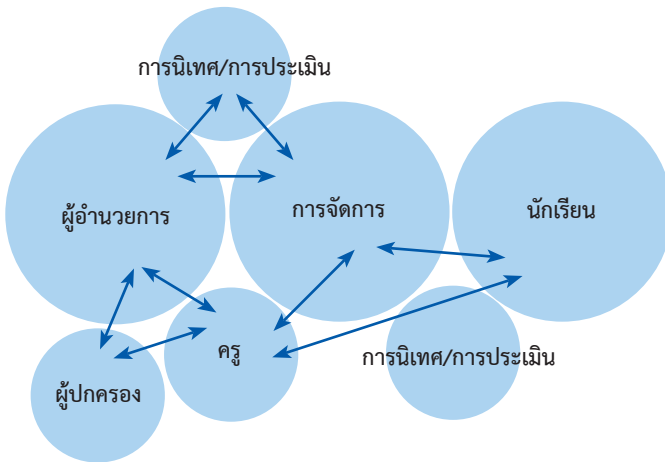

แผนภาพที่ ๒๓ แสดงองค์ประกอบของคณะกรรมการ

คณะทำงานมืองค์ประกอบที่มาจากผู้ทรงคุณวุฒิของทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม และประชาชน ร่วมทำงานเป็นคณะทำงาน ในแต่ละหน้าที่ตามความถนัดและความสนใจ เพื่อร่วมกันวางแผน ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการศึกษาในพื้นที่

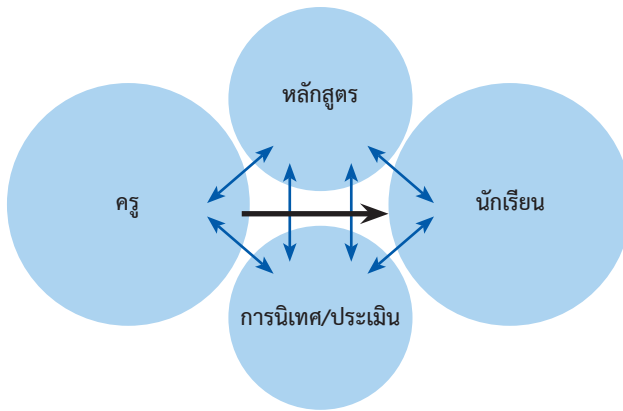
เพื่อให้แผนงานตามแผนยุทธศาสตร์สามารถดำเนินงานได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการ จำเป็นต้องมีหน่วยงานปฏิบัติการในระดับพื้นที่ และระดับสถานศึกษา

การดำเนินงานตามแผนงานยุทธศาสตร์ในระดับสถานศึกษา

แผนภาพที่ ๒๔ แสดงการดำเนินงานตามแผนงานยุทธศาสตร์
ในระดับสถานศึกษา

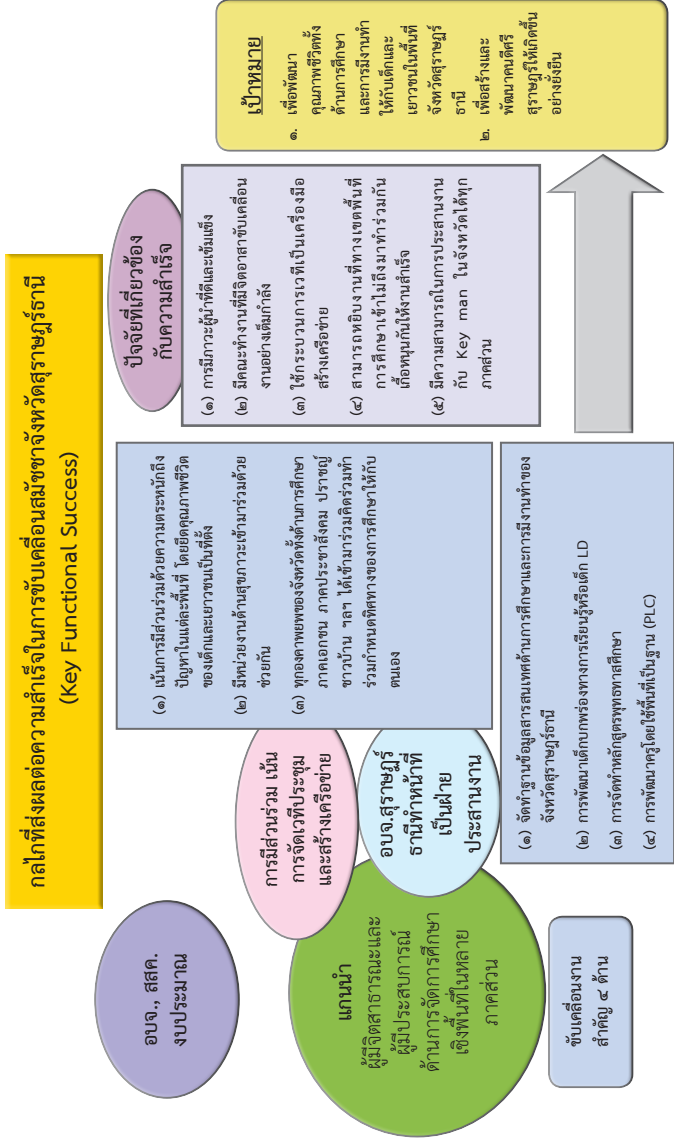
ระดับปฏิบัติการตามแผนงานยุทธศาสตร์ในสถานศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ต้องดำเนินการนิเทศและติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ ในระดับสถานศึกษาและระดับห้องเรียน โดยความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้อำนวยการสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ระบบการจัดการและการเรียนรู้ในห้องเรียน

แผนภาพที่ ๒๕ แสดงการนิเทศและติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ
ในระดับสถานศึกษา

แผนงานการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ คณะทำงานให้ความสำคัญกับอบรมและการนิเทศและติดตามครูผู้สอนในสถานศึกษา โดยใช้กระบวนการ PLC ซึ่งเป็นการนิเทศแบบกัลยาณมิตร และเป็นการติดตามผลการดำเนินงานไปด้วย

กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (Key Functional Success)

แผนภาพที่ ๒๒ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เกิดจากแกนนำที่เป็นจิตอาสา ประกอบด้วยภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคท้องถิ่น ภาคประชาคม ภาควิชาการ ตลอดจนเครือข่าย สื่อมวลชน และชุมชนต่าง ๆ เข้ามาร่วมงานกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้พื้นที่เป็นฐานให้มีคุณภาพอย่างยั่งยืน แกนนำที่เป็นจิตอาสาต่างมีส่วนร่วมในการให้ความคิด ผลักดัน ประสานงาน โดยได้รับทุนจากสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นผู้จุดประกายและช่วยผลักดันร่วมกัน โดยยกปัญหาในระดับจังหวัด ให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้องมาร่วมแก้ปัญหา หาคคนร่วมมือ เปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วนเป็นข้อมูลเริ่มต้น เพื่อพัฒนากลไกการขับเคลื่อนในระดับจังหวัดในการปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้พื้นที่เป็นฐานการทำงาน เน้นขับเคลื่อนการดำเนินงานใน ๔ ด้าน ได้แก่ (๑) การจัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาและการมีงานทำของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (๒) การพัฒนาเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (เด็ก LD) (๓) การจัดทำหลักสูตรพุทธศาสนศึกษา เพื่อบรรจุในสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นจังหวัดสุราษฎร์ธานีระดับชั้น ป.๑ - ป.๖ และ (๔) การพัฒนาครูโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (PLC) โดยมุ่งหวังให้เกิดผลการดำเนินงานที่จะเป็นจุดเริ่มต้นของความร่วมมือในการปฏิรูปการศึกษาร่วมกันของคนทั้งจังหวัด การรวมพลังเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์การศึกษาของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิรูปการศึกษาที่จะก้าวไปพร้อมกับการพัฒนาพลังจากทุกองคาพยพในจังหวัดให้กลายเป็น “สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี” อันเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะนำไปสู่กระบวนการสร้างและพัฒนา “คนดีศรีสุราษฎร์” ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนและเป็นรูปธรรม

๒. โครงสร้างสมัชชามีแกนนำ ๕ - ๖ คน ส่วนสมาชิกคนอื่น ๆ เป็นตัวแทนจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ส่งมาเข้าร่วม เครือข่ายที่ยังต้องการให้เข้ามาร่วมมากขึ้น ได้แก่ เครือข่ายเกษตรกร หอการค้า ศูนย์การศึกษาพิเศษ การมีส่วนร่วมของสมัชชาเน้นการประชุมและสร้างเครือข่ายทั้งในส่วนภาครัฐและเอกชน อบต. กศจ. แผนการศึกษาและการมีส่วนร่วมที่เกิดขึ้นมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งด้านการศึกษาและการมีงานทำให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสร้างและพัฒนาคนดีศรีสุราษฎร์ให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืน ผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและผลักดันกิจกรรมหลักสูตรพุทธทาสศึกษาไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของคณะกรรมการศึกษาธิการจังหวัด (กศจ.) และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเป้าไปสู่การเป็น “สุราษฎร์ เมืองคนดี” หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ หลักสูตรพุทธทาสต้องเป็นหลักสูตรของคนสุราษฎร์

๓. กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา คือ ใช้กลไกรัฐเป็นฐาน แต่ไม่ใช่กรอบกำกับ คือ เน้นการสะท้อนข้อมูลเพื่อให้เห็นปัญหาที่แท้จริงแล้วจึงกำหนดกลไกแก้ไขปัญหา และกำหนด KPI ที่ยืดหยุ่นในส่วนของการพัฒนาครูโดยใช้พื้นที่เป็นฐาน (PLC) นั้น มุ่งเน้นการระเบิดจากภายใน จุดประกายจากปัญหาที่แท้จริงเพื่อสร้างความตระหนักรู้ ปรับความคิดความเข้าใจ ความคิดและนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดที่ตัวของครูทางคณะทำงานของกลุ่มสมัชชาฯ เป็นเพียงผู้กระตุ้น แต่การเติบโตจากภายในอยู่ที่ผู้กระทำ ดังนั้น ในส่วนของ PLC จึงไม่ได้เน้นเรื่องกรณีศึกษา เพราะกรณีศึกษาคือผู้ที่เหนือกว่ากับผู้ที่รองรับกรณีศึกษา แต่กรณีศึกษาอาจเป็นกิจกรรมหนึ่งในกระบวนการ PLC เมื่อเขาไปไม่รอด หาทางออกไม่เจอ การศึกษานิเทศจึงจะเข้ามาเกี่ยวข้อง

๔. สร้างการมีส่วนร่วมด้วยการจัดเวทีสาธารณะเพื่อให้ทุกองคาพยพของจังหวัดทั้งด้านการศึกษา ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ปรากฏชาวบ้าน ฯลฯ ได้เข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมทำ ร่วมกำหนดทิศทางของการศึกษาให้กับตนเองโดยเฉพาะยุทธศาสตร์การศึกษาซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพราะจะนำไปสู่ผลลัพธ์และเป้าหมายในการทำงานเดียวกันของทุกภาคส่วน โดยมองที่ตัวเด็กเป็นสำคัญ ไม่ได้มองว่าอยู่ภายใต้สังกัดหรือหน่วยงานใด แต่ยึดผลประโยชน์ของเด็กเป็นตัวตั้ง

การมีส่วนร่วมจะต้องเกิดจากความตระหนักของพลเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีที่มารวมตัวกันแล้วหยิบยกเอาปัญหาในพื้นที่ของตนเป็นตัวตั้ง โดยเน้นไปที่ปัญหาของเด็กและเยาวชน เมื่อเอาตัวเด็กและเยาวชนเป็นตัวตั้งแล้วกำแพงอย่างอื่นก็จะถูกทำลายไปหมด ทุกคนมุ่งที่จะพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพ ตรงนี้เป็นจุดเริ่มต้นและเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญมากของการมีส่วนร่วมในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี และหัวใจของการศึกษาอย่างแท้จริง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทำหน้าที่สำคัญประการหนึ่งคือ สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน ประชาชน และท้องถิ่นเพื่อร่วมกันพัฒนาการศึกษาของจังหวัด ดังนั้น อบจ. สุราษฎร์ธานีจึงรับเป็นฝ่ายประสานงานเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องให้กับทางสมัชชาจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์ของการทำงานร่วมกับกลุ่มสมัชชา ดังนี้ (๑) เพื่อเป็นศูนย์รวมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน เช่น ผู้จัดการศึกษา ผู้บริหารการศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ชุมชน ผู้ใช้ผลผลิตทางการศึกษา ครู นักเรียน และบุคคลทั่วไป (๒) เพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการศึกษา (๓) เพื่อเสนอแนะการจัดการศึกษาต่อระบบกลาง โดยยึดหลักการ ๕ ข้อ ได้แก่ (๓.๑) เตรียมความพร้อมเพื่อให้จังหวัดมีศักยภาพที่จะจัดการศึกษาของตนเองได้ในระยะยาว (๓.๒) ยึดการสร้าง

การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (๓.๓) จัดการศึกษาเพื่อสอดคล้องกับบริบทของจังหวัด (๓.๔) เกิดขึ้นตามความพร้อม เห็นผลประโยชน์ส่วนรวม มิใช่เกิดจากการสั่งการ (๓.๕) มีเป้าหมายในการพัฒนาการศึกษาจังหวัดเป็นรูปธรรมร่วมกัน

๔. สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานีไม่ได้มุ่งเน้นสู่ความเป็นเลิศด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ต้องมีเรื่องสุขภาวะในด้านอื่น ๆ ประกอบไปด้วยกัน ดังนั้น การขับเคลื่อนงานของสมัชชาฯ จึงต้องมีหลายหน่วยงานมาช่วยกันทั้งภาคเอกชน หอการค้า มหาวิทยาลัย สาธารณสุข ฯลฯ

สิ่งที่จะทำให้การปฏิรูปการศึกษาในพื้นที่เกิดขึ้นได้อย่างเป็นรูปธรรมนั้น จะต้องเกิดขึ้นมาจากด้านล่าง คือ เกิดขึ้นจากสิ่งที่ทุกคนในพื้นที่ช่วยกันคิดช่วยกันทำในรูปแบบใหม่ ๆ เพื่อที่เราจะได้นวัตกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาที่บูรณาการมาจากใจของคนพื้นที่จริง ๆ

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จของสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ (๑) การมีภาวะผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง (๒) มีคณะทำงานที่มีจิตอาสา ขับเคลื่อนงานอย่างเต็มกำลัง (๓) ใช้กระบวนการเวทีเป็นเครื่องมือสร้างเครือข่าย (๔) สามารถหยิบงานที่ทางสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเข้าไม่ถึงมาทำร่วมกัน เกื้อหนุนกันให้งานประสบความสำเร็จ และ (๕) มีความสามารถในการประสานงานกับ Key man ในจังหวัดได้ทุกภาคส่วน

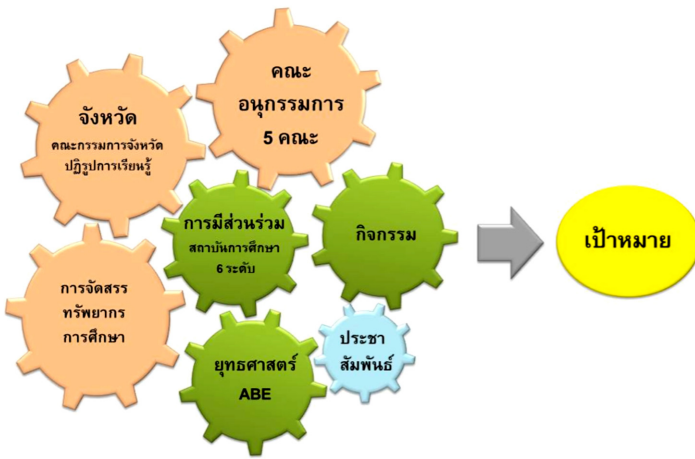
สรุปย่อกลไกความสำเร็จสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจาก จังหวัดปฏิรูป (จังหวัดนำร่อง ๑๐ จังหวัด) ขยายผลมาเป็นสมัชชาการศึกษา - นายก อบจ. จุดประกายและผลักดัน โดยยกปัญหาในระดับจังหวัดให้ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มาร่วมแก้ปัญหา หากคนร่วมมือ - เปิดระดับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เป็นข้อมูลเริ่มต้น - มีกลุ่มเป้าหมาย/ปัญหาที่ชัดเจนที่จะได้รับผล จากการกำหนดการมีส่วนร่วม - บูรณาการหน่วยงานด้านการพัฒนาทรัพยากร มนุษย์ให้มาเชื่อมโยงกันทั้งหมด - หลายภาคส่วนไม่เข้ามามีส่วนร่วม เนื่องจาก ขาดงบประมาณสนับสนุนในการเดินทาง
โครงสร้างสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีแกนนำ ๕ - ๖ คน โดยหน่วยงานอื่นมักส่ง ตัวแทน มาร่วม - ควรมีเครือข่ายภาคประชาชนเข้ามามากขึ้น เช่น เครือข่ายเกษตรกร หอการค้า ศูนย์การศึกษา พิเศษ
กลไกของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - ภาครัฐต้องเน้นความถี่ไหล ภาคประชาชน เน้นอิสระ ปราศจากการเมือง - ภาคราชการต้องไม่เน้นตัวเองเป็นศูนย์กลาง แต่มาร่วมคิดร่วมทำงาน ยอมรับคนอื่น หน่วยงานอื่นและทำงานประสานกันเป็นทีม - ภาคราชการเน้นเป็นหน่วยงานสนับสนุน หรือ จัดสรรงบประมาณ

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกของสมัชชา (ต่อ)	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับตำบล ควรเป็นหน้าที่ของ กศน.ตำบล/ กำนัน-ผญบ./อบต. - ระดับอำเภอ ควรเป็นหน้าที่ของ กศน.อำเภอ/ ท้องถิ่นอำเภอ/ปกครอง/วัฒนธรรมอำเภอ - ระดับจังหวัด ควรเป็นหน้าที่ของ ผู้ว่าฯ (มีอำนาจบูรณาการ)/อบจ.
กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นการสะท้อนข้อมูลเพื่อให้เห็นปัญหาที่แท้จริง แล้วจึงกำหนดกลไกแก้ไขปัญหา - กลไกรัฐเป็นฐาน แต่ไม่ใช่กรอบกำกับ - ควรมีงบประมาณตอบแทนคณะกรรมการ/ ค่าเดินทางมาประชุม - กำหนด KPI ที่ยืดหยุ่น - มีกฎหมาย/คำสั่งลงมาจากส่วนกลาง เพื่อให้ เกิดหลักการบังคับบัญชาในหน่วยงานที่เข้าร่วม ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

๓.๔ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายคณะกรรมการ จังหวัดปฏิบัติการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบ
คลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๒๗ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่าย
คณะกรรมการจังหวัด ปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี

รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายคณะกรรมการจังหวัด
ปฏิบัติการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก

๑.๑ จังหวัด (คณะกรรมการจังหวัดปฏิบัติการเรียนรู้ จังหวัด
ชลบุรี)

- ๑.๒ การจัดการทรัพยากรการศึกษา
(โดย สสค. งบประมาณการจังหวัด)
- ๑.๓ คณะอนุกรรมการ จำนวน ๕ คณะ
๒. โครงสร้างรอง
 - ๒.๑ ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่
 - ๒.๒ การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา
 - ๒.๓ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละโรงเรียน
๓. ส่วนสนับสนุน
การประชาสัมพันธ์

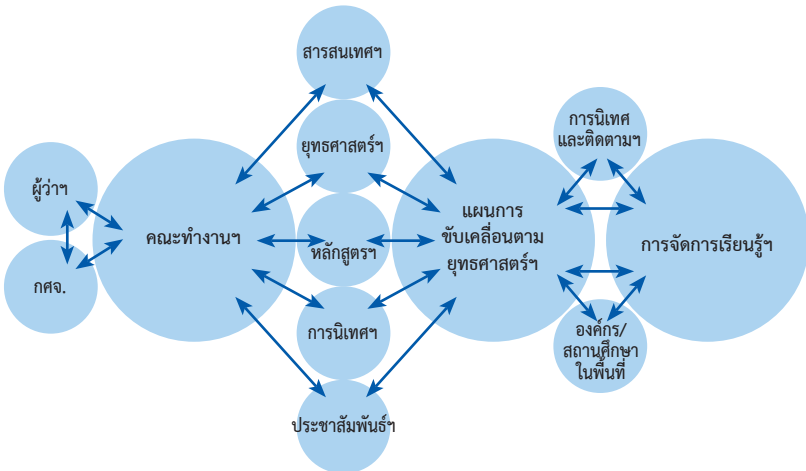
รูปแบบการจัดการเชิงระบบเน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นนโยบายปฏิบัติผ่านคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีการสนับสนุนด้านการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาจากงบประมาณการจังหวัด, สสค. มีการผนึกกำลังการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา ทั้ง ๖ ระดับ โดยใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่เป็นฐานนโยบายขับเคลื่อนแผนปฏิบัติไปสู่กิจกรรมที่ให้อิสระแก่แต่ละสถาบันการศึกษา โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกัน นำไปสู่เป้าหมาย

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ เพื่อเป็นทีมงานที่เชื่อมโยงกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป โดยเป็นการประสานเชื่อมโยงจังหวัด การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา และกิจกรรมให้ประสานสอดคล้องกัน จนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน และเป็นพี่เลี้ยงแก่สถาบันศึกษานำไปสู่การสัมฤทธิ์ผลและการบรรลุเป้าหมาย

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เป็นการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมโดยโครงสร้างภาคราชการผ่านจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (เมืองพัทยา) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(อบจ./อบต.) โดยมีกลไกคณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ, คน) ที่สอดคล้องกัน การกระตุ้นการขับเคลื่อนผ่านการดำเนินงานที่ประสานสอดคล้องของคณะกรรมการทุกคณะ ไม่ทำงานทับซ้อนกันและส่งต่อข้อมูลซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในแต่ละระดับ นำไปสู่การสร้างการมีส่วนร่วมตามเป้าหมายของสถาบันการศึกษาทั้ง ๖ ระดับ ที่ประสานสอดคล้องกันกับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เพื่อให้ตรงกับบริบทของจังหวัด มีกิจกรรมที่มีการประยุกต์ให้เหมาะสมในแต่ละสถาบันการศึกษา ซึ่งต้องใช้การประชาสัมพันธ์เพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมภาคประชาชนและองค์กรเอกชนต่าง ๆ ให้เข้ามาสนับสนุนกิจกรรมเชิงพื้นที่ให้มากขึ้น

รูปแบบกลไกการประสานงานและการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ระดับจังหวัด

แผนภาพที่ ๒๘ แสดงรูปแบบกลไกการประสานงานและการเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ระดับจังหวัด

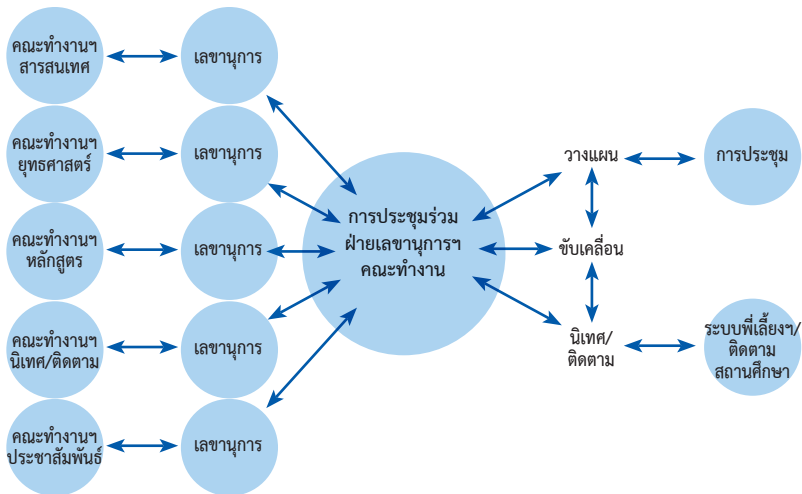
กลไกการประสานงานมี ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับคณะกรรมการ และระดับสถานศึกษา

ระดับนโยบาย ทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงนโยบาย ประสานงาน การวางแผนและกำกับทิศทางการดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมาย

ระดับคณะขับเคลื่อนนโยบาย ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ โดยระยะแรกมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต ๑ ทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการฯ ต่อมาปรับเปลี่ยนเป็น กศจ. ประสานงาน หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันจัดทำแผนงาน/โครงการ

ระดับปฏิบัติการ (สถานศึกษา) ทำหน้าที่ประสานงานกับ คณะขับเคลื่อนนโยบาย เพื่อปฏิบัติงานตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

รูปแบบการทำงานฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานฯ

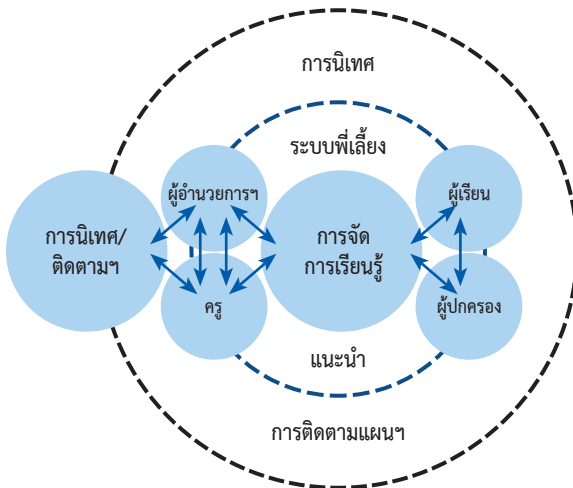

แผนภาพที่ ๒๙ แสดงรูปแบบการทำงานฝ่ายเลขานุการ คณะทำงานฯ จังหวัดชลบุรี

ในระยะเริ่มต้น ฝ่ายเลขานุการแต่ละคณะทำงานที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นตัวแทนที่มาจากหน่วยงานราชการในพื้นที่ ทำให้เกิดปัญหาในการประสานงาน และมีการประชุมซ้ำซ้อนกัน ทำให้เกิดปัญหาในการจัดการข้อมูล ผลการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ จึงขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งเพิ่มเติมให้คณะทำงานทำหน้าที่ฝ่ายเลขานุการด้วย เพื่อให้เกิดความสะดวกในการจัดการวางแผนประชุมที่ไม่ซ้ำซ้อน การขับเคลื่อนแผนงานอย่างเป็นระบบ และการนิเทศ ติดตามผลการดำเนินงานในแต่ละสถานศึกษา

งานการนิเทศ ติดตามและประเมินผลดำเนินการใน ๒ ลักษณะ คือ การนิเทศเพื่อสร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละสถานศึกษา ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา

รูปแบบกลไกความสำเร็จในระดับสถานศึกษา

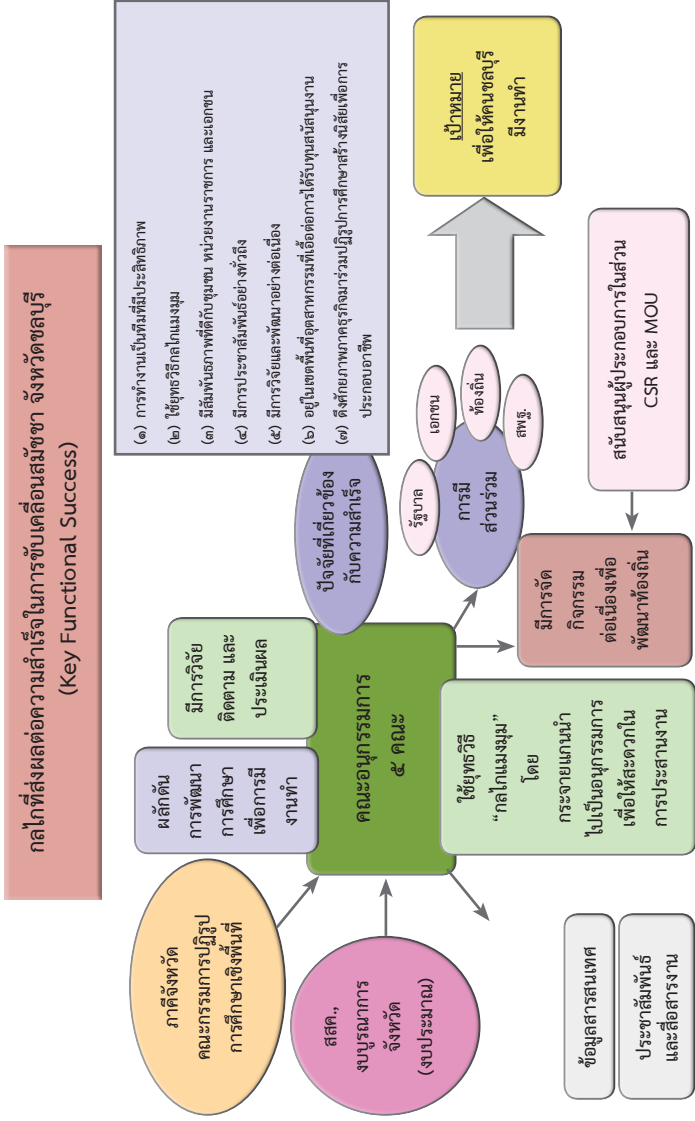
แผนภาพที่ ๓๐ แสดงการนิเทศและติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานโครงการของสถานศึกษา

รูปแบบกลไกความสำเร็จในระดับสถานศึกษา ถือเป็นงานหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นงานที่ต้องดำเนินการในระดับสถานศึกษา เพราะเป็นงานที่มีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับผู้เรียน หน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน และผู้อำนวยการสถานศึกษา งานการนิเทศ ติดตามและประเมินผลดำเนินการใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. การนิเทศเพื่อสร้างความตระหนักในการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน ครู ผู้อำนวยการสถานศึกษา และผู้ปกครอง

๒. การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งเป็นการติดตามผลการใช้หลักสูตรที่คณะทำงานได้ออกแบบให้ใช้สำหรับสถานศึกษาที่เข้าร่วมโครงการการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงคอยให้คำปรึกษา แนะนำ

กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่าย คณะกรรมการจังหวัดปฏิบัติการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี (Key Functional Success)

แผนภาพที่ ๓๑ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่าย คณะกรรมการจังหวัดปฏิบัติการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี

๑. กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนเครือข่าย คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี คือ การใช้ยุทธวิธี “กลไกแมงมุม” การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ เพื่อกระจายแกนนำ ไปเป็นอนุกรรมการซึ่งก่อให้เกิดความสะดวกในการประสานงานเชื่อมโยง กันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป โดยเป็นการประสานเชื่อมโยงจังหวัด การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา และกิจกรรมให้ประสานสอดคล้องกัน จนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน นำไปสู่การสัมฤทธิ์ผลและการบรรลุเป้าหมาย

๒. มีการจัดการประชุมอย่างสม่ำเสมอ โดยช่วงแรกได้เริ่ม จุดประกายความคิดในด้านการพัฒนา (ไม่ใช่ปัญหา) โดยชู “การศึกษา เพื่อการมีงานทำ” เป็นโอกาสในการได้ทำเพื่อจังหวัด โดยมีการวิจัย ติดตาม และประเมินผล พร้อมทั้งทำสื่อประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งข้อมูลสารสนเทศและการประสานงาน

๓. สร้างการมีส่วนร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หน่วยงานท้องถิ่น และ สฟฐ. มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนา ท้องถิ่นร่วมกัน โดยอาศัยเงินสนับสนุนจากผู้ประกอบการในส่วนของ CSR (Corporate Social Responsibility) และการทำ MOU กับทางบริษัท ของผู้ประกอบการธุรกิจ ส่วนงบประมาณหลักนั้น ในปีแรกมาจาก สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ส่วนปีต่อมาได้รับงบประมาณสนับสนุนจากจังหวัด คือ งบบูรณาการจังหวัด

๔. แกนนำ (ผู้อำนวยการโรงเรียน) มีความสนิทกับชุมชนและ ผู้ประกอบการ จึงมีการสร้างหลักสูตรร่วมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับ การศึกษา เน้น “นิสัยเพื่อการประกอบอาชีพ” จัดให้มีการ site visit พานักเรียนไปเยี่ยมโรงงาน จัด school visit พาวิทยาลัย/โรงงานมา แนะนำอาชีพนักเรียน

๕. เนื่องจากเขตพื้นที่ของสมัชชาการศึกษาของจังหวัดชลบุรี เต็มไปด้วยผู้ประกอบการธุรกิจเป็นจำนวนมาก เพราะเป็นเขตเศรษฐกิจที่บริษัทต่าง ๆ ต้องมีการทำ CSR เพื่อสังคมอยู่แล้ว ปัญหาการว่างงานจึงมีน้อยมาก เมื่อเทียบกับอีกหลายจังหวัด ดังนั้นเป้าหมายสำคัญของสมัชชาการศึกษาของจังหวัดชลบุรีที่ต้องการขับเคลื่อน คือ เพื่อให้คนชลบุรีมีงานทำ ส่งเสริมให้เรียนสายอาชีพมากขึ้น

๖. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ ได้แก่ (๑) การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ (๒) ใช้ยุทธวิธีกลไกแมงมุม (๓) มีสัมพันธ์ภาพที่ดีกับชุมชน หน่วยงานราชการ และเอกชน (๔) มีการประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึง (๕) มีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (๖) อยู่ในเขตพื้นที่อุตสาหกรรมที่เอื้อต่อการได้รับทุนสนับสนุนงาน (๗) ดึงศักยภาพภาคธุรกิจมาร่วมปฏิรูปการศึกษาสร้างนิสัยเพื่อการประกอบอาชีพ

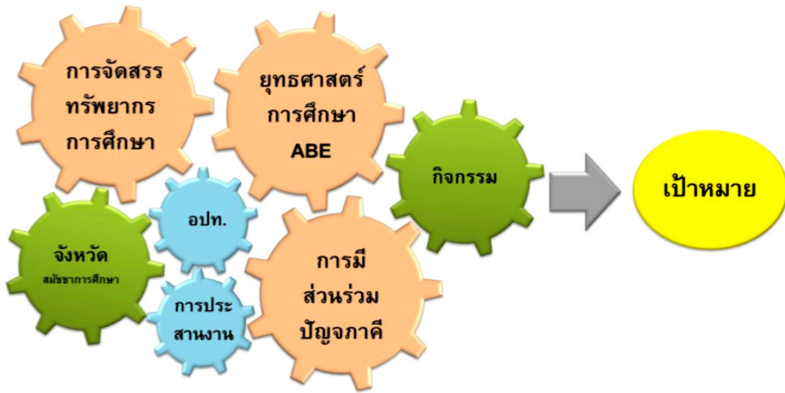
สรุปย่อกลไกความสำเร็จคณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้ จังหวัดชลบุรี

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากแนวคิดเพื่อการพัฒนา (ไม่ใช่ปัญหา) โดยชู “การศึกษาเพื่อการมีงานทำ “ เป็นโอกาสในการได้ทำเพื่อจังหวัด - ผู้เข้าร่วมประชุม ประชุมสม่ำเสมอ หากเป็นผู้แทนจะทำให้ต้องท้าวความ เท่ากับเริ่มประชุมใหม่
โครงสร้างสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งโครงสร้างก่อน มีคณะกรรมการใหญ่ตามตำแหน่งหน้าที่ - มีสมาชิกแกนหลักที่ทำงานร่วมกัน และแตกไปอยู่ในแต่ละคณะอนุกรรมการ กำหนดเรื่องที่จะทำ จะทำให้เรื่องไม่ตกหล่น/หล่นหาย

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - เน้นภาครัฐ-ราชการ แต่บูรณาการเข้าด้วยกันผ่านกลไกของจังหวัดและการเมืองท้องถิ่น - Working team คู่กันเองสมัคร - ต้องใช้ฐานข้อมูลเพื่อการตัดสินใจ แต่ไม่หลงอยู่กับการสร้างฐานข้อมูล IT database เพราะอย่างไรก็ไม่ครบถ้วน - ไม่หลงอยู่กับการจัดประชุมร่วม
กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - แคนนำ (ผอ.โรงเรียน) สนับสนุนชุมชน - เพิ่มบทบาทครูแนะแนวการศึกษาต่อสายอาชีพ/การมีงานทำ - เน้นการประชาสัมพันธ์ (PR) ให้รู้ทั่วถึงกัน - สร้างหลักสูตรร่วมให้เหมาะสมกับแต่ละระดับการศึกษา เน้น “นิสัยเพื่อการประกอบอาชีพ” ได้แก่ Attitude, knowledge, skill, language (English/Japanese/Chinese), ICT - จัดให้มีการ site visit พานักเรียนไปเยี่ยมโรงงาน - จัด school visit พาวิทยาลัย/โรงงานมาแนะแนวอาชีพนักเรียน

๓.๕ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบ เครือข่ายการมีส่วนร่วม สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างและออกแบบโครงสร้างเชิงระบบแบบ คลาสสิกได้ ดังนี้

แผนภาพที่ ๓๒ แสดงการจัดการกลไกเชิงระบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม “ปัญญาภาคี” จังหวัดสุรินทร์

กลไกการจัดการเชิงระบบเครือข่ายการมีส่วนร่วม “ปัญญาภาคี” จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก
 - ๑.๑ ยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่
 - ๑.๒ การจัดการทรัพยากรการศึกษา
 - ๑.๓ การมีส่วนร่วมแบบปัญญาภาคี

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ จังหวัด (สมัชชาการศึกษาเชิงพื้นที่)

๒.๒ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละพื้นที่

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ การประสานงาน

๓.๒ อปท. (อบจ., อบต., เทศบาล)

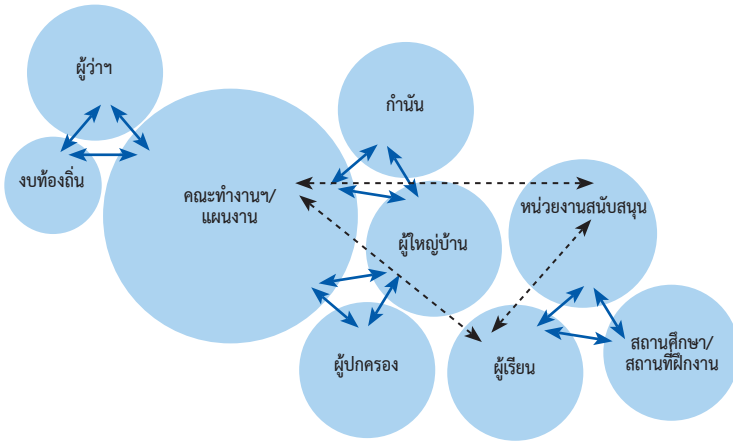
โครงสร้างการจัดการเชิงระบบ จังหวัดสุรินทร์ เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ โดยใช้แนวทางการดำเนินงานจากภาครัฐส่งเสริมภาคประชาชน โครงสร้างของภาครัฐทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นจากจังหวัดในการจัดทำยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมแบบปัญจภาคี ซึ่งมีการจัดสรรงบประมาณและการเสนอขอรับทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ มาใช้เป็นทรัพยากรการศึกษาในการดำเนินการที่นำไปสู่กิจกรรมตามเป้าหมาย

การดำเนินงานสมัชชาการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นหน้าที่ของจังหวัดที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) และประสานงานกับปัญจภาคีและอปท. ในระดับพื้นที่ หน่วยงานในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น อบจ. อบต. และเทศบาล เข้ามาร่วมสนับสนุนด้วยในพื้นที่ โดยใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่และให้การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างเป็นธรรมชาติที่นำไปสู่เป้าหมายในระยะยาว

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” เป็นการขับเคลื่อนการมีส่วนร่วมโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมปัญจภาคีและการดำเนินยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่ โดยมีกิจกรรมที่สอดคล้องไปสู่เป้าหมาย ในการผลักดันต้องให้การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ, คน) ซึ่งต้องการการสนับสนุนโดยจังหวัด และ อปท. (อบจ. อบต. และเทศบาล) ทั้งนี้ สมัชชาการศึกษาจะเป็นฟันเฟืองกระตุ้นผ่านการประสานงานและตาม

โครงสร้างภาคราชการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัดเพิ่มการมีส่วนร่วมและการเข้ามาสนับสนุนกิจกรรมเชิงพื้นที่ให้มากขึ้น

รูปแบบกลไกการประสานงานและการเชื่อมโยงเครือข่าย

แผนภาพที่ ๓๓ แสดงการประสานงานคณะกรรมการเครือข่ายปัญหาภาคี จังหวัดสุรินทร์

กลไกการประสานงานมี ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับนโยบาย ระดับคณะกรรมการ และระดับปฏิบัติการ

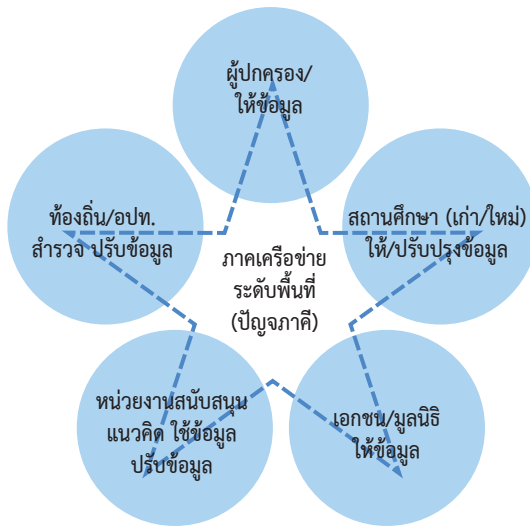
ระดับนโยบาย ทำหน้าที่ประสานงานการวางแผนและกำกับทิศทางการดำเนินงานตามเป้าหมาย

ระดับคณะกรรมการ ทำหน้าที่ประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ ที่การดำเนินงานตามเป้าหมายของแผนงาน

ระดับปฏิบัติการ ทำหน้าที่ประสานงานกับระดับคณะกรรมการ เพื่อปฏิบัติงานตามเป้าหมายของแผนงานโดยใช้ความต้องการของผู้เรียน

เป็นแกนหลักในการจัดการเรียนรู้ในสถานที่เรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน

กลไกการเชื่อมโยงเครือข่ายปัญหาภาคีการมีส่วนร่วม

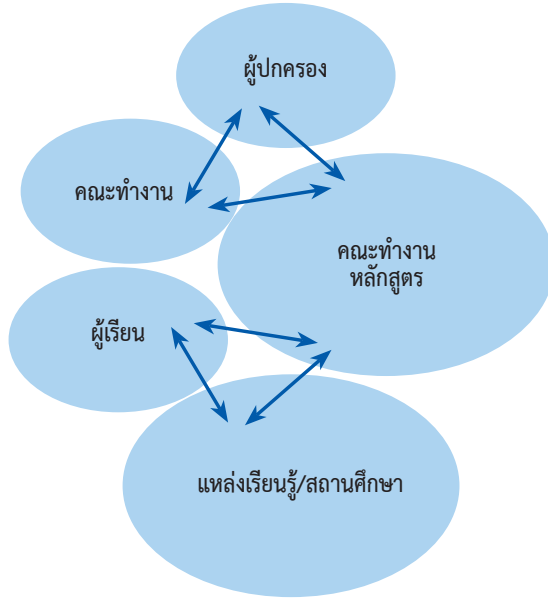

แผนภาพที่ ๓๔ แสดงกลไกการเชื่อมโยงเครือข่ายปัญหาภาคีการมีส่วนร่วม
จังหวัดสุรินทร์

กลไกการเชื่อมโยงและการประสานงานระดับคณะทำงานในระดับพื้นที่ จังหวัดสุรินทร์ได้คิดรูปแบบการประสานงานโดยใช้ความร่วมมือจาก ๕ ภาคส่วน ได้แก่ พ่อแม่/ผู้ปกครองของผู้เรียน หน่วยงานสถานศึกษา หน่วยงานสนับสนุนการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน/มูลนิธิ เชื่อมโยงการทำงานเป็นเครือข่าย

พื้นที่ที่ดำเนินการได้ดีจนสามารถนำมาเป็นต้นแบบได้ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลกระเทียม

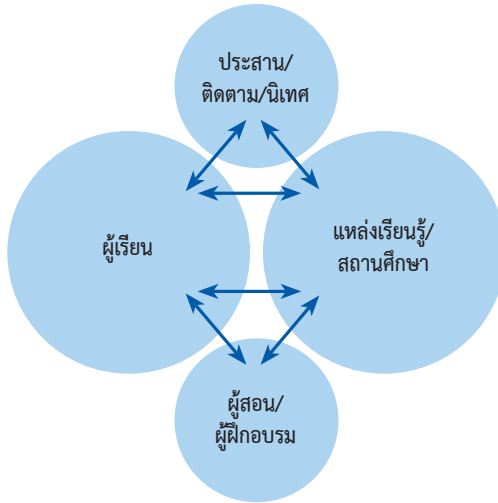
กลไกการจัดการหลักสูตรฯ ที่เชื่อมโยงเครือข่ายปัญญาชาติ

แผนภาพที่ ๓๕ แสดงกลไกการจัดการหลักสูตรฯ ที่เชื่อมโยงเครือข่ายปัญญาชาติ จังหวัดสุรินทร์

จังหวัดสุรินทร์ มีเป้าหมายดำเนินงานเรื่อง การศึกษาเพื่ออาชีพ โดยใช้ความต้องการของผู้เรียนเป็นแกนหลักในการพัฒนาผู้เรียน จึงต้อง ออกแบบหลักสูตรเฉพาะขึ้นตามความต้องการของผู้เรียน และใช้การ ประสานงานเชื่อมโยงเครือข่ายในพื้นที่ ใน ๒ ระดับ คือ ระดับคณะทำงาน และระดับปฏิบัติการ (สถานที่ฝึกงานและสถานศึกษาที่รับผิดชอบดูแล ผู้เรียน)

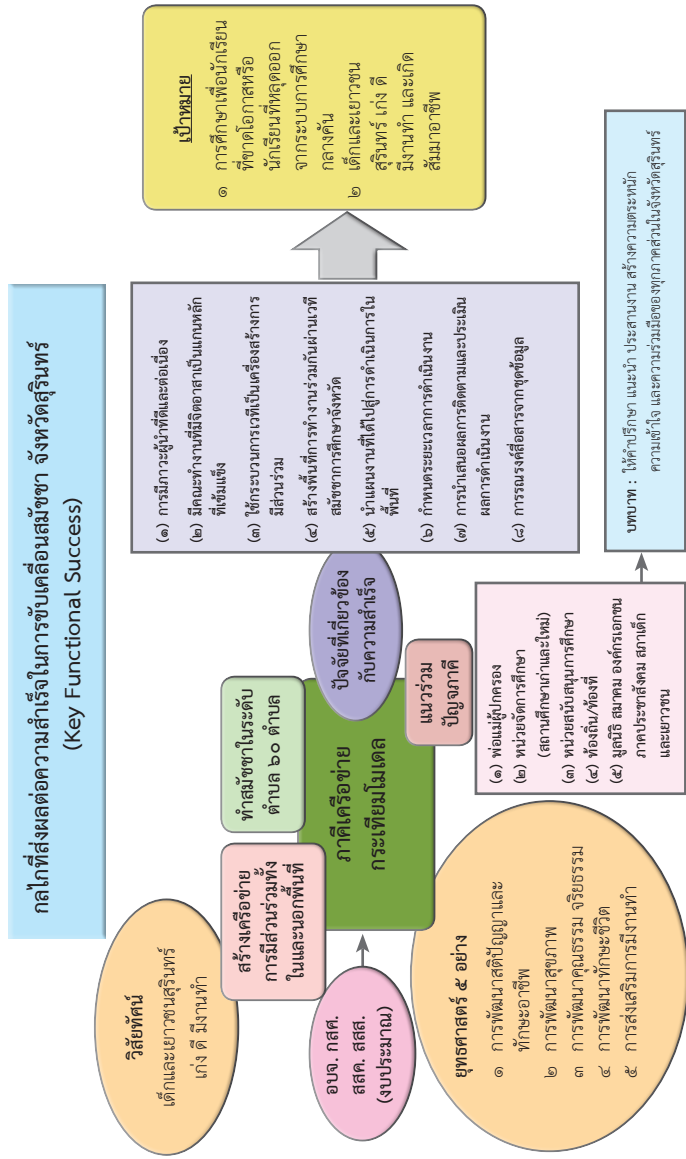
การติดตามประเมินผลของเครือข่ายปัญญาชาติ

แผนภาพที่ ๓๖ แสดงการติดตามประเมินผลของเครือข่ายปัญญาชาติ
จังหวัดสุรินทร์ ระดับสถานศึกษา

การติดตามประเมินผลเป็นการติดตามผลเพื่อกำกับ ดูแล และ ประเมินผลความสำเร็จของงานตามเป้าหมายที่ผู้เรียนต้องการ รวมทั้ง เพื่อร่วมกันแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่

กลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ (Key Functional Success)

แผนภาพที่ ๓๗ แสดงกลไกที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการขับเคลื่อนสมัชชา จังหวัดสุรินทร์

๑. สมัชชาศึกษากับการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ เริ่มต้นในปี พ.ศ. ๒๕๕๔ โดยสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้จัดทำโครงการสังคมไทยร่วมกันคืนครูดีให้ศิษย์เชิดชู ยกย่อง “ครูสอนดี” ขึ้น โดยมอบหมายให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกจังหวัดเป็นเจ้าภาพในการคัดเลือกครูสอนดีและครูผู้ได้รับทุนครูสอนดีในแต่ละจังหวัด ซึ่งจังหวัดสุรินทร์ต้องดำเนินการคัดเลือกครูสอนดี จำนวน ๓๖๓ คน และครูผู้รับทุนครูสอนดี จำนวน ๑๑ คน โดยมีกระบวนการคัดเลือกผ่านกลไก ๒ ระดับ คือ คณะกรรมการคัดเลือกครูสอนดีระดับจังหวัด และคณะกรรมการคัดเลือกครูสอนดีระดับพื้นที่ โดยใช้พื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละจังหวัดเป็นพื้นที่ปฏิบัติการ จังหวัดสุรินทร์มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๑๗๓ แห่ง (รวมองค์การบริหารส่วนจังหวัด) ดังนั้น จึงมีคณะกรรมการคัดเลือกครูสอนดีระดับพื้นที่ จำนวน ๑๗๒ คณะ ดำเนินการคัดเลือกครูสอนดีในพื้นที่แล้วส่งรายชื่อมาที่คณะกรรมการคัดเลือกครูสอนดีระดับจังหวัด ซึ่งมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการ ดำเนินการคัดเลือกครูสอนดี จำนวน ๓๖๓ คน และครูผู้รับทุนครูสอนดี จำนวน ๑๑ คน แล้วส่งรายชื่อให้สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เสนอคณะกรรมการส่วนกลางพิจารณาถ้อยแถลงและประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นครูสอนดีและครูผู้รับทุนครูสอนดี ซึ่งในระหว่างการดำเนินการคัดเลือกครูสอนดีทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) เสนอคณะกรรมการส่วนกลางพิจารณาถ้อยแถลงและประกาศรายชื่อผู้ได้รับการคัดเลือกเป็นครูสอนดีและครูผู้รับทุนครูสอนดี ซึ่งในระหว่างการดำเนินการคัดเลือกครูสอนดีทางสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) ได้ส่งผู้ทรงคุณวุฒิออกนิเทศ ติดตาม และดำเนินผลการดำเนินการคัดเลือก

ครูสอนดีของแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ปรากฏว่าจังหวัดสุรินทร์เป็น ๑ ใน ๑๐ จังหวัด ที่ได้รับคัดเลือกให้เป็นจังหวัดที่มีกระบวนการคัดเลือกครูสอนดีดีเด่น ประจำปี ๒๕๕๔ และได้รับรางวัลเป็นเงินงบประมาณสนับสนุนจาก สสค. จำนวน ๓,๐๐๐,๐๐๐ บาท เพื่อพัฒนาและยกระดับการศึกษาและการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนในจังหวัดด้วยกลไกที่มีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพที่จะดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว

๒. เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์มีสถิติเด็กออกกลางคันค่อนข้างสูง และจากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) จังหวัดสุรินทร์มีเด็กจบการศึกษาภาคบังคับ ๙ ปี ที่ไม่ได้เรียนต่อและยังไม่มีงานทำ ไม่ได้รับการฝึกอบรมด้านอาชีพจำนวนมาก คณะทำงานจึงตั้งโจทย์ว่าจะทำอย่างไรถึงจะลดปัญหาเด็กออกกลางคันให้ได้มากที่สุด และจะเข้าไปช่วยเหลือเด็กออกกลางคันแล้วอย่างไร จึงได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง พบว่าในพื้นที่อำเภอที่อยู่ตามชายแดนไทย-กัมพูชา จำนวน ๖ อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอสังขะ ปราสาท กาบเชิง บัวเขต พนมดงรัก และศรีณรงค์ มีเด็กที่ออกกลางคันค่อนข้างมาก คณะทำงานจึงเลือกพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่นำร่องของการทำงานในการติดตามช่วยเหลือเด็กออกกลางคันหรือเด็กนอกระบบการศึกษา โดยกระบวนการทำงานเริ่มแรก คือ แต่งตั้งกลไกขับเคลื่อนการทำงาน ๒ ระดับ คือ คณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับจังหวัดและคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ระดับพื้นที่ ร่วมกันดำเนินการติดตามช่วยเหลือเด็กออกกลางคันในจังหวัดสุรินทร์ โดยกำหนดวิธีการทำงาน ๒ กรณี คือ

กรณีที่ ๑ กรณีเด็กที่ยังไม่จบการศึกษาภาคบังคับ (ม.๓) ส่งเข้ารับการศึกษากับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่ โดยใช้งบประมาณสนับสนุนจาก สสค. จ่ายเป็นค่าอาหารกลางวัน และค่าพาหนะเดินทางมาพบกลุ่ม

กรณีที่ ๒ กรณีเด็กที่ออกกกลางคันในช่วงชั้น ม.๔ - ม.๖ ให้เข้ารับการฝึกอาชีพพระยะสั้นตามความสนใจกับวิทยาลัยการอาชีพสังขะ และวิทยาลัยการอาชีพปราสาท

ในการดำเนินงานเพื่อให้ประสบผลสำเร็จเป็นรูปธรรมของการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์นั้น เริ่มต้นจากการสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา โดยขอความร่วมมือนายอำเภอทุกอำเภอแจ้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้นำชุมชน ดำเนินการสำรวจข้อมูลเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาในพื้นที่ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการวางแผนติดตามช่วยเหลือ ส่งเสริม และพัฒนาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

ขั้นตอนต่อไปจะทำการช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

๑) ติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่ออกจากระบบการศึกษากลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นให้ได้รับการศึกษาต่อในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในพื้นที่

๒) ติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแล้วยังไม่มีงานทำ หรือออกจากระบบการศึกษากลางคันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้ได้รับการฝึกอาชีพ โดยดำเนินการ ดังนี้

๒.๑) ฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ๗๕ ชั่วโมง โดยวิทยาลัยเทคนิคสุรินทร์ วิทยาลัยสารพัดช่างสุรินทร์ วิทยาลัยการอาชีพท่าตูม วิทยาลัยการอาชีพศรีขรภูมิ วิทยาลัยการอาชีพปราสาท และวิทยาลัยการอาชีพสังขะ เป็นหน่วยดำเนินการจัดฝึกอบรม

๒.๒) ส่งเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาเข้ารับการฝึก
อบรมฝีมือแรงงานหลักสูตรการฝึกเตรียมเข้าทำงาน (หลักสูตรระยะยาว)
ณ สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงานสุรินทร์

๓. ภาคีเครือข่าย “กระเทียมโมเดล” เป็นยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่
ที่ขับเคลื่อนแนวร่วมแบบปัญญาภาคี หรือ ๕ ภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษา
เชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ (๑) พ่อแม่/ผู้ปกครอง (๒) หน่วยจัด
การศึกษา (สถานศึกษาเก่าและใหม่) (๓) หน่วยสนับสนุนการศึกษา (สพม.,
สพป., กศน., จังหวัด, สสจ., พมจ., ปกครอง, ตำรวจ, สถานพินิจและ
คุ้มครองเด็กและเยาวชน คุมประพฤติ ฯลฯ) (๔) ท้องถิ่น/ท้องที่ (กำนัน
ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล มูลนิธิ/สมาคม องค์กรเอกชน สภาเด็กและ
เยาวชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม สภาองค์กรชุมชน) และ
(๕) มูลนิธิ สมาคม องค์กรเอกชน ภาคประชาสังคม สภาเด็กและเยาวชน

๔. บทบาทสำคัญของแนวร่วมปัญญาภาคี หรือคณะกรรมการ
สมัชชาการศึกษา จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่ การให้คำปรึกษา แนะนำ ประสานงาน
สร้างความตระหนัก ความเข้าใจ และความร่วมมือของทุกภาคส่วนใน
จังหวัดสุรินทร์ ร่วมดำเนินงานในทุกกระบวนการอย่างครบวงจร โดยวาง
หลักยุทธศาสตร์ ๕ อย่าง ประกอบด้วย (๑) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสติปัญญา
และทักษะอาชีพ (๒) ยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพ (๓) ยุทธศาสตร์
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (๔) ยุทธศาสตร์การพัฒนาทักษะชีวิต และ
(๕) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการมีงานทำ และขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์
ดังกล่าวมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ จังหวัดสุรินทร์ได้กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน
การศึกษาเชิงพื้นที่ว่า “เสริมสร้างชีวิตเด็กและเยาวชนให้เป็นคนเก่ง ดี
มีงานทำ” สู่การปฏิบัติ โดยรายละเอียด ดังนี้

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	โครงการ/กิจกรรม/งาน
ยุทธศาสตร์การพัฒนา สติปัญญาและทักษะอาชีพ	๑) การพัฒนาศักยภาพเยาวชนสู่ความเป็นเลิศ
	๒) การส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนนอกระบบ การศึกษาได้รับการศึกษาต่อในศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย หรือวิทยาลัยการอาชีพ
	๓) รถโมบายห้องสมุดเคลื่อนที่
	๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรม สร้างความพร้อมด้านอาชีพให้แก่นักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ตามบริบทและ ความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ผ่านกระบวนการ การเรียนรู้ด้านเกษตรผสมผสานตามแนวคิด ทฤษฎีใหม่
	๕) การอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูแนะแนว
	๖) การจัดทำหลักสูตรการศึกษาเพื่ออาชีพจังหวัด สุรินทร์ จำนวน ๓ ด้าน ประกอบด้วยด้านเกษตร ด้านวัฒนธรรม และด้านท่องเที่ยว
ยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพ	๑) การจัดการแข่งขันสตรีทบาสเกตบอล
	๒) การจัดค่ายกีฬาภาคฤดูร้อนสำหรับเด็ก และเยาวชนจังหวัดสุรินทร์
	๓) การจัดการแข่งขันกีฬาเด็กและเยาวชน ระดับมัธยมศึกษา
ยุทธศาสตร์พัฒนา คุณธรรมและจริยธรรม	๔) การจัดการแข่งขันรักบี้ฟุตบอล
	๕) การจัดการแข่งขันฟุตบอล
	๖) การจัดการแข่งขันบาสเกตบอล

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	โครงการ/กิจกรรม/งาน
ยุทธศาสตร์การพัฒนา ทักษะชีวิต	๗) การเสริมสร้างสุขภาวะในสถานศึกษา ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ด้วยโครงการคุณธรรม ตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณ
	๘) โครงการประกวดดนตรีโฟล์คของ
	๙) Academy บาสเกตบอล
ยุทธศาสตร์การส่งเสริม การมีงานทำ	๑) การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพ จังหวัดสุรินทร์ ภายใต้วิสัยทัศน์ “พัฒนาเด็กและ เยาวชนให้มีทักษะอาชีพรับรองโครงสร้าง เศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดสุรินทร์ในอนาคต ตามนโยบายประเทศไทย ๔.๐” จำนวน ๓ ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ที่ ๑ การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะอาชีพ ยุทธศาสตร์ที่ ๒ การจัดฝึกอบรมทักษะอาชีพ และ ยุทธศาสตร์ที่ ๓ การสร้างแหล่งเรียนรู้ ต้นแบบด้านอาชีพแบบครบวงจร
	๒) การจัดมหกรรมแนะแนวอาชีพและเปิด ศูนย์ความรู้กินได้จังหวัดสุรินทร์
	๓) การจัดทำสื่อชุดความรู้ทำมาหากิน “กล่องความรู้กินได้”
	๔) การฝึกอบรมหลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น ๗๕ ชั่วโมง
	๕) การฝึกอบรมฝีมือแรงงานหลักสูตรการฝึกเตรียม เข้าทำงาน (หลักสูตรระยะยาว)
	๖) การฝึกอบรมการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากเนื้อสัตว์

ยุทธศาสตร์การพัฒนา	โครงการ/กิจกรรม/งาน
ยุทธศาสตร์การส่งเสริม การมีงานทำ (ต่อ)	๗) การฝึกอบรมช่างเครื่องเงินสุรินทร์
	๘) การฝึกอบรมแบบหลายผ้าไหมและการทอผ้า ในแบบประยุกต์
	๙) การฝึกอบรมแปรรูปอาหารจากข้าวหอมมะลิ

แกนนำของภาคีเครือข่ายได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ และมีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยเข้ามาช่วยเป็น facilitator ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ของสมัชชาการศึกษา จังหวัดสุรินทร์ สามารถติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชนที่หลุดออกจากระบบการศึกษากว่า ๑ หมื่นคน และในจำนวนนี้สามารถติดตามช่วยเหลือให้กลับเข้าสู่การศึกษาส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนให้เกิดการฝึกทักษะอาชีพตามความสนใจและความถนัดแต่ละคน เช่น ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างตัดผม เป็นการสร้างสัมมาอาชีพในพื้นที่และเตรียมความพร้อมให้กับเด็กและเยาวชนในการออกไปประกอบอาชีพได้ภายหลังจบการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับเป้าหมายหลัก ๒ ประการ คือ (๑) การศึกษาเพื่อนักเรียนที่ขาดโอกาส หรือนักเรียนที่หลุดออกจากระบบการศึกษากลางคัน และ (๒) เด็กและเยาวชนสุรินทร์ เก่ง ดี มีงานทำ และเกิดสัมมาอาชีพ

๕. สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีภาคีเครือข่ายความร่วมมือทั้งในส่วนภาคีเครือข่ายในพื้นที่ และภาคีเครือข่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ภาควิเคราะห์ข้อมูลในพื้นที่ ประกอบด้วย

ที่	ภาควิเคราะห์ข้อมูลความร่วมมือ	กิจกรรม
๑	สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต ๓๓ (งบบุคลากรจังหวัดสุรินทร์)	การพัฒนาศักยภาพเยาวชนสู่ ความเป็นเลิศ
๒	กศน. จังหวัดสุรินทร์ และกลุ่ม สถานศึกษาอาชีวศึกษา	การติดตามช่วยเหลือเด็กและเยาวชน นอกระบบการศึกษาให้ได้รับ การศึกษาต่อ
๓	สำนักงานพัฒนาฝีมือแรงงาน กลุ่มสถานศึกษาอาชีวศึกษา	การเสริมสร้างสุขภาวะในสถานศึกษา ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ด้วย โครงการคุณธรรมตามแนวทาง มูลนิธิยุวสถิรคุณ
๔	สภาอุตสาหกรรมจังหวัดสุรินทร์ และหอการค้าจังหวัดสุรินทร์	ตอบรับการส่งเสริมการมีงานทำ สำหรับเด็กและเยาวชนจังหวัดสุรินทร์
๕	อสม. สภาองค์กรชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	การสำรวจและจัดเก็บข้อมูลเด็กและ เยาวชนจังหวัดสุรินทร์
๖	วุฒิสภาธนาคารสมองจังหวัดสุรินทร์	๑) การเสริมสร้างสุขภาวะ ในสถานศึกษาในพื้นที่จังหวัด สุรินทร์ด้วยโครงการคุณธรรม ตามแนวทางมูลนิธิยุวสถิรคุณ ครั้งที่ ๑ ๒) การเสริมสร้างสุขภาวะ ในสถานศึกษาในพื้นที่ด้วย กระบวนการพัฒนาคุณธรรม จังหวัดสุรินทร์ ครั้งที่ ๒

๒) ภาคิเครือช่ายจากภาคส่วนต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย

ที่	ภาคิเครือช่ายควมร่วมมีอ	กิจกรรม
๑	สำนักรงานส่งเสริมสังคม แห่งการเรียรู้และคุณภาพเยวชน (สสค.) ปัจจุบัน คอ กองทุน เพือควมเสมอภาคทางการศึษา (กสค.)	การจัดการศึษาเจงพื้นที่ การจัดการศึษาเพืออาชีพ จ้งหวัดสุรินทร
๒	สำนักรงานคณะกรรมกรการศึษา ชั้นพื้นฐาน (สพฐ.)	การจัดการศึษาเพืออาชีพ จ้งหวัดสุรินทร
๓	สำนักรงานกองทุนสนับสนุน การเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) และมูลนิธิยวถึรคุณ	การเสริมสร้างสุขภาพในสถานศึษา ในพื้นที่จ้งหวัดสุรินทร ด้วยครงงาน คุณธรรม ตามแนวทางมูลนิธิยวถึรคุณ
๔	สำนักรงานบริหารและพัฒนา องค์ควมรู้ (องค์การมหาชน)	๑) ศูนย์ควมรู้กินได้ ๒) สร้างบุคลากร “นักรจัดการควมรู้” ๓) การจ้ดทำสื่อชุดควมรู้ ทำมาหากิน “กล่อควมรู้กินได้”
๕	มูลนิธิสคครี-สฤษด้ววงค์	การจ้ดทำหลักสูตรการศึษา เพืออาชีพจ้งหวัดสุรินทร

การจัดตั้งสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์ มีการวางรากฐานและเชื่อมโยงการทำงานกับสมัชชาการศึกษาตำบลในพื้นที่ ๒๐ ตำบล ก่อนยกระดับเป็น “สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์” ซึ่งเป็นเวทีความร่วมมือระดับความคิดเห็น ติดตามเฝ้าระวังสถานการณ์การศึกษาในพื้นที่ รวมถึงการจัดทำแผนการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์และแผนพัฒนาการศึกษาเพื่ออาชีพจังหวัดสุรินทร์ที่เกิดจากความร่วมมือทั้งในพื้นที่และจากภาคส่วนต่าง ๆ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

๖. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ได้แก่

(๑) การมีภาวะผู้นำที่ดีและต่อเนื่องในการสร้างความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนในการจัดการศึกษา เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา ภาคเอกชน เป็นต้น

(๒) การมีคณะทำงานที่มีจิตอาสาเป็นแกนหลักที่เข้มแข็ง โดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิอดีตผู้บริหารสถานศึกษา ครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาที่เข้าใจแนวคิดการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เป็นแกนหลักในการประสานงานกลไกภาคีทำงานร่วมกัน

(๓) การใช้กระบวนการเวทีเป็นเครื่องสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนเข้ามามีบทบาทขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลด้านการศึกษาและกำลังคนภายในจังหวัดเป็นฐานสำคัญในการริเริ่มงานเพื่อค้นหาเป้าหมายร่วมกันในการพัฒนาและแก้ปัญหาการศึกษาภายในจังหวัดที่เป็นมิตรร่วมกันของภาคีเครือข่ายจากเวทีบูรณาการข้อมูล

(๔) การสร้างพื้นที่การทำงานร่วมกันผ่านเวทีสมัชชาการศึกษาจังหวัด เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน ขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษา โดยเฉพาะการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดร่วมกันตามประเด็นที่ได้ตั้งเป้าหมายร่วมกันจากการประชุมในเวทีสมัชชาการศึกษาจังหวัดดังกล่าวข้างต้น

(๕) การนำแผนงานที่ได้ไปสู่การดำเนินการในพื้นที่ โดยภาคีที่เกี่ยวข้องอาศัยงบประมาณสนับสนุนจากภาคีที่เข้ามาร่วมในรูปแบบงบประมาณที่อยู่ในภาระงานประจำ และงบประมาณในรูปแบบโครงการวิจัยหรือโครงการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาการศึกษาหรือโครงการเพิ่มประสิทธิภาพด้านการศึกษาจากหน่วยงานให้ทุนภายนอก (สกว., สสค.) หรือภาคเอกชนในจังหวัดที่เข้ามามีส่วนร่วม

(๖) การกำหนดระยะเวลาการดำเนินงานและวางระบบการติดตามประเมินผลความสำเร็จของโครงการ/แผนงาน โดยอาศัยระบบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานและเชื่อมต่อข้อมูลกันระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ พร้อมทั้งมีการกำหนดตัวชี้วัดผลลัพธ์ของโครงการที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน

(๗) การนำเสนอผลการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน โดยใช้กลไกเวทีประชุมบูรณาการข้อมูลของภาคีเครือข่ายเพื่อกำกับติดตามการดำเนินงาน (Monitor) สรุปผลการดำเนินงาน นำบทเรียน ข้อค้นพบที่ได้สู่การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดในรอบปีต่อไป

(๘) การรณรงค์สื่อสารจากชุดข้อมูล ความรู้ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนข้อมูล หรือการดำเนินงานเพื่อให้สังคมเกิดความตระหนัก และตระหนักที่จะร่วมกันเป็นเจ้าภาพจัดการศึกษาหรือให้การสนับสนุนในด้านต่าง ๆ

สรุปย่อกลไกความสำเร็จสมัชชาการศึกษาจังหวัดสุรินทร์

หัวข้อ	ผลการศึกษา
กลไกการมีส่วนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - เริ่มจากจังหวัดปฏิรูป โดยผู้ว่าราชการจังหวัด - กำหนดยุทธศาสตร์ “เด็กสุรินทร์เป็นเด็กเก่ง ดี มีงานทำ” - สร้างกลไกปัญญาภิบาล (พ่อแม่ผู้ปกครอง-สถานศึกษา-พื้นที่/ท้องถิ่น-มูลนิธิ/NGOs โดยมี อบจ./อบต. เป็นหน่วยงานนำ - เปิดระดับฟังความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน เป็นข้อมูลเริ่มต้น - มีกลุ่มเป้าหมาย/ปัญหาที่ชัดเจนที่จะได้รับผลจากการกำหนดการมีส่วนร่วม เช่น “เด็กเลิกเรียนกลางคัน” - บูรณาการหน่วยงานด้านการพัฒนา เช่น กศน. อาชีวะ
โครงสร้างสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีแกนนำและการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ - มี อบต. นำร่อง ๒๕ แห่ง - อบต./กศน. ตำบล ติดตามเด็กมาเรียนในหลักสูตรต่าง ๆ
กลไกของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีตัวแบบและการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง - อบจ. เป็นฐานในการขับเคลื่อน
กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของสมัชชา	<ul style="list-style-type: none"> - มีอาจารย์ในมหาวิทยาลัยมาเป็น facilitator - ต้องการนโยบายที่ชัดเจนและต่อเนื่อง - การสนับสนุนด้านงบประมาณจาก อบจ., สสค., กศศ., สสส.

บทที่ ๔

รูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน ภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา

การจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมมีเป้าหมายในเชิงอุดมคติ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้การเรียนรู้ในวิถีชุมชนและการเรียนรู้ในสถานศึกษาเชื่อมโยงเป็นเรื่องเดียวกัน กล่าวคือ ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของชุมชนได้ ซึ่งบุคลากรในสถานศึกษาส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับหลักคิดที่ว่าด้วยสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๖๐ ที่ให้สิทธิในการรับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารสาธารณะ เสรีภาพในการรวมกลุ่ม รวมทั้งบุคคลและชุมชนมีสิทธิ อนุรักษ์ พัฒนา หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

สิทธิดังที่กล่าวมาข้างต้น รัฐต้องดำเนินการตามกรอบหน้าที่ของรัฐ ทั้งในเรื่องการจัดการศึกษา การให้บริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง การอนุรักษ์ พัฒนา หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีอันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ โดยได้กำหนดไว้ในแนวนโยบายแห่งรัฐของรัฐธรรมนูญฯ ฉบับดังกล่าว

สิทธิ หน้าที่ของรัฐ และแนวนโยบายแห่งรัฐที่ได้รับการรับรองจากรัฐธรรมนูญ ภาครัฐจึงมีบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการมีส่วนร่วมจากหลายภาคส่วน ทั้งประชาชน ประชาสังคม เอกชน และสื่อมวลชน

ข้อสรุปที่ได้จากกรณีศึกษาจากต่างประเทศพบว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้งานการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ประสบความสำเร็จ มีปัจจัยเรื่องภาระความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ระดับบุคคล องค์กร และหน่วยงานในทุกระดับที่ตระหนักร่วมกันรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ งานการขับเคลื่อนและพัฒนาจึงสามารถดำเนินได้จนประสบความสำเร็จ

ข้อสรุปที่ได้จากกรณีศึกษาในประเทศพบว่า กรณีศึกษาทุกจังหวัดมีปัจจัยความพร้อมในการดำเนินงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ต้องสนองต่อการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่น ทุกรูปแบบ จังหวัดที่คัดเลือกเป็นจังหวัดกรณีศึกษาเป็นจังหวัดที่รับการกระตุ้นจากภายนอก และคอยสนับสนุน ส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ทุกจังหวัดสามารถเสริมสร้างแนวทางของตนเองตามบริบทความสำเร็จที่แตกต่างกัน

จากการศึกษาดังกล่าว จึงนำแนวคิดเชิงระบบกลไกการมีส่วนร่วมจากความสำเร็จข้างต้นมาจัดทำเป็นรูปแบบการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ดังนี้

๔.๑ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับจังหวัด

แผนภาพที่ ๓๘ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับจังหวัด

รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก

- ๑.๑ ยุทธศาสตร์การศึกษา ระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา
- ๑.๒ งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษา
- ๑.๓ คณะอนุกรรมการจำนวน ๕ คณะ
- ๑.๔ ภาคีเครือข่าย

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ อบจ.

(สนับสนุนงบประมาณ ทีมงานและความร่วมมือ
ในระดับจังหวัด)

๒.๒ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละพื้นที่

๒.๓ กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ การประสานงาน

๓.๒ อปท. (อบต. สนับสนุนงบประมาณและกำลังคน)

๓.๓ อำเภอ (นายอำเภอและส่วนราชการระดับอำเภอ)

๓.๔ ตำบล (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน)

๓.๕ จังหวัด (ผู้ว่าราชการจังหวัดและส่วนราชการระดับจังหวัด)

๓.๖ กศจ. (เชื่อมโยงนโยบายจากกระทรวงศึกษาธิการ)

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบระดับจังหวัด เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นงานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในพื้นที่ ยุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัดและเขตการศึกษา ภาคีเครือข่ายและมีคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ ซึ่งแต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัด

การดำเนินงานผลักดันผ่าน อบจ. ที่พิจารณางานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในพื้นที่ โดยเสนอแผนงาน งบประมาณ และกิจกรรมของเครือข่าย โดยยึดยุทธศาสตร์การศึกษาของจังหวัดและแต่ละเขตการศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรมระดับพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีกองทุนลดความเหลื่อมล้ำเป็นโครงสร้างรองในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษาทุกช่วงวัย

ภาคีเครือข่ายเป็นโครงสร้างหลักที่ต่อเชื่อมเชิงพื้นที่ โดยประสานงาน เขตพื้นที่การศึกษา อบต. กองทุนลดความเหลื่อมล้ำและกิจกรรมเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่ประสานสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การศึกษา

กลไกที่เชื่อมโยงสำคัญ คือ ผู้ว่าราชการจังหวัดซึ่งเป็นประธาน สมัชชาการศึกษาในระดับจังหวัดที่จะผลักดันการทำงานของ กศจ. เพื่อให้ ดำเนินยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่และการดำเนินการของคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ โดยมีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น อบต. และเทศบาล อำเภอและตำบลที่จะเข้ามาเป็นฝ่ายสนับสนุนในระดับพื้นที่ เชื่อมโยง ขับเคลื่อนให้การจัดการทรัพยากรการศึกษา สัมพันธ์กับทิศทางการพัฒนา จาก อบจ. และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา โดยมีภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่มาสนับสนุนการดำเนินงานต่าง ๆ ซึ่งจำเป็นต้องใช้การประสานงานในระดับพื้นที่อย่างใกล้ชิด

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” กลไกระดับจังหวัด เน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี ๔ กลไกองยที่ทำงาน ประสานกัน ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกน สำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้อย่างแท้จริง ๒) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษาจะต้องขับเคลื่อน ด้วย อบต. อบจ. อำเภอ และตำบลผ่านแนวทางการประสานงาน เพื่อให้ เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมี พลังให้การส่งต่อไปสู่กิจกรรมที่ประยุกต์ให้เหมาะสมกับบริบทของจังหวัด ๓) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไป ตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น ๔) ผู้ว่าราชการจังหวัดและ กศจ. จะต้องสนับสนุนในแต่ละด้าน โดยที่คณะอนุกรรมการ ๕ คณะ ที่ตั้งขึ้นเป็นกลไกสำคัญที่จะขับเคลื่อนให้กลไกหลักอื่น ๆ เกิดจากล่างขึ้น บนเพื่อสะท้อนการดำเนินงานและช่วยขับเคลื่อนการดำเนินนโยบายไปสู่ แผนปฏิบัติการที่สอดคล้องกัน

การจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วมระดับจังหวัดนี้ได้กำหนดให้ภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา/องค์คณะกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ มาอยู่ในตำแหน่งฐานล่างเพื่อเป็นฐานเสริมการขับเคลื่อนกลไก เป็นการปรับบทบาทอย่างสำคัญของภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา/องค์คณะกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ เพื่อให้กลไกขับเคลื่อนไปได้อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน เพราะว่าภาคีเครือข่าย/สมัชชาการศึกษา/องค์คณะกรรมการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ในระดับจังหวัดย่อมจะต้องมีกลุ่มอื่นคณะอื่นเพิ่มเสริมเข้ามาโดยมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน การที่ตัวภาคีเครือข่ายปรับตำแหน่งลงมานั้นก็จะทำให้ไม่เป็นการขึ้นนำความคิด แต่ให้เกิดการปรับประยุกต์ตามยุทธศาสตร์การศึกษา โดยที่ภาคีเครือข่ายในฐานะรากฐานที่มั่นคงย่อมพร้อมเปิดรับทุกกลุ่มทุกคณะที่เข้าร่วมด้วยอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ทั้งนี้ กลไกนี้เสนอให้ อบจ. มีบทบาทในการขับเคลื่อนระดับจังหวัดเนื่องจากเกี่ยวโยงเชิงพื้นที่มากกว่า ในขณะที่ผู้ว่าราชการจังหวัด มีการโยกย้ายตำแหน่งตามวาระ แต่การแต่งตั้งเพื่อการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระดับจังหวัดนั้นเป็นหน้าที่สำคัญที่จะต้องลงนามโดยผู้ว่าราชการจังหวัด การยึดโยงภาคส่วนราชการในระดับจังหวัด อำเภอลงและตำบลจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้กลไกขับเคลื่อนต่อเนื่องและไวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของจังหวัดได้

การเชื่อมโยงกลไกภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ระดับจังหวัดกับระดับอำเภอและระดับตำบลนั้นใช้กลไกการประสานงานจากภาครัฐสู่ระดับปฏิบัติในส่วนของภาคประชาชน ภาคประชาสังคมและองค์กรอื่น ๆ เป็นระบบกลไกแบบราชการที่ใช้การประสานงานจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง ซึ่งเป็นกลไกแบบจัดตั้ง กล่าวคือ กลุ่มคนหรือบุคคลเกิดจากภาครัฐส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานโครงการในระดับจังหวัดเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรม โดยใช้กลุ่มคนหรือบุคคลที่เป็นแกนนำดำเนินงานในระดับพื้นที่

กลไกการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับตำบล หากต้องการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมกลุ่มภาคีเครือข่ายในพื้นที่ที่ดำเนินงานจากข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน หน่วยงานในระดับนโยบายต้องเปิดพื้นที่ให้มีการประสานงานกับหน่วยปฏิบัติการที่เปิดโอกาสให้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลตามแผนงาน เพื่อร่วมกันขับเคลื่อนงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

๔.๒ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับอำเภอ

แผนภาพที่ ๓๙ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับอำเภอ

รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม ระดับอำเภอ ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก

๑.๑ ยุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา

๑.๒ งานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษา
ในระดับพื้นที่

๑.๓ ภาควิชาเครือข่าย

๒. โครงสร้างรอง

๒.๑ เขตพื้นที่การศึกษา (นโยบายการศึกษา)

๒.๒ อปท. (อบต. /เทศบาล)

๒.๓ คณะอนุกรรมการ ๕ คณะ

๒.๔ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละพื้นที่

๒.๕ กองทุนลดความเหลื่อมล้ำ

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ การประสานงาน

๓.๒ สถานศึกษา

๓.๓ อำเภอ (ส่วนราชการระดับอำเภอ)

๓.๔ ตำบล

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบระดับอำเภอ เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ที่เล็กกว่าจังหวัด เนื่องจากหลายจังหวัดมีสภาพภูมิประเทศที่แตกต่างกัน มีชาติพันธุ์ที่หลากหลาย ดังนั้น ในบางอำเภอจึงมีบริบทเชิงพื้นที่ของตนเอง การจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอจึงเป็นสิ่งจำเป็น ซึ่งการจัดการกลไกเชิงระบบระดับอำเภอจะใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นงานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษายุทธศาสตร์การศึกษาระดับจังหวัด/เขตพื้นที่การศึกษา และบทบาทของภาควิชาเครือข่าย

การดำเนินงานผลักดันผ่าน อปท. (อบต. และเทศบาล) และ เขตพื้นที่การศึกษาในการพิจารณางานบริหารเครือข่าย และการจัดการ ทรัพยากรการศึกษาโดยยึดยุทธศาสตร์การศึกษาของแต่ละและเขตพื้นที่ การศึกษาเพื่อกำหนดกิจกรรมระดับพื้นที่ โดยจำเป็นต้องมีกองทุนลด ความเหลื่อมล้ำเป็นโครงสร้างรองรับในพื้นที่เพื่อสนับสนุนการเข้าถึงการศึกษา ทุกช่วงวัย และมีคณะอนุกรรมการ ๕ คณะที่ทำงานในระดับพื้นที่ช่วย สนับสนุนการดำเนินงาน

ภาคีเครือข่ายเป็นโครงสร้างหลักที่เชื่อมต่อเชิงพื้นที่ โดยประสานงาน กับสถานศึกษา กองทุนลดความเหลื่อมล้ำและการจัดกิจกรรมเชิงพื้นที่ เพื่อให้เกิดการดำเนินการที่ประสานสอดคล้องกันกับยุทธศาสตร์การศึกษา

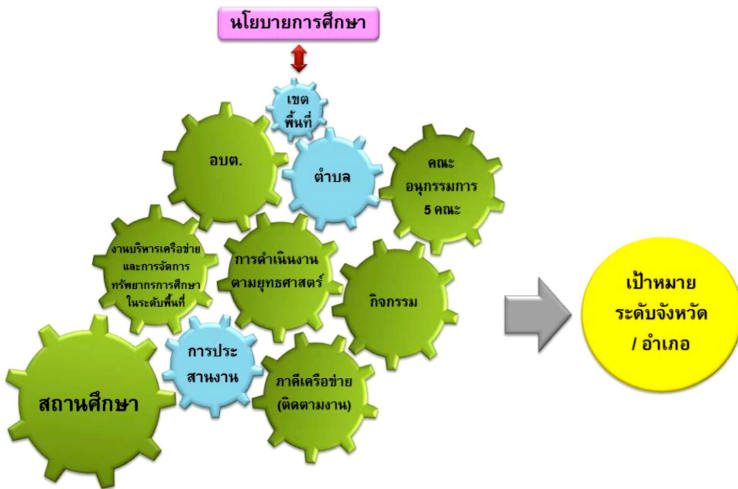
กลไกที่เชื่อมโยงสำคัญ คือ ระดับอำเภอซึ่งดูแลพื้นที่ โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำลังสำคัญที่จะสนับสนุนการทำงานในเขตพื้นที่และ สนับสนุน การดำเนินการของคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ ทั้งนี้ สถานศึกษา แต่ละแห่งจะต้องเชื่อมโยงและประสานงานกับ อบต./เทศบาลและภาคี เครือข่ายอย่างสม่ำเสมอ กลไกการประสานงานที่ดีจะช่วยให้ อปท. ดำเนิน การเพื่อสนับสนุนในการจัดการทรัพยากรการศึกษาและเชื่อมต่อกับภาคี เครือข่ายในระดับพื้นที่ได้เป็นอย่างดี

“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” กลไกระดับอำเภอ เน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี ๔ กลไกละเอียดที่ทำงาน ประสานกัน ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์การศึกษาและภาคีเครือข่ายเป็นแกน สำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ได้ตรงตาม บริบทของอำเภอ ๒) งานบริหารเครือข่ายและการจัดการทรัพยากรการศึกษา จะต้องขับเคลื่อนด้วย อปท. ได้แก่ อบต./เทศบาล และตำบล ผ่านแนวทาง การประสานงานร่วมกับสถานศึกษา เพื่อให้เชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์ การศึกษาและภาคีเครือข่ายได้อย่างต่อเนื่องและมีพลังให้การส่งต่อไปสู่

กิจกรรมที่ประยุกต์ ๓) กองทุนลดความเหลื่อมล้ำจะเข้ามารับช่วงต่อเพื่อให้กิจกรรมขยายตัวไปตามเป้าหมายที่เหมาะสมในแต่ละประเด็น ๔) อำเภอ เขตพื้นที่การศึกษา คณะอนุกรรมการ ๕ คณะ จะต้องเป็นปัจจัยกระตุ้น การดำเนินการตามยุทธศาสตร์การศึกษาและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ เพื่อ ขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมการดำเนินการในเชิงพื้นที่

กลไกในระดับอำเภอเป็นกลไกเชื่อมประสานการดำเนินการและ กิจกรรมในระดับพื้นที่

๔.๓ รูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่าย ระดับตำบล

แผนภาพที่ ๔๐ แสดงรูปแบบการจัดการกลไกเชิงระบบการมีส่วนร่วม เครือข่ายระดับตำบล

รูปแบบการจัดการเชิงระบบ การมีส่วนร่วม ระดับตำบล (หน่วยย่อย
ที่สุดเชิงพื้นที่) ประกอบด้วยโครงสร้าง ๓ ส่วน ได้แก่

๑. โครงสร้างหลัก (บทบาทหลัก)

โรงเรียน

๒. โครงสร้างรอง (บทบาทกำกับดูแล)

๒.๑ งานบริหารเครือข่าย

และการจัดการทรัพยากรการศึกษาในระดับพื้นที่

๒.๒ อบต.

๒.๓ การดำเนินงานตามยุทธศาสตร์

๒.๔ กิจกรรม (ประยุกต์) ของแต่ละโรงเรียน

๒.๕ ภาศิเครือข่ายในพื้นที่ (ติดตามงาน)

๒.๖ คณะอนุกรรมการ ๕ คณะ

๓. ส่วนสนับสนุน

๓.๑ เขตพื้นที่ (เชื่อมโยงนโยบายการศึกษา)

๓.๒ ตำบล (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน)

๓.๓ การประสานงาน

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบการมีส่วนร่วมในระดับตำบลนั้น เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ โดยใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โครงสร้างภาครัฐจะเน้นโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในระดับพื้นที่ โดยมี การสนับสนุนด้านการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา การสนับสนุนและกำกับดูแลโดย อบต. การกำกับดูแลโดยภาศิเครือข่าย เพื่อให้เกิดการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์จนเกิดกิจกรรมในระดับโรงเรียน ทั้งนี้ จะมีคณะอนุกรรมการ ๕ คณะช่วยสนับสนุน เพื่อไปสู่เป้าหมายระดับอำเภอหรือจังหวัด

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ เขตพื้นที่เชื่อมโยงนโยบายการศึกษา มาสู่ระดับ อบต. และตำบล โดยในระดับตำบลนั้น กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่เชื่อมต่อการดำเนินงานและสนับสนุนคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ เพื่อเป็นทีมทำงานที่เชื่อมโยงกัน โดยมีการประสานงานเชื่อมโยงในระดับ พื้นที่ เพื่อให้โรงเรียนแต่ละแห่งเชื่อมโยงกับภาคีเครือข่ายและนำไปสู่ กิจกรรมที่ประสานสอดคล้องกัน จนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน และนำไปสู่ การสัมฤทธิ์ผลในภาพรวมระดับอำเภอและจังหวัด

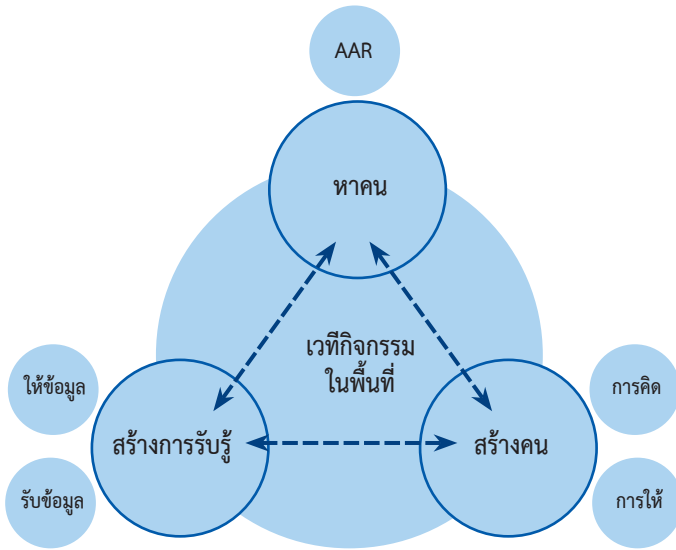
“ระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้าง” กลไกระดับตำบล เน้นการขับเคลื่อนส่งต่อของภาคส่วนต่าง ๆ โดยมี ๓ กลไกละดับที่ทำงาน ประสานกัน ได้แก่ ๑) สถานศึกษาเป็นส่วนปฏิบัติการที่จะต้องเป็นส่วนที่ มุ่งดำเนินการโดยประสานงานร่วมกับภาคีเครือข่ายที่ลงมาในระดับตำบล เชื่อมโยงกับงานบริหารเครือข่ายและการดำเนินยุทธศาสตร์การศึกษาใน ระดับพื้นที่ ๒) อบต. และตำบลเชื่อมโยงกับเขตพื้นที่การศึกษาในการ สนับสนุนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การศึกษา งานบริหารเครือข่าย และการจัดการทรัพยากรการศึกษาโดยมีคณะอนุกรรมการ ๕ คณะใน ระดับตำบลเป็นผู้ส่งต่อข้อมูลต่าง ๆ ๓) คณะอนุกรรมการ ๕ คณะในระดับ ตำบลและภาคีเครือข่ายร่วมกันผลักดันกิจกรรมประยุกต์เชิงพื้นที่ให้ สอดคล้องสัมพันธ์กันกับเป้าหมายระดับจังหวัด/อำเภอ เพื่อให้เกิดกิจกรรม การดำเนินการที่เป็นประโยชน์ในเชิงพื้นที่อย่างแท้จริง

กลไกระดับตำบลเป็นหน่วยย่อยที่ทำหน้าที่ในระดับปฏิบัติการ ซึ่งจำเป็นต้องใช้บุคคลที่คุณสมบัติที่เหมาะสมกับกิจกรรมในแต่ละพื้นที่ตาม สภาพปัญหา ซึ่งบุคคลดังกล่าวอาจมาจากบุคคลที่ร่วมแสดงความคิดเห็น และสนใจร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผล ตามเป้าหมาย ซึ่งเป็นบุคคลที่มีจิตอาสาหรือต้องการแก้ไขสภาพปัญหาที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ของตนเอง

สาระการอธิบายความหมายระบบกลไกการขับเคลื่อนเชิงโครงสร้างในเอกสารฉบับนี้เป็นการอธิบายจากข้างบนลงข้างล่าง ซึ่งหากต้องการขับเคลื่อนจากข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน หน่วยงานเชิงนโยบายจำเป็นต้องเปิดช่องทางหรือโอกาสให้องค์กรจากภาคประชาสังคม ประชาชน หรือองค์กรอื่น ๆ ในระดับพื้นที่ (ข้างล่าง) ด้วยการเชื่อมโยงกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชน กลุ่มคน หรือองค์กรแสดงความคิดเห็นด้วยการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในพื้นที่

๔.๔ รูปแบบกลไกการขับเคลื่อนโดยการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในพื้นที่

การขับเคลื่อนงานในระดับพื้นที่มีปัจจัยความสำเร็จที่เกิดขึ้นมาจากการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ซึ่งเกิดจะเป็นกิจกรรมจากการริเริ่มจากองค์กรใดองค์กรหนึ่งก็ได้ เมื่อดำเนินกิจกรรมแล้ว ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อการสร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ ประเด็นที่ใช้ขับเคลื่อนจึงเป็นวาระงานในแต่เรื่อง แต่ละประเด็นที่สร้างการพัฒนา สร้างประโยชน์ หรือเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นแก่ชุมชน

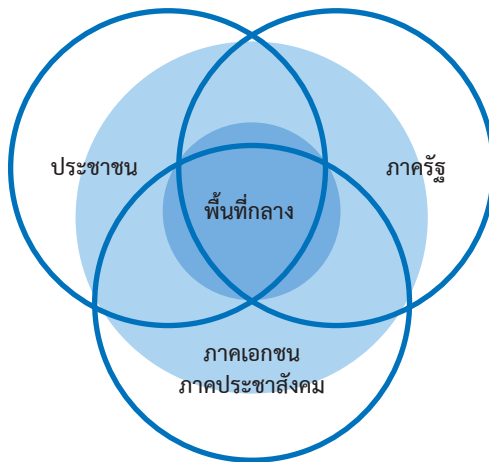

แผนภาพที่ ๔๑ แสดงกลไกการขับเคลื่อนโดยการสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วม
ในระดับพื้นที่

การกิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วม ในระดับพื้นที่ที่มีข้อดี คือ ภาครัฐสามารถดำเนินการได้ แต่ต้องดำเนินการในลักษณะเป็นกิจกรรม การสื่อสาร ๒ ทาง กล่าวคือ รัฐได้ให้ข้อมูลแก่ประชาชน ประชาชนให้ ข้อมูลแก่ภาครัฐ รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ ก็เช่นกัน สามารถสร้างกิจกรรม การมีส่วนร่วมในลักษณะเช่นนี้ เพราะเป็นกิจกรรมที่สร้างความเข้าใจ ร่วมกัน

กิจกรรมการสร้างการมีส่วนร่วม นอกจากจะสร้างการรับรู้แล้ว ยังเป็นการแสวงหาผู้มีส่วนร่วมและอุดมการณ์ที่สอดคล้องกัน และสามารถ นำผู้มีส่วนร่วมนั้นเข้ามาร่วมรับผิดชอบ ร่วมติดตามตรวจสอบผลการดำเนิน กิจกรรมของภาครัฐได้

อย่างไรก็ตาม เพื่อการสร้างบรรยากาศความโปร่งใสแบบไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ โดยไม่มีข้อเคลือบแคลงสงสัยต่อกัน ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งต้องสร้างพื้นที่กลางที่มีความปลอดภัย โดยมีข้อตกลงร่วมกันว่าเป็นพื้นที่ที่สามารถนำทุกเรื่องเข้ามาพูดคุยได้ และให้ทุกคนที่เข้ามาในพื้นที่นี้สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ เปิดเผย และสามารถสร้างข้อโต้แย้งในเชิงเหตุและผลได้อย่างอิสระ ข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้นถือว่าเป็นข้อโต้แย้งทางความคิดที่ต้องยอมรับได้ในความแตกต่างที่นำไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์

แผนภาพที่ ๔๒ แสดงการสร้างพื้นที่กลางเพื่อสร้างเครือข่ายที่ดีในพื้นที่

จากแผนภาพข้างต้นแสดงการแบ่งพื้นที่ออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ พื้นที่สีขาว สีจาง และสีเข้ม ทั้งสามพื้นที่นี้แสดงให้เห็นว่าในการสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมทุกเรื่อง จะมีพื้นที่เป็นระยะการมีส่วนร่วมในสามลักษณะ คือ เรื่องหรือประเด็นที่อยู่ในพื้นที่สีขาวของแต่ละภาคส่วนถือว่าเป็นเรื่อง

เฉพาะของแต่ละภาคส่วนที่ไม่ควรนำมาเกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่สร้างขึ้นในพื้นที่ และถือว่าเป็นความแตกต่างที่สร้างสรรค์ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง

พื้นที่บาง ๆ ที่มีในแต่ละภาคส่วนเป็นที่สามารถนำมาพูดคุยกันได้ แต่ไม่ทุกเรื่อง ไม่ทุกสถานการณ์ ซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เปลี่ยนแปลง และอ่อนไหวที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจยอมรับได้เพียงบางส่วน บางหน่วยงาน บางกลุ่ม บางบุคคล และถือว่าเป็นความแตกต่างที่สร้างสรรค์ไม่ควรเข้าไปเกี่ยวข้อง

พื้นที่ที่เชื่อมที่มีร่วมกันของทุกภาคส่วนถือเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน ถือเป็นพื้นที่กลางที่ทุกคนสามารถนำทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องมาปรึกษาหารือร่วมกันได้

กลไกนี้เป็นกลไกหลักในระดับปฏิบัติการใช้เป็นกิจกรรมหลักเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมตามแผนงานยุทธศาสตร์ในแต่ละเรื่อง ต้องการดำเนินงานในระดับพื้นที่ อย่างไรก็ตาม กลไกระดับปฏิบัติการจะขับเคลื่อนได้นั้นต้องอาศัยบุคคล หรือคณะบุคคลเป็นผู้ขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรม

๔.๕ รูปแบบกลไกความสำเร็จระดับบุคคล หรือคณะบุคคล เพื่อการขับเคลื่อนเครือข่าย

กลไกนี้ถือได้ว่าเป็นกลไกหลักของความสำเร็จที่ทำให้เกิดขึ้นผลจากดำเนินงานในเรื่องเครือข่ายสมัชชาเชิงพื้นที่ในจังหวัดนครปฐมอย่างต่อเนื่องกว่า ๑๙ ปี ประเชิญ คนเทศ (๒๕๖๒) ได้สรุปลักษณะบุคคลหรือคณะบุคคลที่มีคุณสมบัติเพียงพอที่สามารถดำเนินงานกิจกรรมเครือข่ายกิจกรรมสมัชชาได้ว่าควรมีลักษณะ ๕ ลักษณะ ดังนี้

๑. นักยุทธศาสตร์ เป็นบุคคลที่มีความสามารถในการมองเชิงยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในทำกิจกรรมในพื้นที่ในแต่ละประเด็น สามารถทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการในแต่ละประเด็น

๒. นักวิชาการ เป็นบุคคลที่มีสนใจเฉพาะเรื่อง และรอบรู้ในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างครอบคลุมในทุกมิติ มีความสามารถในการเก็บข้อมูลเชิงวิชาการ ทำหน้าที่ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลเชิงวิชาการในแต่ละสาขาตามความถนัดของแต่ละสาขาวิชา และวิเคราะห์ข้อมูลให้นักยุทธศาสตร์ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการตัดสินใจเชิงยุทธศาสตร์และใช้กลยุทธ์การบริหารจัดการตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

๓. นักจัดการ เป็นบุคคลที่มีทักษะ ความสามารถและมีความเข้าใจในงานการจัดการในแต่ละภาระงานต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย ทำหน้าที่คอยจัดการ อำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดกิจกรรมและงานในระดับพื้นที่ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

๔. นักประสาน เป็นบุคคลที่มีบุคลิกที่ความสามารถในการสร้างปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับทุกคน ทำหน้าที่เชื่อมโยงให้เกิดการเชื่อมโยงในแต่ละระดับได้ และสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นในกิจกรรมระหว่างหน่วยงาน องค์กร บุคคล ตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ

๕. นักสื่อสาร เป็นผู้เข้าใจในธรรมชาติ กลยุทธ์ ระดับของการสื่อสารในแต่ละช่วง เพื่อทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ให้ข้อมูล สร้างความเข้าใจเพื่อนำไปสู่เป้าหมายของแผนงานโครงการ

บุคคลหนึ่ง ๆ อาจมีคุณลักษณะร่วมในหลายลักษณะได้ แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมไปช่วงระยะหนึ่งจำเป็นต้องแสวงหา สมาชิกเครือข่ายในลักษณะต่าง ๆ ดังกล่าว เพราะการดำเนินงานขับเคลื่อนจะมีภาระงาน

ที่ต้องคอยดำเนินการอย่างต่อเนื่องในทุกๆระดับ และเป็นกิจกรรมในลักษณะจิตอาสา อาจทำให้ผู้ดำเนินงานกิจกรรมเกิดความเหนื่อยล้าในงานดังกล่าวได้

นอกจากคุณลักษณะที่กลุ่มเครือข่ายนครปฐมได้กล่าวไว้ ยังมีอีกคุณลักษณะหนึ่งที่กลุ่มภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการเรียนรู้ได้กล่าวไว้คือ การรู้จักรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนหรือของหน่วยงาน ซึ่งกลุ่มภาคีเชียงใหม่ฯ ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะงานทุกเรื่องจะประสบความสำเร็จได้สืบเนื่องมาจากการรู้จักรับผิดชอบในภาระหน้าที่ของตนในแต่ละบุคคลที่ร่วมกันแสดงออกอย่างรับผิดชอบต่อสังคม

๔.๖ แนวคิดในการส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงาน

ภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษา

การส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษา มีความแตกต่างจากกิจกรรมด้านอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ กล่าวคือ ผลของการดำเนินงานด้านการศึกษาเกิดขึ้นในลักษณะนามธรรมแก่บุคคลมากกว่ารูปธรรมที่เป็นกิจกรรมซึ่งเห็นผลได้ชัดเจน แม้กิจกรรมบางเรื่องให้เห็นผลการดำเนินการกิจกรรมชัดเจนแต่เป้าหมายที่เกิดผลอาจต้องใช้ช่วงระยะเวลายาวนาน ซึ่งอาจไม่ตอบสนองได้ทันต่อความต้องการในพื้นที่ ดังนั้นการทำการกิจกรรมภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษาจึงอาจต้องทำการกิจกรรมที่สนองผลให้ทันต่อความต้องการร่วมกับกิจกรรมที่ต้องการหวังผลในระยะยาว เพื่อสร้างแรงจูงใจในการขับเคลื่อนกิจกรรมของภาคีเครือข่ายในพื้นที่

แนวคิดการสร้างภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นแนวคิดการจัดการศึกษาแบบหุ้นส่วน กล่าวคือ เป็นการใช้ความร่วมมือ

จากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเข้ามาร่วมรับผิดชอบจัดการและร่วมประเมินผลความสำเร็จ ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

เริ่มต้นด้วยคนหรือบุคคลในพื้นที่ที่มีแนวคิดร่วมกันและมีจิตอาสา พร้อมร่วมทำงานในระดับพื้นที่ และมีความสามารถดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ได้ พร้อมรับฟังความคิดเห็นจากทุกคน และร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันวางแผนงาน เพื่อแก้ไขปัญหา ติดตามดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และรายงานผลการดำเนินงานให้แก่ภาคีเครือข่ายได้รับทราบ เพื่อร่วมกันปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่ออยู่เสมอ

เริ่มต้นด้วยประเด็นปัญหาในพื้นที่ นำประเด็นปัญหาเข้าไปร่วมพูดคุยในพื้นที่ ด้วยการรับฟังจากทุกคนในพื้นที่ พร้อมกับหาคนที่มีแนวคิดร่วมกันและมีจิตอาสา พร้อมดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ ร่วมดำเนินการวางแผนแก้ไขและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทั้งร่วมติดตามประเมินผลและรายงานผลให้ภาคีเครือข่ายรับทราบ ร่วมกันปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาต่อ

การจัดตั้งภาคีเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จ บุคคลที่เข้าร่วมดำเนินการจำเป็นต้องมีทักษะต่าง ๆ ดังนี้

ทักษะการทำงานร่วมกัน เป็นการสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ เพื่อรู้จักการคิดแยกแยะในแต่ละสภาพปัญหา การจัดลำดับสภาพปัญหา เร่งด่วน ด่วน และไม่ด่วน ทักษะการทำงานแบบประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทักษะการคิดเพื่อส่วนรวม การยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น ฯลฯ

ทักษะการใช้ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อศึกษาประเด็นปัญหา แนวทางแก้ไข แนวทางการพัฒนา การตัดสินใจที่ใช้ข้อมูล ข่าวสารร่วมกัน ฯลฯ

ทักษะการคิดวิเคราะห์ รู้จักแยกแยะสภาพปัญหา ความเหมือน ความแตกต่าง การคิดหาสาเหตุและผล ฯลฯ

ทักษะการคิดสังเคราะห์ รู้จักมองภาพรวมของปัญหา คิดแบบประยุกต์ และการคิดสร้างใหม่ ฯลฯ

ทักษะการคิดแก้ไขปัญหา การยอมรับสภาพปัญหา การหาจุดร่วม การจัดลำดับก่อน-หลัง ฯลฯ

ภาคีเครือข่ายสมัชชาการศึกษาเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วม หรือแบบหุ้นส่วน ถือเป็นกลไกระดับล่างในระดับปฏิบัติการเพื่อการแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมที่ใช้การมีส่วนร่วมของคนในสังคมร่วมกันขับเคลื่อนสู่เป้าหมายที่ทุกคนต้องการแนวคิดในการจัดตั้งสมัชชาการศึกษา อาจดำเนินการ ดังนี้

กิจกรรมสร้างความเป็นหุ้นส่วน ดำเนินการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดความร่วมมือ และเกิดความรู้สึกว่าเป็นเจ้าของร่วมกัน โดยตระหนักว่าเป็นปัญหาร่วมของทุกคนซึ่งต้องร่วมกันแก้ไขปัญหาย่างเท่าเทียมกัน

กิจกรรมร่วมเรียนรู้ เป็นกิจกรรมที่ให้ความสนใจในประเด็นปัญหาที่เป็นปัญหาร่วม หรือร่วมกันหาแนวทางการพัฒนาข้อมูลที่ร่วมกันศึกษา ค้นคว้าอย่างมีส่วนร่วม และร่วมกันเรียนรู้และทำอย่างต่อเนื่องจนเกิดความตระหนักในปัญหานั้นร่วมกัน

กิจกรรมร่วมคิด เป็นกิจกรรมที่มีกระบวนการคิดไตร่ตรองด้วยเหตุผลที่ร่วมกันใช้ข้อมูลในพื้นที่ นำข้อมูลของสภาพปัญหาที่ค้นพบมาคิดวิเคราะห์และสังเคราะห์ร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาเป็นการคิดอย่างมีวิจารณญาณ

กิจกรรมร่วมทำ เป็นกิจกรรมที่ทุกคนได้ทำในส่วนที่ตนเองถนัด เพื่อเป็นการขจัดช่องว่างในการทำงานร่วมกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาไปสู่ความสำเร็จที่มาจากการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ผลของการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้ทุกคนได้รับการแก้ไขปัญหา และได้รับการพัฒนา ยกระดับคุณภาพชีวิตร่วมกันในสังคมของตนเอง

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นรูปแบบการจัดการศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชนและทุกภาคส่วนในสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้น เป็นรูปแบบทิศทางหนึ่งที่น่ามาใช้ในการจัดการศึกษา เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคม ในฐานะที่ประชาชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรง การศึกษาการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาจึงเป็นความพยายามในเชิงนโยบายที่ต้องการจัดการศึกษาที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

การศึกษาเรื่องการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์กลไกที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษา กรณีศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และศึกษากลไกในการส่งเสริมและพัฒนาการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาที่ประสบความสำเร็จ (Best Practice) ของไทย เพื่อพัฒนากลไกและรูปแบบในการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของภาคีเครือข่ายการศึกษา/สมัชชาการศึกษาของไทย

การศึกษาคั้งนี้เป็นการศึกษาแบบประยุกต์ในทางสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ซึ่งเป็นการวิจัยผสมวิธี (mixed methods research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยได้กำหนดกรอบแนวคิด การศึกษาไว้ ดังนี้

การรวบรวมข้อมูล (Data collection) ใช้วิธีปรากฏการณ์วิทยา (phenomenology) คือ การศึกษาสำนึกจากแง่มุมของมนุษย์ในฐานะ ประธานบุรุษที่หนึ่ง ผ่านการรับฟังเรื่องเล่าของผู้เล่า เป็นวิธีการทางปรัชญา ที่มีเป้าประสงค์เพื่อศึกษาโครงสร้างเชิงอูตระของสำนึก (transcendental conscious) และสาระของสัจ (essence of being) โดยการย้อนกลับไปหา ข้อมูลที่มีอยู่ในสำนึก ปรากฏการณ์วิทยาพยายามค้นหาความจริง แต่ความจริง ที่ปรากฏการณ์วิทยาแสวงหานั้นอยู่ใน “โลกที่ปรากฏต่อหน้า” จุดยืนในการหาความจริงวางอยู่บนฐานที่เรียกว่า “ประสบการณ์” ในการเล่า ประสบการณ์ของผู้เล่าจะมีการแสดงออกของสำนึกในฐานะที่สำนึกต้อง มุ่งไปสู่อะไรบางอย่างที่จับต้องได้ (intentional object)

การวิเคราะห์ข้อมูล (data analysis) ใช้วิธีปรากฏการณ์วิทยา และวิธีวิเคราะห์โครงสร้างหน้าที่ (structural-functional analysis) การวิเคราะห์โครงสร้าง (Structural analysis) เป็นการวิเคราะห์ที่เน้นชุด โครงสร้างเชิงระบบที่สามารถใช้อธิบายพฤติกรรมของโครงสร้างเชิงระบบ แบบบูรณาการได้เพื่อให้การออกแบบโครงสร้างสามารถคงอยู่ได้อย่าง ต่อเนื่อง

แนวคิดที่ใช้ในการออกแบบโครงสร้างมี ๓ ระบบ ดังนี้

๑) การออกแบบโครงสร้างเชิงระบบ ใช้วิธีการคลาสสิก (classical design) เป็นแนวทางในการจัดโครงสร้างอย่างง่าย (simple structural member subject)

๒) การออกแบบโครงสร้างเชิงกลไกกระบวนการ ใช้วิธีการยืดหยุ่น (elastic design)

๓) การออกแบบโครงสร้างเชิงกลไกลประสิทธิภาพ ใช้วิธีการเข้มแข็ง (strength design)

ผลจากการศึกษา พบว่า สภาพการดำเนินงานภาคีเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จทั้งในและต่างประเทศมีกลไกความสำเร็จที่ประกอบด้วยปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกลไกในเชิงระบบ กลไกการประสาน และกลไกการจัดการอย่างต่อเนื่องที่ประกอบด้วยงานและกิจกรรมการให้ข้อมูลและการรับข้อมูลของทั้งสองฝ่าย คือ ทั้งฝ่ายให้และฝ่ายรับ กิจกรรมที่ดำเนินการให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จเกิดจากการสร้างพื้นที่กิจกรรมดังกล่าวที่ต้องสร้างพื้นที่ส่วนกลางที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกฝ่ายสามารถไว้วางใจซึ่งกันและกันได้ ทั้งสามารถนำข้อมูลเรื่องราวต่าง ๆ เข้ามาพูดคุยโต้แย้งกันในเชิงวิชาการได้โดยไม่สร้างเงื่อนไขให้เกิดความขัดแย้งต่อกัน ความคิดเห็นที่แตกต่างที่เกิดขึ้นในวงเสวนาในพื้นที่ส่วนกลางให้ถือว่าเป็นความสร้างสรรค์และเป็นพรสวรรค์ที่แตกต่างของแต่ละบุคคลหรือตัวแทนของแต่ละองค์กร บุคลากรและผู้ทรงคุณวุฒิที่ร่วมกันขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายต่างยืนยันตรงกันว่า นอกจากทุกคนต้องมีความรู้สึกในการมีส่วนร่วมสำหรับการทำกิจกรรมร่วมกันแล้ว ยังต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อตนเองและต่อภาระงานของหน่วยงานซึ่งถือเป็นเรื่องปัจจัยหลักที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเครือข่ายได้ต่อเนื่องและสามารถดำเนินการต่อไปได้จนประสบความสำเร็จ ดังที่พบในกรณีศึกษาต่างประเทศ

๔ ประเทศ คือ ฟินแลนด์ แคนาดา สิงคโปร์ และญี่ปุ่น และกรณีศึกษาในประเทศ ๕ จังหวัด คือ นครปฐม ชลบุรี สุราษฎร์ธานี เชียงใหม่ และสุรินทร์

กรณีศึกษาต่างประเทศ ประเทศที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษา ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชน องค์กรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งแต่ละประเทศมีแนวคิดเชิงระบบ โดยสรุปดังนี้

ประเทศฟินแลนด์ ใช้ระบบการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นนวัตกรรมทางการปกครองในระดับท้องถิ่นโดยองค์กรภาครัฐเชื่อมโยงกับภาคเอกชนและพลเมือง พลเมืองได้รับการพัฒนาให้มีศักยภาพในการมีส่วนร่วมใน ๓ ส่วน คือ ๑) ส่วนงานผู้บริหารเมือง (Mayoral model) ๒) ส่วนงานการมีส่วนร่วมของพลเมือง (The civic-participation model) และ ๓) ส่วนงานการจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ (The Purchaser-provider model) ซึ่งงานการจัดการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสวัสดิการของรัฐ (๑ ใน ๗ welfare services boards of directors) ภายใต้การบริหารของผู้ว่าการเมือง และคณะกรรมการเมือง โดยมีช่องทางในการสื่อสารจากระบบออนไลน์ให้พลเมืองแสดงความคิดเห็นในการบริหารจัดการเมือง มีองค์กรไม่แสวงหากำไร (NGOs) ร่วมแสดงความคิดเห็นและความคิดเห็นทั้งสองทาง ถูกนำมาเปรียบเทียบและนำมาประชุมร่วมกันในทุกด้าน และมีกิจกรรมให้ประชาชนร่วมพูดคุยร่วมกับประชาชนเพื่อให้เกิดการปรับปรุงจากล่างขึ้นบน (bottom-up direction) โดยเปิดเป็นการสื่อสารสองทาง (two-way communication) ระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อให้ผู้บริหารได้รับฟังปัญหาจากประชาชนและได้แสดงผลของนโยบายต่าง ๆ ได้ ส่วนประชาชนก็ได้แสดงความคิดเห็นด้วย โดยกระบวนการนี้ทำให้เกิดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ภาครัฐ และทำให้เกิดความสามัคคีและการใช้ชีวิตแบบเมืองมีความเข้มแข็ง และมีความร่วมมือกันมากขึ้น โดยการจัด residents' nights จัดให้มีปีละ ๑ ครั้ง

ระบบการศึกษาของฟินแลนด์จึงเน้นความเป็นอิสระในระดับท้องถิ่น เกิดการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมผ่านการปกครองระดับเทศบาลเมือง การกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับชาติและความร่วมมือเชิงพื้นที่เกิดการบูรณาการเพื่อการจัดการศึกษาและการจัดการทรัพยากรการศึกษาเชิงพื้นที่ที่มีประสิทธิภาพ โดยมีระบบเข้ามาเชื่อมต่อระหว่างเทศบาลเมืองและประชาชนในเขตพื้นที่ทั้งแบบการประชุมพบหน้าและการแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์โดยนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันและนำไปสู่นโยบายและยุทธศาสตร์เชิงพื้นที่เพื่อให้เกิดการเชื่อมต่อของประชาชน ชุมชน โรงเรียน เทศบาลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมของพลเมืองต่อการศึกษาอยู่ในระดับตัวแทน (delegate power) และกำลังก้าวเป็นการกำกับโดยประชาชน (people control) คือ ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้านการศึกษาของโรงเรียนให้สอดคล้องเชิงพื้นที่โดยตรง

ผลจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาถูกออกแบบบูรณาการผนวกไว้ในการบริหารจัดการท้องถิ่น

ประเทศแคนาดา รัฐบาลกลางมีนโยบายกระจายอำนาจในระบบการศึกษา ทำให้หน่วยการตัดสินใจในระดับรัฐ (provincial school board) เน้นการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน ส่วนกลางมีหน้าที่วางระบบประเมินเพื่อควบคุมคุณภาพการศึกษาเท่านั้น แต่ละรัฐปกครองอิสระทำให้มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรับเลือกมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐทำงานร่วมกับข้าราชการประจำที่ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงศึกษาธิการมลรัฐและส่งเสริมการศึกษาแบบเขตพื้นที่ โดยมี คณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มผู้แทน (trustees) ต่าง ๆ โดยเน้นนโยบายการศึกษา เปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน พัฒนาระบบครูและการให้อิสระกับครูในการจัดการการเรียนการสอน มีการจัดการให้ทุนการศึกษา เพื่อสนับสนุนการศึกษาท้องถิ่นและชนกลุ่มน้อย โดยแต่ละโรงเรียนจะมี สภาโรงเรียน (school council) เพื่อดำเนินการกิจการของโรงเรียนใน สอดคล้องกับแนวทางของนโยบายการศึกษาระดับพื้นที่

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ในระดับมลรัฐ การมีส่วนร่วมเกิดผ่านสมัชชาการศึกษาในระดับประเทศ ด้วยการดำเนินการผ่าน First Nations-Government of Canada terms of reference for joint collaboration 2016 ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา ทั้งนี้ ระบบการศึกษาของรัฐบาลแคนาดา กระจายอำนาจให้แต่ละรัฐบริหารผ่านกระทรวงศึกษาธิการมลรัฐ (provincial ministry of education) ซึ่งรัฐมนตรีมาจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของมลรัฐ โดยมีการพูดคุยกับทาง AFN board of education เพื่อส่งเสริมการศึกษาในแต่ละเขตมณฑล โดยมีคณะกรรมการการศึกษาระดับมลรัฐ (School Board of Provinces) ประกอบด้วยกลุ่มผู้แทนต่าง ๆ ซึ่งจะ กำหนดนโยบายการศึกษาในระดับมณฑลให้สอดคล้องกับ TOR for joint collaboration 2016 ระหว่าง FNA กับ รัฐบาลแคนาดา โดยทาง AFN มี ตัวแทนในระดับบริหารที่มาจากคัดเลือกของผู้นำชนเผ่า หัวหน้าในระดับเขตพื้นที่ และประธานสภาผู้อาวุโส สภาสตรีและสภาเยาวชน ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันปีละ ๑ ครั้ง โดยเน้นนโยบายการศึกษา เปิดกว้างในด้านหลักสูตรการเรียนการสอนและการมีวิชาที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมชนพื้นเมือง

ผลจากการศึกษาพบว่า สมัชชาการศึกษาเกิดจากการรวมตัวของ
 คนเผ่าพื้นเมือง (สมัชชาชนเผ่าพื้นเมือง) และเรียกร้องสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง
 เพื่อการจัดการศึกษา

ประเทศสิงคโปร์ รัฐบาลสิงคโปร์ได้ใช้นโยบายที่ชื่อว่า “Thinking
 Schools, Learning Nation” หรือ “โรงเรียนที่สอนให้คิด ชาตินี้อสอนให้
 เรียนรู้” ซึ่งมุ่งเน้นไปที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าการท่องจำ นอกจากนี้
 ยังมีคำขวัญว่า “สอนให้น้อยลง เรียนรู้ให้มากขึ้น” Teach Less, Learn
 More ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ โดยมีผลที่เป็นรูปธรรมมี ๖ ประการ คือ
 ๑) เส้นทางการศึกษาที่ยืดหยุ่น สามารถถ่ายโอนนักเรียนระหว่างสาย
 วิชาชีพกับสายสามัญเพื่อเพิ่มความกระตือรือร้นในการเรียน ๒) หลักสูตร
 เน้นให้นำความรู้พื้นฐานมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขปัญหาและลดความ
 กัดดันเรื่องเกรดการศึกษา ๓) นโยบาย ๒ ภาษา เพื่อให้สื่อสารอย่างสากล
 และสื่อสารด้วยภาษาประจำเชื้อชาติของตนได้ โดยยังคงเอกลักษณ์ทาง
 สังคมและวัฒนธรรมของตนไว้ได้ ๔) นโยบายจิตสำนึกรักชาติ เพื่อส่งเสริม
 ความเป็นพลเมืองที่เคารพประเทศและรักชาตินิยม ๕) นโยบายการ
 ศึกษาเพื่อสร้างสังคมฐานความรู้และการอบรมทักษะเพิ่มเติม ๖) ระบบ
 การฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาที่เน้นการผลิตครูที่มีความรู้ลึกซึ้ง

สิงคโปร์กำลังมุ่งหน้าไปสู่การกระจายอำนาจ การบูรณาการ
 การผสมกลมกลืน และการให้ทุนการศึกษา ซึ่งมีความยืดหยุ่นและมีการให้
 ทุนการศึกษาที่มีการพิจารณาอย่างชาญฉลาด ระบบทุนการศึกษามีทั้งแบบ
 ให้เปล่า ให้บางส่วน ในทุกระดับการศึกษา ในการกระจายอำนาจ
 ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่นสามารถเข้ามามีบทบาทกับโรงเรียนได้มากขึ้นในการ
 กำหนดนโยบายการศึกษาในวิชาเพิ่มเติมและวิชาพัฒนาทักษะต่าง ๆ

ผลจากการศึกษา ไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการ
 เป็น citizen participation in education เพื่อกำหนดและกำกับ

นโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่และการส่งต่อกลับไปสู่ระดับสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ

ประเทศญี่ปุ่น กระทรวงการศึกษา วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นระบบกระทรวงที่ดูแลด้านการศึกษา โดยมีสภาการศึกษากลาง (the central council of education) ที่ดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ (ระดับชาติ) จังหวัดและเมือง เพื่อให้มีการเปิดกว้างให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาในระดับพื้นที่ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ได้มีการออกพระราชบัญญัติการศึกษา กำหนดกลไก คือ คณะที่ปรึกษาโรงเรียน (the school advisors) ทำหน้าที่เสนอความต้องการของผู้ปกครองและชุมชนต่อโรงเรียน สร้างการมีส่วนร่วมระหว่างโรงเรียนและชุมชน และกระตุ้นให้โรงเรียนมีความรับผิดชอบต่อชุมชนในด้านการเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ ได้มีการตราพระราชบัญญัติการศึกษาระดับท้องถิ่น เพื่อให้มีการตั้งสภาการจัดการโรงเรียน (school management council)

การจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วม มีโครงสร้างที่เน้นการจัดการในระดับจังหวัด โดยมีสภาการศึกษากลางดำเนินการให้มีการกระจายอำนาจและบทบาททางการศึกษาในทุกๆระดับ นโยบายการศึกษาที่เน้นการเข้าถึงการศึกษา การเพิ่มระบบความรับผิดชอบต่อข่าวสาร และการให้โอกาสทางการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส การมีสภาการจัดการโรงเรียน ทำให้อำนาจการตัดสินใจอยู่ในระดับจังหวัดหรือเขตพื้นที่การศึกษา เพิ่มการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นต่อโรงเรียน

ผลจากการศึกษา ไม่พบการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการเป็น board of education เพื่อการกำหนดและกำกับนโยบายการศึกษาในระดับพื้นที่ (จังหวัดและเมือง) และการส่งต่อไปสู่ระดับสมัชชาการศึกษาแห่งชาติ อย่างไรก็ตาม ผู้ปกครองมักมีส่วนร่วมผ่านสมาคมผู้ปกครองและครู และการเยี่ยมโรงเรียนเท่านั้น

ข้อสรุปที่ได้จากกรณีศึกษาจากต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยหลักที่ทำให้งานการจัดการศึกษาแบบการมีส่วนร่วมที่ประสบความสำเร็จนั้นเป็นการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจบริหารจัดการตามสภาพที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น โดยเน้นให้พลเมืองรู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของบุคคลอันเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเริ่มมาจากรดับบุคคล องค์กร และหน่วยงานตามลำดับ การสร้างความตระหนักร่วมกันรับผิดชอบต่องานในหน้าที่ จึงเป็นปัจจัยในการขับเคลื่อน ปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจนสามารถดำเนินการได้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

กรณีศึกษาในประเทศ จังหวัดที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาเป็นจังหวัดที่ดำเนินกิจกรรมภาคีเครือข่ายในการจัดสมัชชาในรูปแบบที่แตกต่างและประสบความสำเร็จในการจัดการที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้สำหรับจังหวัดอื่นได้ จังหวัดที่คัดเลือกไว้มีสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีดำเนินกิจกรรมของสมัชชาภาคีเครือข่ายสุขภาพอย่างต่อเนื่อง คือ จังหวัดนครปฐม เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดกิจกรรมภาคีเครือข่ายที่ยั่งยืน และกลุ่มที่ ๒ คือกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมแบบภาคีเครือข่ายด้านการศึกษา มี ๔ จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี ชลบุรี และสุรินทร์

จังหวัดนครปฐม เป็นจังหวัดที่ดำเนินงานด้านสมัชชาสุขภาพมาอย่างต่อเนื่อง และนำกิจกรรมจัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเข้าไปแก้ไขสภาพปัญหาในสังคมในพื้นที่

รูปแบบกลไกการจัดการเครือข่ายเชิงระบบ จังหวัดนครปฐม เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐควบคู่ไปกับภาคประชาชนในลักษณะคู่ขนาน (รัฐคู่ประชาชน) โดยโครงสร้างภาครัฐจะอยู่ในระนาบส่วนบน ทำหน้าที่กำหนดนโยบายยุทธศาสตร์และขับเคลื่อนผ่านระบบราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยกำหนดผลลัพธ์และ

เป้าหมายที่ชัดเจน ภาคประชาชนจะอยู่ในระนาบล่าง เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยใช้กิจกรรมเป็นพื้นฐานของการรวมตัวกัน มุ่งให้เกิดการเรียนรู้เชิงพื้นที่ที่สำคัญ

กลไกการขับเคลื่อนใช้การจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) เพื่อให้การขับเคลื่อนดำเนินไปได้โดยเกิดการเชื่อมโยงระหว่างนโยบายภาครัฐกับการเข้าไปมีส่วนร่วมของภาคประชาชน หน่วยงานราชการเป็นแหล่งที่มาของงบประมาณและให้การสนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ โดยต้องมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างหน่วยราชการกับการจัดกิจกรรม การนำเสนอผลลัพธ์กับการเรียนรู้เชิงพื้นที่ โดยที่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ตามเป้าหมายของทางราชการจะเป็นตัวขับเคลื่อนการเรียนรู้เชิงพื้นที่ด้วย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สร้างความต่อเนื่องในการดำเนินกิจกรรมของจังหวัดนครปฐม คือ การจัดวางบุคคลให้สอดคล้องกับความสามารถ และการสร้างกิจกรรมในพื้นที่อย่างต่อเนื่องโดยมีหน่วยงานสถาบันทางการศึกษา (มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม) เป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดกิจกรรม

จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษามีการจัดการภาคีเครือข่ายแบบการมีส่วนร่วม มีการจัดการอย่างเป็นระบบ จังหวัดเชียงใหม่ เน้นการขีดชู้อัตลักษณ์ท้องถิ่นเพื่อให้พลเมืองเชียงใหม่รักท้องถิ่น ใช้แนวทางการดำเนินงานผ่านการมีส่วนร่วมโดยอาศัยการริเริ่มจากหมู่คณะที่เห็นพ้องต้องกันในการศึกษาเชิงพื้นที่ จากนั้นแสวงหาพันธมิตรกับ ๙๙ ภาคี จนเกิดเป็นภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา โดยมี อบจ. เป็นฝ่ายเลขานุการ มีคณะทำงานหลักเป็นผู้วางยุทธศาสตร์ประสานงานและขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและภาคีเครือข่ายต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ผ่านการ

กำหนดความรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อให้เกิดการสร้างสรรคเชิงพื้นที่และนำไปสู่กิจกรรม โดยมี อบต. และท้องถิ่นเข้าร่วมในกิจกรรมเพื่อให้เกิดผลในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง และการจัดตั้งกองทุนเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (กองทุน ๑๐ บาท) เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ เชิงพื้นที่และเพื่อเป็นแรงขับที่สำคัญที่จะนำไปสู่เป้าหมายได้

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ คณะทำงานหลักที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาและส่งเสริมการมีส่วนร่วม ตั้งแต่มีระดับอำเภอ ตำบล และ อบต. ที่เห็นคุณค่าเข้ามาร่วมสนับสนุนและผลักดันกิจกรรมต่าง เช่น หลักสูตรรักษ์เชียงใหม่ไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ การลดความเหลื่อมล้ำของผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษาและการมีงานทำของคนเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมของภาคีเชียงใหม่ใช้หลักการกระตุ้นความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน โดยการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในหน้าที่ของตน และจัดกิจกรรมเพื่อเปิดโอกาสการสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนและสังคม โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ทำหน้าที่สนับสนุน

จังหวัดสุราษฎร์ธานี จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเพราะได้รับแรงกระตุ้นจากหน่วยงานภาครัฐสร้างโอกาสและให้งบประมาณสนับสนุนจนสามารถสร้างแรงสนับสนุนจากทุกภาคส่วนในท้องถิ่นและชุมชนได้

โครงสร้างการจัดการเชิงระบบแบบการมีส่วนร่วมของจังหวัดสุราษฎร์ธานี เน้นการเชิดชูอัตลักษณ์ท้องถิ่น (พุทธทาสศึกษา) และการลดความเหลื่อมล้ำ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นการดำเนินงานผ่าน อบจ. เพื่อประสานงานให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาที่ถูกต้องตามระเบียบงบประมาณ เพื่อให้เกิดกิจกรรม

เติมเต็มหลักสูตร โดยมี อบต. ที่สนใจเข้าร่วมสนับสนุน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมที่เข้ามาผลักดันให้เกิดการปฏิรูปการศึกษา การลดความเหลื่อมล้ำ และการผลักดันกิจกรรมหลักสูตรพุทธทาสศึกษาไปยังโรงเรียนหรือสถาบันต่าง ๆ โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาของ กศจ. และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมุ่งเป้าไปสู่การเป็น “สุราษฎร์ เมืองคนดี”

การเชื่อมโยงเครือข่ายสมัชชาได้แรงบันดาลใจจากรูปแบบการทำงานร่วมกันของคณะทำงานระหว่างหน่วยงาน ภาครัฐ เอกชน และจังหวัดที่ประสบความสำเร็จในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยใช้แผนงานยุทธศาสตร์เป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนแผนงานโครงการในระดับพื้นที่ อำเภอ ระดับตำบล และระดับสถานศึกษา

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอยู่ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ซึ่งคอยจัดกิจกรรมตามแผนงานให้เกิดผลตามเป้าหมายในแต่ละพื้นที่

จังหวัดชลบุรี จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมโดยใช้หน่วยงานภาครัฐเป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนภาคีเครือข่ายในระยะแรก และเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในส่วนการประสานงาน สนับสนุน เพื่อให้เกิดกิจกรรมตามแผนงานโครงการ

รูปแบบการจัดการเชิงระบบเน้นการจัดการเชิงพื้นที่ ใช้แนวทางการดำเนินงานภาครัฐเป็นหลัก โดยโครงสร้างภาครัฐจะเน้นนโยบายปฏิบัติผ่านคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน มีการสนับสนุนด้านการจัดสรรทรัพยากรการศึกษาจากงบประมาณของจังหวัด และ สสค. มีการผนึกกำลังการมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษาทั้ง ๖ ระดับ โดยใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่เป็นฐานนโยบาย ขับเคลื่อน

แผนปฏิบัติไปสู่กิจกรรมที่ให้อิสระแต่ละสถาบันการศึกษา โดยมีการประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการรับรู้ร่วมกันและนำไปสู่เป้าหมาย

กลไกเชื่อมโยงที่สำคัญ คือ การจัดตั้งคณะอนุกรรมการ ๕ คณะ เพื่อเป็นทีมทำงานที่เชื่อมโยงกันเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูป โดยเป็นการประสานเชื่อมโยงจังหวัด การมีส่วนร่วมของสถาบันการศึกษา และกิจกรรมให้ประสานสอดคล้องกันจนเกิดแผนปฏิบัติที่ชัดเจน และเป็นพี่เลี้ยงแก่สถาบันศึกษานำไปสู่การสัมฤทธิ์ผลและการบรรลุเป้าหมาย

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยแกนหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรมอยู่ที่ฝ่ายเลขานุการของคณะทำงานแต่ละชุดที่คอยประสานจัดการให้เกิดกิจกรรมในระดับต่าง ๆ ในเกิดขึ้นตามเป้าหมายของแผนงานโครงการ โดยมีองค์การบริหารส่วนจังหวัดทำหน้าที่สนับสนุน

จังหวัดสุรินทร์ จัดการภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม ตั้งแต่ระยะเริ่มต้นโดยใช้การมีส่วนร่วมแบบปัญหาภาคีที่มีทุกภาคส่วนเข้าร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมติดตามผลตามเป้าหมายที่วางไว้

การจัดการเชิงระบบ จังหวัดสุรินทร์ เน้นการจัดการเชิงพื้นที่ที่ใช้แนวทางการดำเนินงานจากภาครัฐส่งเสริมภาคประชาชน โครงสร้างของภาครัฐทำหน้าที่เป็นจุดเริ่มต้นจากจังหวัดในการจัดทำยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่ และการมีส่วนร่วมแบบปัญหาภาคี ซึ่งมีการจัดสรรงบประมาณและการเสนอขอรับทุนจากแหล่งทุนต่าง ๆ มาใช้เป็นทรัพยากรการศึกษาในการดำเนินการที่นำไปสู่กิจกรรมตามเป้าหมาย

การดำเนินงานสมัชชาการศึกษาเชิงพื้นที่เป็นหน้าที่ของจังหวัดที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันการจัดสรรทรัพยากรการศึกษา (งบประมาณ) และประสานงานกับปัญหาภาคี และ อปท. ในระดับพื้นที่ หน่วยงานในสังกัดของ อปท. เช่น อบจ. อบต. และเทศบาล เข้ามาร่วมสนับสนุนในพื้นที่ โดยใช้ยุทธศาสตร์การศึกษาเชิงพื้นที่และให้การมีส่วนร่วมขับเคลื่อนกิจกรรมอย่างเป็นธรรมชาติที่นำไปสู่เป้าหมายในระยะยาว

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนให้เกิดกิจกรรม คือ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ใช้หลักการปัญหาภาคีดำเนินงานกิจกรรมการจัดการศึกษาในท้องถิ่น

ข้อสรุปที่ได้จากกรณีศึกษาในประเทศ พบว่า จังหวัดกรณีศึกษา ทุกจังหวัดมีบุคคลที่มีความรับผิดชอบในภาระหน้าที่ และตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า ซึ่งเป็นปัจจัยความพร้อมเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่ต้องสนองต่อการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่นทุกรูปแบบ การเกิดภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม กรณีจังหวัดเชียงใหม่เกิดจากการรวมตัวของภาคีเครือข่าย ส่วนอีกสามจังหวัดที่คัดเลือกเป็นกรณีศึกษาเป็นภาคีเครือข่ายที่รับแรงกระตุ้นจากภายนอก และคอยสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดกิจกรรม ทุกจังหวัดก็สามารถเสริมสร้างแนวทางของตนเองตามบริบทความสำเร็จที่แตกต่างกัน

ดังนั้นจึงนำแนวคิดเชิงระบบกลไกการมีส่วนร่วมจากความสำเร็จดังกล่าวทั้งจากต่างประเทศและในประเทศมาใช้เป็นแนวคิดในการออกแบบกลไกการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเชิงระบบได้ ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ และระดับตำบล ดังนี้

รูปแบบกลไกระดับจังหวัด เป็นกลไกเชิงระบบที่ใช้การผลักดันนโยบาย แผนงาน ด้วยการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกในระดับการบริหารองค์กรและการตัดสินใจแก้ปัญหาในพื้นที่

รูปแบบกลไกระดับอำเภอ เป็นกลไกการประสานที่เชื่อมโยงเครือข่ายภาคี กิจกรรม เป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง ทั้งสาระความรู้ ข้อมูลพื้นฐาน และงานงบประมาณ

รูปแบบกลไกระดับตำบล เป็นกลไกการจัดการที่ใช้ในระดับปฏิบัติการและเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่

กลไกทั้ง ๓ ระดับนี้ สามารถปรับประยุกต์เพื่อให้เกิดการนำนโยบายในระดับชาติไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ระดับจังหวัดได้ ดังนี้ ระดับจังหวัดปรับเป็นระดับชาติ ทำหน้าที่ตัดสินใจเชิงนโยบายและติดตามประเมินผล ระดับอำเภอปรับเป็นระดับภูมิภาค ทำหน้าที่ประสานงานให้เกิดการปฏิบัติ และระดับตำบลปรับเป็นระดับจังหวัด ทำหน้าที่เป็นหน่วยปฏิบัติ ดังนี้

๑. กลไกเชิงระบบเป็นกลไกเชิงนโยบายที่ใช้ในการผลักดันนโยบายแผนงาน ด้วยการตัดสินใจเชิงนโยบายและเชิงกลยุทธ์ ซึ่งเป็นกลไกในระดับการบริหารองค์กรและการตัดสินใจแก้ปัญหาในระดับนโยบายตั้งแต่ในระดับชาติ ระดับกระทรวง ระดับภูมิภาค ระดับกลุ่มจังหวัด จังหวัดและระดับพื้นที่ เป็นกลไกที่เชื่อมโยงเครือข่ายระดับต่าง ๆ เข้าด้วยกัน แล้วร่วมมือกันขับเคลื่อนแผนงานโครงการผ่านกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามพื้นที่เป้าหมาย

๒. กลไกการประสานเป็นปัจจัยที่เชื่อมโยงภาคีเครือข่าย กิจกรรมเป้าหมาย บุคคลที่มีทักษะความชำนาญในแต่ละเรื่อง สาระความรู้ ข้อมูลพื้นฐาน และงานงบประมาณ บุคลากรที่ร่วมงานโครงการและกลุ่มภาคีเครือข่าย ทั้งในระดับชาติ กระทรวง กรม กอง หรือหน่วยงานในระดับเขตพื้นที่ ระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล เป็นกลไกที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความคุ้นชินและคุ้นเคยต่อการดำเนินงานหรือกิจกรรมจนเกิดความไว้วางใจต่อกัน กลไกนี้จำเป็นต้องใช้ทำงานร่วมกันกับกลไกการจัดการ

๓. กลไกการจัดการเป็นกลไกที่ใช้ในระดับปฏิบัติการและเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้เกิดการจัดกิจกรรมที่หลากหลายตามแต่ละสภาพ

ปัญหาในพื้นที่ ทั้งนี้ เพราะกิจกรรมภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่มุ่งแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ และเป็นปัญหาที่ต้องการการแก้ไข ปัญหาอย่างเร่งด่วน หรือการแก้ไขปัญหาล่วงหน้าก่อนที่จะเกิดปัญหาซึ่งถือเป็นการป้องกันความเสี่ยงที่เกิดขึ้น

ปัจจัยความสำเร็จในการสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน คือ การสร้างพื้นที่ส่วนกลางที่ทุกฝ่ายมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมเปิดใจคุยกันเพื่อช่วยกันพัฒนาชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เนื่องจากบุคคลที่เข้าร่วมเป็นภาคีเครือข่ายมีความแตกต่างหลากหลาย

ปัจจัยความสำเร็จในการขับเคลื่อนแผนงานโครงของภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วม คือ ระบบปฏิบัติการที่ใช้การนิเทศ แนะนำ ช่วยเหลือ ร่วมคิด ร่วมทำและร่วมติดตาม ช่วยเหลือ และร่วมประเมินผลการปฏิบัติการตามแผนงานโครงการ

ปัจจัยความสำเร็จที่เป็นองค์ประกอบให้เงื่อนไขของกลไกขับเคลื่อนมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง คือ คุณสมบัติของสมาชิกเครือข่ายหรือบุคลากรหน่วยงานมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

๑) เป็นผู้ที่มีจิตอาสา รู้จักเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๒) เป็นผู้รับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ของตนเองที่มีต่อองค์กร ชุมชน และสังคม

๓) เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะใดลักษณะหนึ่งหรือหลายลักษณะในคุณลักษณะ ๕ ประการนี้ คือ เป็นนักยุทธศาสตร์ นักวิชาการ นักประสาน นักจัดการ และนักสื่อสาร คุณลักษณะทั้ง ๕ ประการนี้เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของคุณสมบัตินัก ๒ ประการที่กล่าวมาข้างต้น

ปัจจัยความสำเร็จในระดับสถานศึกษา การนิเทศแบบการมีส่วนร่วมในระดับสถานศึกษาเป็นการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา

งานการนิเทศ ติดตามและประเมินผลดำเนินการใน ๒ ลักษณะ ได้แก่

๑. การนิเทศเพื่อสร้างความตระหนักในการปฏิรูปการเรียนรู้ โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ ที่สร้างความตระหนักให้แก่ผู้เรียน ครู ผู้อำนวยการ สถานศึกษา และผู้ปกครอง

๒. การนิเทศและติดตามประเมินผลการใช้หลักสูตรในแต่ละสถานศึกษา ซึ่งเป็นการติดตามผลการปฏิรูปการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษา โดยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยให้คำปรึกษา แนะนำ และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา

กรณีศึกษาภาคีเครือข่ายจากต่างประเทศเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับกรณีศึกษาภาคีเครือข่ายในประเทศ พบว่า ในต่างประเทศเงื่อนไขความสำเร็จถูกดำเนินการให้สอดคล้องและกลืนเข้าไปอยู่ในระบบงาน การจัดการในระดับพื้นที่ ระดับสถานศึกษา หรือระดับองค์กรที่ถูกขับเคลื่อน การจัดการศึกษาให้เป็นเรื่องเดียวกันกับระบบบริหารการจัดการของ ภาครัฐและเป็นงานราชการในระดับพื้นที่

สำหรับงานภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมของกรณีศึกษาในประเทศ พบว่า ส่วนงานภาครัฐ/งานราชการบางส่วนขาดความเข้าใจ ขาดการมีส่วนร่วม เพราะเห็นว่าไม่ใช่ภาระงานตามภารกิจของหน่วยงานตามสาย บังคับบัญชา ไม่มีผลตอบแทนในการปฏิบัติ และคิดว่าเป็นงานนอกสาย การรับผิดชอบตามภาระงาน ซึ่งหน่วยงานที่มีสายงานการบังคับบัญชาแบบ ภารกิจเฉพาะเรื่องที่ไม่ได้บูรณาการเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในแต่ละพื้นที่ ไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการในระดับพื้นที่ได้

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาพบว่า แนวทางในการขับเคลื่อนงานสมัชชาการศึกษา หรือการสร้างการมีส่วนร่วมในพื้นที่เพื่อการปฏิรูปการศึกษานั้น หากมองเชิงระบบโครงสร้าง มีส่วนประกอบ ๓ ส่วน คือ ส่วนหลัก ส่วนรอง และส่วนสนับสนุน

โครงสร้างหลัก ทำหน้าที่เป็นแกนหลักในการตัดสินใจเชิงนโยบาย และขับเคลื่อนงานให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นหน่วยงานจากภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม องค์กรหนึ่ง องค์กรใด หรือหลายองค์กร แบ่งหน้าที่ร่วมกันขับเคลื่อนทั้งพื้นที่ในระดับจังหวัด

โครงสร้างรอง ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานประสาน เพื่อนำแผนงาน โครงการไปดำเนินการในระดับพื้นที่ คอยเชื่อมโยง จัดการให้เกิดกิจกรรม หรืออำนวยความสะดวก ร่วมแก้ไขสภาพปัญหาที่เกิดตามความชำนาญของแต่ละหน่วยงาน

โครงสร้างส่วนสนับสนุน ทำหน้าที่เป็นทั้งหน่วยงานระดับปฏิบัติการ ในพื้นที่ ประสานงานและร่วมขับเคลื่อนงานโครงการตามแผนงาน บทบาท แต่ละหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคลเป็นไปตามตามภาระงานโครงการที่ เข้าร่วม

ดังนั้น หากต้องขับเคลื่อนงานการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ในระดับพื้นที่ จำเป็นต้องแบ่งบทบาทหน้าที่แต่ละหน่วยงานในพื้นที่ให้ชัดเจน โดยใช้ภาระงานหลักของแต่ละกระทรวงที่รับผิดชอบ เป็นแกนหลัก ในการขับเคลื่อนงานร่วมกันทั้งในระดับกระทรวง กรม กอง ซึ่งจะสอดคล้องกับการขับเคลื่อนงานราชการแบบบูรณาการดังที่รัฐได้ออกแบบการจัดการ และวางเป้าหมายไว้ เช่น ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนา คุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้กำหนดเงื่อนไขในระดับพื้นที่ไว้ เป็นเครื่องมือเพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกันระหว่างหน่วยงานตั้งแต่

ระดับนโยบายจนถึงระดับพื้นที่ แต่ละหน่วยงานควรใช้ระเบียบนี้ทำงานเชิงบูรณาการร่วมกัน ทั้งในระดับนโยบายและกระจายแผนโครงการสู่ระดับพื้นที่ในแต่ละจังหวัด โดยใช้ประเด็นการประสานงานหลักตามภารกิจของแต่ละหน่วยงานตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติการ

ดังนั้น แนวทางเพื่อให้เกิดการดำเนินงานในระดับพื้นที่ คือ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภาคและระดับชาติ ซึ่งจำเป็นต้องวางแผนงานโครงการร่วมกัน พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้องค์กร ภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรม เพื่อให้เกิดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกันในระดับพื้นที่ที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ในระดับจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

ผลจากการศึกษาค้างนี้ เน้นการศึกษาเฉพาะปัจจัยผลความสำเร็จของแต่ละจังหวัด ซึ่งไม่ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการสร้างภาคีเครือข่าย อย่างไรก็ตาม หากมองเชิงระบบโครงสร้างทางความคิดในการสร้างความรู้จะพบว่า ปัจจัยความสำเร็จของการสร้างความรู้เกิดจากความคิดในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ได้แนวทางที่ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่กำลังประสบปัญหา ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้วเห็นได้ชัดว่าผลเป็นสิ่งที่เกิดมาจากสาเหตุของปัญหา จึงสามารถสรุปสภาพของปัญหาหลักในการสร้างภาคีเครือข่ายเพื่อการมีส่วนร่วมได้หลายประการ อาทิ

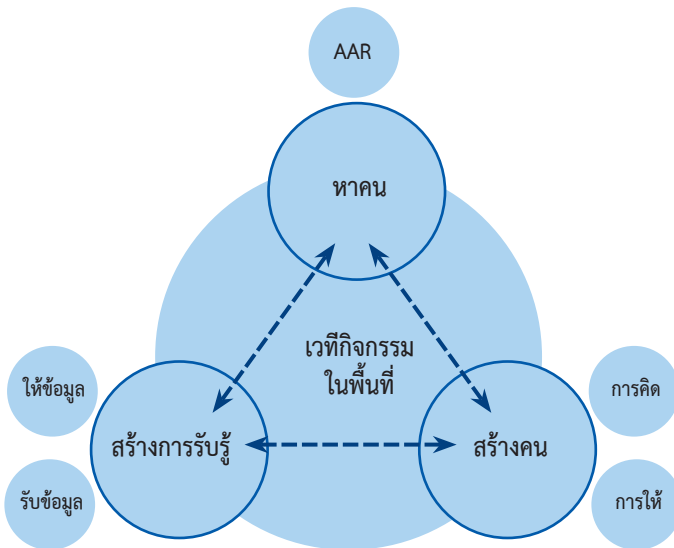
๑. ทำอย่างไรให้เกิดการรวมตัวของบุคคล แบบการมีส่วนร่วม
๒. ทำอย่างไรจึงเกิดการประสานงานอย่างเป็นระบบ
๓. ทำอย่างไรคนจึงมารวมตัวกันทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน
๔. ทำอย่างไรคนจึงร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย
๕. แนวทางการสร้างแกนนำในพื้นที่ทำอย่างไร

๖. การประสานงานจากแนวคิดเชิงระดับนโยบายไปสู่ระดับการปฏิบัติควรดำเนินการอย่างไร

๗. การนำแนวคิดในพื้นที่จากระดับปฏิบัติไปสู่การวางแผนเชิงนโยบายทำได้อย่างไร

ฯลฯ

สภาพปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้นจึงเป็นแนวคิดพื้นฐานในการออกแบบรูปแบบกลไกการขับเคลื่อนที่ใช้การสร้างกิจกรรมการมีส่วนร่วมในพื้นที่ เป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างคำตอบให้แก่ประเด็นคำถามตามสภาพปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น คำตอบที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่อาจแตกต่างกันในรายละเอียด อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ทำให้หน่วยงานหรือกลุ่มบุคคลสามารถดำเนินการเชิงการสื่อสาร ๒ ทางได้ ๓ ประการ คือ การสร้างการรับรู้ การสร้างคน (ผู้มีส่วนร่วมหรือแกนนำ) และการสรรหาคน

แผนภาพที่ ๔๓ แสดงกรอบการศึกษาแนวคิดการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา

๑. การสร้างการรับรู้ กิจกรรมที่จัดให้เกิดขึ้นแก่บุคคลในพื้นที่ได้ ๒ ประเด็น คือ ๑) การให้ข้อมูลเพื่อเผยแพร่ข้อมูล แนวคิดในการจัดกิจกรรมและสร้างแนวร่วม หรือหน่วยงานส่วนกลางนำข้อมูลเชิงนโยบายให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ได้รับรู้เพื่อให้เป็นแนวร่วมในการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ ๒) การรับข้อมูลในพื้นที่เพื่อรับรู้สภาพความเป็นไปในแต่ละพื้นที่หรือสภาพปัญหาขั้นพื้นฐาน เพื่อเก็บไว้ใช้ในการแก้ไขปัญหาวางแผนทางการนำแผนไปสู่การปฏิบัติในแต่ละพื้นที่

๒. การสร้างคน การสร้างบุคลากรหรือแกนนำในพื้นที่จำเป็นต้องพัฒนากระบวนการคิด และการให้หรือการเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หากต้องการให้เกิดผลการขับเคลื่อนในระดับพื้นที่การจัดกิจกรรมในพื้นที่ จำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรในพื้นที่ ดังนี้ ๑) การสร้างการรู้คิด กิจกรรมที่จัดในพื้นที่ต้องสร้างกระบวนการรู้คิดให้เกิดขึ้นในพื้นที่ ๒) การรู้จักให้ เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การทำงานร่วมกันแบบเสียสละเพื่อส่วนรวม หรือทำงานแบบจิตอาสา

๓. การสรรหาคคน (แนวร่วมภาคีเครือข่ายหรือคณะทำงาน) เมื่อคณะทำงานภาคีเครือข่ายทำงานไปช่วงระยะหนึ่ง อาจมีบุคคลจำนวนหนึ่งต้องหลุดออกไปจากกระบวนการทำงาน จำเป็นสรรหาคคนเข้าช่วยเสริมสร้างกิจกรรมให้เข้มแข็ง และทันต่อความต้องการของประชาชนในระดับพื้นที่ที่มีความหลากหลาย จึงจำเป็นต้องสรรหาคบุคคลเข้ามาทดแทน การจัดกิจกรรมในพื้นที่สามารถใช้เป็นการคัดสรรบุคคลเข้าร่วมเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนงานได้ตามเป้าหมาย

กิจกรรมการสร้างพื้นที่เพื่อการไว้วางใจซึ่งกันและกันและการทำกิจกรรมการมีส่วนร่วม เป็นกิจกรรมหลักที่ใช้สำหรับการขับเคลื่อนงานภาคีเครือข่ายให้สามารถดำเนินงานในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง เพราะโดยธรรมชาติของบุคคลที่ปฏิบัติงานอยู่ในหน่วยงานแต่ละหน้าที่ที่แตกต่างกัน

จะมีธรรมชาติของการใช้ข้อมูลเบื้องต้นขั้นพื้นฐานที่แตกต่างทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคประชาสังคม และสื่อมวลชน ชุดข้อมูลที่แตกต่างกันนี้ จะนำไปสู่ข้อโต้แย้งบางเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลอาจมีการก้าวล่วงรุกล้ำพื้นที่ความเป็นส่วนตัวของแต่ละหน่วยงาน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อบุคลากรที่มาจากต้นสังกัดที่แตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดทำกิจกรรมในระดับพื้นที่จำเป็นต้องสร้างข้อตกลงหรือข้อกำหนดร่วมกันในการใช้ข้อมูลว่าจะไม่มีการละเมิดความเป็นส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่มาจากต้นสังกัดที่แตกต่างกัน และจะใช้ความต่างต่างนั้นเป็นความคิดที่สร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถของภาคีเครือข่ายที่สามารถสร้างแนวร่วมในการขับเคลื่อนงานตามแผนงานได้อย่างกว้างขวาง

ปัจจัยผลความสำเร็จของภาคีเครือข่ายของแต่ละจังหวัดจึงเกิดมาจากการติดตามแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ได้ทันต่อสภาพปัญหาในพื้นที่ ปัญหาในระดับพื้นที่บางเรื่องมีผลโดยตรงที่มาจากนโยบายที่ถูกกำหนดเป็นนามธรรม แต่เมื่อนำมาปฏิบัติจริงในพื้นที่ บางครั้งสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่มีการผันแปรไปตามสภาพแต่ละพื้นที่ทำให้ขาดความชัดเจนในทางปฏิบัติ หากผู้นำแผนงานโครงการไปจัดกิจกรรมในพื้นที่ไม่เข้าใจชัดเจนส่งผลให้การขับเคลื่อนงานผิดเป้าหมายได้

การแก้ไขปัญหาในประเด็นนี้ หน่วยงานในระดับนโยบายต้องสื่อสารโดยตรงกับผู้นำในพื้นที่ โดยใช้กิจกรรมการสื่อสารแบบ ๒ ทาง คือ ทั้งการให้ข้อมูลและการรับข้อมูล เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

ความสำเร็จในการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่เปิดโอกาสให้งานการศึกษาตอบสนองต่อความเป็นอยู่ที่มีในท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรม เพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสิ่งรอบ ๆ ตนเองในสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างความตระหนักในการรักถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง ดังที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

มีหลักสูตรพุทธทาสศึกษา จังหวัดเชียงใหม่มีหลักสูตรรักษ์เชียงใหม่ ดังนั้น หากรัฐต้องการส่งเสริมให้เกิดความรักถิ่นฐานบ้านเกิดของประชาชนในแต่ละพื้นที่ ภาครัฐควรเปิดโอกาสให้พื้นที่ที่มีความพร้อมในการจัดการศึกษาได้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตาม เพื่อให้เกิดการพัฒนาในแต่ละพื้นที่อย่างจริงจัง

ผลจากการศึกษาศึกษา พบว่า คำตอบในการปฏิบัติการเรียนรู้ของสังคมไทยอยู่ที่การสร้างโอกาสให้พื้นที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การจัดการศึกษาตามความต้องการคนในพื้นที่ ซึ่งแต่ละพื้นที่มีความต้องการคนในสภาพที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่คุณสมบัติความรู้ ความประพฤติ รวมทั้งทักษะในการดำรงชีวิตในแต่ละสภาพพื้นที่ ทักษะที่ใช้ในการแก้ไขปัญหาในระดับขั้นพื้นฐานเพื่อการทำงานหาเลี้ยงชีพได้ในท้องถิ่นของตน และถ้าผู้ใดสนใจเรียนรู้และสร้างสรรค์ต่อยอดสร้างความรู้ใหม่ ประดิษฐ์สิ่งใหม่ ๆ และสร้างนวัตกรรมใหม่ สอดคล้องกับสาระในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิทธิและการมีส่วนร่วมของประชาชนและระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่ได้เปิดโอกาสให้บุคคลและชุมชนมีสิทธิรับทราบข้อมูล และเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การรวมตัวกันเป็นสมาคม หมู่คณะ เพื่อสิทธิในการอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ

สิทธิดังกล่าวเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ได้ในทุกพื้นที่ การจัดการศึกษาเชิงพื้นที่จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาในพื้นที่ได้อย่างชัดเจน

แนวความคิดการมองการจัดการกลไกเชิงโครงสร้างที่ใช้มองเพื่อการตรวจสอบดูระบบเชิงโครงสร้างเพื่อดูว่าในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่งมีกลไกและวิธีการดำเนินการอย่างไร เมื่อหน่วยงานใดหรือองค์กรนำแนวคิดนี้

ไปประยุกต์ใช้สู่การปฏิบัติ เมื่อถึงขั้นตอนต้องใช้การตัดสินใจในระดับปฏิบัติการ จำเป็นต้องประยุกต์ใช้บทบาททั้ง ๓ บทบาท กล่าวคือ ในการตัดสินใจเพื่อให้เกิดการปฏิบัติการในระดับพื้นที่บางเรื่อง อาจต้องใช้การตัดสินใจตามแนวทางกลไกเชิงนโยบาย และต้องทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปฏิบัติการของแต่ละหน่วยงาน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลพินิจของหัวหน้าหรือผู้นำปฏิบัติการนั้น

แนวคิดในการอธิบายกลไกเชิงโครงสร้างในหนังสือเล่มนี้เป็นการอธิบายภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมเชิงนโยบายที่กระจายความหมายจากข้างบนลงสู่ข้างล่าง แต่เมื่อถึงขั้นระดับปฏิบัติการจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบปฏิบัติการที่ต้องดำเนินงานเพื่อให้เกิดผลสำเร็จตามแผนงานโครงการตั้งแต่ในระดับตำบล อำเภอ จังหวัด ภาค และประเทศ เป็นการปฏิบัติการจากข้างล่างขึ้นสู่ข้างบน ดังนั้นหน่วยงานที่ทำงานเชิงนโยบายจำเป็นต้องใช้กลไกการทำงานทั้ง ๒ ระบบนี้ เพราะการทำงานแบบสื่อสารจากข้างบนลงสู่ข้างล่างเป็นการทำงานแบบหน่วยงานในสังกัดที่ต้องทำงานตามหน้าที่ของหน่วยงาน แต่การทำงานแบบภาคีเครือข่ายเป็นการทำงานที่ใช้เป้าหมายของการพัฒนาในพื้นที่เป็นแกนหลักในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในบางเรื่องอาจไม่ตอบสนองงานโดยตรงของหน่วยงานต้นสังกัดแต่เป็นงานต้องให้การสนับสนุนให้เกิดการดำเนินการตามแผน ดังนั้นการทำงานร่วมกันโดยใช้แนวคิดหน่วยงานหลัก หน่วยงานสนับสนุน และหน่วยปฏิบัติการในพื้นที่ จึงจำเป็นต้องใช้กระบวนการสื่อสารแบบสองทางที่เน้นการมีส่วนร่วม หรือเป็นการบริหารจัดการแบบหุ้นส่วนในการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจะสามารถนำสังคมไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนต่อไปในอนาคต

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษากการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา กรณีศึกษาจากต่างประเทศและในประเทศ พบว่าการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในระดับจังหวัดตอบสนองต่อสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในระดับพื้นที่ และหากสังคมไทยต้องการให้การจัดการศึกษาในแต่ละจังหวัดประสบความสำเร็จจำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในพื้นที่ เป็นกิจกรรมการเชื่อมโยงจากนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัติโดยตรง โดยมีหน่วยงานเชื่อมประสานในระดับจังหวัด ซึ่งต้องดำเนินการ ดังนี้

๑. รัฐควรจัดให้มีการกระจายอำนาจในการบริหารจัดการและการตัดสินใจเชิงนโยบายในระดับพื้นที่ เพื่อให้สอดคล้องกับสิทธิที่ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ฉบับ พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. รัฐควรออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้จังหวัดที่มีความพร้อมในการบริหารจัดการศึกษาตามสภาพความต้องการของพื้นที่ โดยให้สิทธิในการบริหารจัดการศึกษาเชิงพื้นที่และให้อำนาจในการบริหารจัดการ ๓ เรื่อง คือ (๑) งานการบริหารบุคคล (๒) งานการปฏิรูปการศึกษา และ (๓) การบริหารงานงบประมาณ และการจัดการทรัพยากรทางการศึกษา

๓. รัฐควรออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ที่บูรณาการงานเชิงการทดลองที่มีการนำนโยบายของกระทรวงต่าง ๆ ไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ในระดับสถานศึกษา เพื่อสร้างระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่มาจากความต้องการของคนในพื้นที่ ในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล

๔. การปรับปรุงสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ควรระบุเรื่องการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมให้ชัดเจน เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติและออกพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่

๕. รัฐควรจัดการบูรณาการงานโครงการตามภารกิจงานหลัก งานสนับสนุน และงานปฏิบัติการในพื้นที่ตามภาระงานความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานที่เน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงบูรณาการเพื่อการประสานงานระหว่างหน่วยงานหรือองค์กร

การจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของสังคมไทยมีหน่วยงานที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการ ๖ กระทรวง ๑ สำนักงาน ได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน และสำนักงานประกันสังคม

ดังนั้นบทบาทของแต่ละหน่วยงานต่างก็มีภารกิจที่ต้องดำเนินงานตามภาระความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมายตามภารกิจของแต่ละกระทรวง ซึ่งต้องดำเนินงานไปตามบทบาทและภารกิจของหน่วยงานในระดับนโยบาย ระดับประสานงาน หรือสนับสนุนงาน และระดับปฏิบัติงาน

นอกจากหน่วยงานหลักดังกล่าวมาข้างต้น ยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับจัดการศึกษาเฉพาะเรื่อง อีกหลายหน่วยงาน อาทิ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงกลาโหม

ดังนั้นควรมีหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ประสานงานเพื่อให้เกิดการบูรณาการงานโครงการร่วมกันตามทิศทางของแผนงานโครงการตามแผนงานการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

การเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษา ต้องดำเนินงานทั้ง ๓ ระดับให้สอดคล้องกัน ดังนี้

ระดับนโยบาย หน่วยงานที่เป็นหน่วยงานหลักของต้นสังกัดแต่ละกระทรวง ซึ่งทำหน้าที่เชิงนโยบายควรมีการประสานงานเชิงนโยบายที่บูรณาการแผนงานโครงการที่แบ่งช่วงระยะเวลาในประสานงานโครงการที่เชื่อมโยงตามภาระงานหลัก งานสนับสนุน ทั้งในแผนงานระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว ทั้งนี้ เพื่อลดความซ้ำซ้อนของแผนงานโครงการที่ดำเนินการกับกระทรวงอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับส่วนกลาง ระดับส่วนภูมิภาคและระดับจังหวัด

ระดับประสานงาน หน่วยงานที่ทำหน้าที่ประสานงาน เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาเชิงพื้นที่ นอกจากจะเป็นทิศทางหนึ่งที่ปรากฏในร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับใหม่ ยังสอดคล้องกับระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับพื้นที่ พ.ศ. ๒๕๖๑ ได้เปิดโอกาสให้ประชาชนในระดับพื้นที่เข้าร่วมดำเนินงานกับกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ระดับปฏิบัติการ เป็นหน่วยงานระดับที่เล็กที่สุด และสำคัญมากที่สุด เพราะเป็นหน่วยปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ และใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การดำเนินขับเคลื่อนการจัดปฏิรูปการจัดการเรียนรู้จะประสบความสำเร็จหรือไม่ เป็นบทบาทของหน่วยงานระดับปฏิบัติการ ดังนั้นจำเป็นต้องพัฒนาการมีส่วนร่วมให้เกิดขึ้นในระดับหน่วยปฏิบัติการ ซึ่งอาจแตกต่างกันตามบทบาทของแต่ละหน่วยงานรับผิดชอบ

ข้อเสนอแนะสำหรับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาเป็นหน่วยงานเชิงนโยบาย ไม่มีหน่วยงานปฏิบัติการในพื้นที่ระดับจังหวัด การขับเคลื่อนนโยบายและแผนงานต่าง ๆ จึงดำเนินการผ่านการสั่งการและประสานงานในระดับกระทรวงเพื่อให้เกิดการปฏิบัติการตามแผน งานจัดการภาคีเครือข่าย/สมัชชาทางการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมในระดับพื้นที่ สำนักงานฯ ควรส่งเสริมการสร้างภาคีเครือข่ายในระดับพื้นที่ เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในลักษณะการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลตามเป้าหมายของแผนงาน

บทบาทของสำนักงานฯ ตามร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. มาตรา ๙๐ ได้กำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการนโยบายการศึกษาแห่งชาติมีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการและดำเนินการเพื่อให้คณะกรรมการนโยบายบรรลุภารกิจและหน้าที่ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ รวมทั้งอำนวยความสะดวก ประสานงาน ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการนโยบายฯ และได้กำหนดให้ความเห็นชอบแผนการศึกษาแห่งชาติ การจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา แผนอัตรากำลังต่าง ๆ การให้ความเห็นต่อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา การขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา โดยสามารถตั้งคณะกรรมการด้านต่าง ๆ ตามความเหมาะสม โดยให้สำนักงานฯ ทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสนับสนุน

นอกจากนี้ ข้อมูลพื้นฐานในระดับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด นับว่ามีความสำคัญและใช้เป็นข้อมูลเพื่อการจัดทำนโยบาย การบริหารจัดการงบประมาณ และการวางแผนจัดวางอัตรากำลังเพื่อการจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น

สำนักงานฯ จึงควรจัดให้มีกลุ่มงานหรือหน่วยงานในระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงาน และสร้างกลไกให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา กำหนดมาตรการให้หน่วยงานของรัฐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในแต่ละจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เก็บข้อมูล ให้ข้อมูล ติดตามผลการดำเนินงานตามแผน และจัดทำรายงานผลการปฏิรูปการศึกษาในแต่ละปีงบประมาณ และทำหน้าที่เชื่อมโยงนโยบายการจัดการศึกษาจากส่วนกลางให้สอดคล้องกับการจัดการศึกษาในระดับพื้นที่ของแต่ละจังหวัด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๖๓). *พื้นที่นวัตกรรมการศึกษาเชียงใหม่*. สืบค้นจาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID53475&Key=news_Surachet

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (ก.ส.ศ.). (๒๕๖๓). ชลบุรี เดินหน้า “การศึกษาเพื่ออาชีพ” เร่งผลิตคนป้อนตลาดแรงงานต้อนรับ EEC. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/educationchon/>

ข่าววันนี้ที่สุรินทร์. (๒๕๖๓). สุรินทร์ เดินหน้าขับเคลื่อนการศึกษา “ชาวสุรินทร์รวมพลัง สร้างอาชีพ ๔.๐”. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/khaosurin/posts/สุรินทร์-เด็นหน้าขับเคลื่อนการศึกษา-ชาวสุรินทร์รวมพลัง-สร้างอาชีพ-๔๐-จังหวัดสุรี/๒๐๐๕๙๗๕๖๗๖๖๓๕๕๕๘๓>

คณะสมัชชาสุขภาพนครปฐม. (๒๕๕๘). *เริ่มด้วยคน ขยายผลด้วยเครือข่าย สำเร็จได้ด้วยกลไก สมัชชาสุขภาพนครปฐม*. นครปฐม: เพชรเกษมการพิมพ์.

จังหวัดชลบุรี. (๒๕๖๒). *ศูนย์ข้อมูลข่าวสารของราชการ*. สืบค้นจาก <http://www.chonburi.go.th/website/project/view18>

เริงวิชญ์ นิลโคตร. (๒๕๕๗). *สรุปการประชุมคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครปฐม (คจ.สจ.) ครั้งที่ ๑/๒๕๕๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๕๗*. (เอกสารอัดสำเนา)

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๒). *จังหวัดเชียงใหม่*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดเชียงใหม่>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๒). *จังหวัดชลบุรี*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดชลบุรี>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๒). *จังหวัดนครปฐม*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดนครปฐม>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๒). *จังหวัดสุราษฎร์ธานี*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสุราษฎร์ธานี>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (๒๕๖๒). *จังหวัดสุรินทร์*. สืบค้นจาก <http://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสุรินทร์>

ศูนย์ศึกษาต่อต่างประเทศครบวงจร. (2562). *ระบบการศึกษาในประเทศสิงคโปร์*. สืบค้นจาก <http://exiteducation.com/education-system-in-Singapore/>

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. (๒๕๖๓). *จังหวัดสุรินทร์ ตั้งบอร์ดการศึกษาเชิงพื้นที่ สร้างกลไกขับเคลื่อนการจัดการศึกษาในพื้นที่คู่ กคจ.* สืบค้นจาก http://radio.prd.go.th/surin/ewt_news.php?nid=๘๕๔๒&filename=index

สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (พ.อ.ช.). (๒๕๖๑). *ข่าวความเคลื่อนไหวงานพัฒนา*. สืบค้นจาก <http://www.codi.or.th/public-relations/news/๑๔๖๕๗-๒๐๑๖-๐๓-๐๗-๐๖-๓๕-๓๗>

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (๒๕๕๙).

แนวทางการดำเนินงานสมัชชาการศึกษา ร้อยมือร้อยดวงใจ
รวมพลังพัฒนาการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: ห.จ.ก. วี.ที.ซี.
คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๖๐). *แผนงานหลัก*

*สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ รองรับการดำเนินงาน
ตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ฉบับที่ ๓
ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔.* กรุงเทพฯ: บริษัท เอ็ม.ที.พี.รีน
จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (๒๕๖๒). *รู้จักและเข้าใจ:*

สมัชชาสุขภาพ. สืบค้นจาก <https://www.nationalhealth.or.th/gettoknow-samatcha>

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) และ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี. (๒๕๕๘). *สำนักงาน
การศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี.* สืบค้นจาก http://www.suratpao.go.th/files/com_news/๒๐๑๕๐๘๒๑_bqjtbkb.pdf

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).

(๒๕๖๓). *“สุราษฎร์ธานีฯ” จับมือ “สสค.” และ “สกว.”
เดินหน้าปฏิรูปการศึกษาด้วย “sQip”.* สืบค้นจาก <http://www.qlf.or.th/Home/Contents/๑๑๔๖>

ภาษาอังกฤษ

Arnstein, S R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *JAIP*, 35(11): 216-224.

Assembly of First Nations. (2019). First Nations Control of First Nations Education. Retrieved from <https://www.afn.ca/home/>

Finnish national agency for children. (2019). *Early childhood education and care*. Retrieved from https://www.oph.fi/english/education_system/historical_overview

Global center for public service excellence. (2016). *Citizen engagement in public service delivery*. Retrieved from <http://www.afn.ca/policy-sectors/education/>

Maruszak KR, Batorova M. (2015). Citizen participation and engagement in urban governance: Perception of Finnish and Polish local official. *The NISPACEE J Public Administration and Policy*. 3(1): 85-110.

Ministry of Education Singapore. (2019). *Education system*. Retrieved from <https://www.moe.gov.sg/education/education-system>

OECD. (2013). *Education policy outlook: Finland*. Retrieved from http://www.oecd.org/education/EDUCATION%20POLICY%20OUTLOOK%20FINLAND_EN.pdf

The Conversation. (2019). *Why is Singapore's school system so successful, and is it a model for the West?*. Retrieved from <https://theconversation.com/why-is-singapores-school-system-so-successful-and-is-it-a-model-for-the-west-22917>

ภาคผนวก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการประชุมระดมความคิดเห็น
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกี่ยวกับการดำเนินการส่งเสริมการมีส่วนร่วม
ของภาคีเครือข่าย ๕ จังหวัด

เครือข่ายสมัชชาจังหวัดนครปฐม

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.เกศินี ประทุมสุวรรณ
๒. นายประเชิญ คนเทศ
๓. พระมหาอรุณ ปญญารุโณ
๔. นายอาทร สุนทรจันทร์
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เด่นศิริ ทองนพคุณ

ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

๑. นายไพรัช ใหม่ชมภู
๒. นายโกศล ปราคำ
๓. รองศาสตราจารย์ นพ.อำนาจ อยู่สุข
๔. นายแพทย์พร สราภิรมย์
๕. นายมานพ จินะนา
๖. นายเรืองฤทธิ์ อภิวงศ์
๗. นายบรรเจิด สิทธิโชค
๘. นายนิคม เมฆะ
๙. นายอารักษ์ หาญฤทธิ์
๑๐. นายพัฒนธณภูมิ ศรีบุญเรือง
๑๑. นายเจริญ วงศ์ชายะ
๑๒. นายชัชวาล ทองดีเลิศ
๑๓. นายฉัตรชัย เรืองมณี
๑๔. ดร.อนงค์ ศรีบุญเรือง
๑๕. นายบรรจงศักดิ์ สมฤทธิ์
๑๖. นายสมศักดิ์ สุขพันธ์
๑๗. นางสิริวรรณ บุรณสิงห์

สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑. นายประยูรศักดิ์ รัตน์ะ
๒. นางจารุวรรณ นิมเรศ
๓. นางศุภมาศ ทองพิจิตร
๔. นายธีรวัฒน์ รัตนกุล
๕. ดร.สมพร เพชรสงค์
๖. นายชัยวัฒน์ แก้วบัวทอง
๗. นายสุชาติ เหล่ากอ
๘. นายรักศักดิ์ นิจจันทร์พันธ์ศรี
๙. นายธนิศ สาเมือง
๑๐. นายบัญญัติ สุขขัง
๑๑. นายศักดิ์โกศล ถาวรพร
๑๒. นายจิรวัฒน์ พริ้งสกุล
๑๓. นายอนุรักษ์ จันทร์ดี
๑๔. นายสากล ขวัญทอง

คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี

๑. ดร.สรรรนภา แน่นหนา
๒. ดร.พลธาวิณ วัชรพรธำรงค์
๓. ดร.สมพิศ ใช้เฮ้ง
๔. ดร.พรนิภา ปรีหจินดา
๕. นางสาวนิตยาภรณ์ อยู่กัลดี
๖. ดร.สุทธิรักษ์ พันภัยพาล
๗. นางสาวเกวลิน เกษมผลศิริ

คณะกรรมการการจัดการเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวดี สมเป็น
๒. นางนันทา สมเป็น
๓. รองศาสตราจารย์บัญชา ชื่นจิต
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติพัฒน์ พัฒนฉัตรชัย
๕. นางสุนิสา เขาวสกุลมาศ
๖. นายพินิจ ดลเสมอ
๗. นายจิรศักดิ์ จันทร์ช่วงโชติ
๘. นายฉัตรเอก หล้าล้ำ
๙. นายโอฬาร อยู่กาญจนเศรษฐ
๑๐. นางจันทิมา สิงหะ
๑๑. นายสมเกียรติ สาระ
๑๒. นางณปภัสร จิงสุวัฒนานนท์
๑๓. นางจันทร์ฉาย เรียบร้อย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิที่เข้าร่วมการประชุม
สรุปผลการศึกษา และรับฟังข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
โครงการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา
วันอังคารที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมชมรมฯ
โรงแรม เอสดี อเวนิว เขตบางพลัด กทม.

๑. นายประเชิญ คนเทศ	คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพ
จังหวัดนครปฐม
ประธานมูลนิธิลุ่มน้ำท่าจีนนครปฐม
๒. ดร.สรรรภา แน่นหนา	ผู้อำนวยการ
โรงเรียนวัดเขาเชิงเทียนเทพาราม
องค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรี
๓. ดร.สมพิศ ไข่เอื้อง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าจาม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลบุรี เขต ๑
๔. ดร.พรนิภา ปรีห์จินดา	ผู้อำนวยการโรงเรียนนาป่ามโนรม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลบุรี เขต ๑
๕. นางสาวนิตยาภรณ์ อยู่กล้า	ผู้อำนวยการ
โรงเรียนวัดหนองขันธ์จันทาราม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาลบุรี เขต ๑
๖. ดร.สุทธิรักษ์ พันภัยพาล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ
สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวีติ สมเป็น	อดีตรองอธิการบดี
สถาบันราชภัฏสุรินทร์
กรรมการการศึกษาเชิงพื้นที่
จังหวัดสุรินทร์

๘. นายจิรศักดิ์ จันทร์ช่วงโชติ
 อธิบดีผู้อำนวยการ
 โรงเรียนสนมวิทยาการ
 กรรมการการศึกษาเชิงพื้นที่
 จังหวัดสุรินทร์
๙. นางณปภัสร จิงสุพัฒนานนท์
 หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา
 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์
๑๐. นายประยูรศักดิ์ รัตน์นะ
 ผู้อำนวยการกองการศึกษา
 ศาสนาและวัฒนธรรม
 องค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๑. นายสากล ขวัญทอง
 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
 องค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๒. นายธนิต สาเมือง
 ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา
 องค์การบริหาร
 ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
๑๓. นายบรรเจิด สิทธิโชค
 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 ภาควิชาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๑๔. นายเจริญ วงศ์ชายะ
 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 ภาควิชาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๑๕. นายฉัตรชัย เรืองมณี
 ผู้ทรงคุณวุฒิ
 ภาควิชาศึกษาศาสตร์เพื่อการพัฒนา
 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
๑๖. นายสำเนา เนื้อทอง
 ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐานการศึกษา
 และพัฒนาการเรียนรู้
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๑๗. ดร.วัลภา เล็กพัฒนานนท์
 ผู้อำนวยการ
 กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม
 และสมัชชาการศึกษา
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
๑๘. นายเอกพล ดวงศรี
 นักวิชาการศึกษาปฏิบัติกร
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาสภาพ กลไกการดำเนินงาน และกลไกที่
ประสบผลสำเร็จ เครือข่ายสมัชชา จังหวัดนครปฐม

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาสภาพ กลไกการดำเนินงาน และกลไกที่
ประสบผลสำเร็จ ภาศึเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา จังหวัดเชียงใหม่

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาสภาพ กลไกการดำเนินงาน และกลไกที่
ประสบผลสำเร็จ สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาสภาพ กลไกการดำเนินงาน และกลไกที่
ประสบความสำเร็จ คณะกรรมการการจัดการเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์

ภาพการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและศึกษาสภาพ กลไกการดำเนินงาน และกลไกที่
ประสบความสำเร็จ คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ภาพการประชุมสรุปผลการศึกษา และรับฟังข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
โครงการส่งเสริมและพัฒนาแนวทางการมีส่วนร่วมและสมัชชาการศึกษา
เมื่อวันอังคารที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒ ณ ห้องประชุมชมณภา
โรงแรม เอสดี อเวนิว เขตบางพลัด กทม.

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษา

ดร.สุภัทธร จำปาทอง	เลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.วัฒนาพร ระงับทุกข์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
ดร.สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์	รองเลขาธิการสภาการศึกษา
นางสาวสมรชนีกร อ่องเอิบ	ผู้ช่วยเลขาธิการสภาการศึกษา
นายสำเนา เนื้อทอง	ผู้อำนวยการสำนักมาตรฐาน การศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้

ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อคิดเห็น พิจารณารายงาน

นายประเชิญ คนเทศ	คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพ จังหวัดนครปฐม
ดร.สรรรณภา แนนหนา	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดเขาเชิงเทียนเทพาราม จังหวัดชลบุรี
ดร.สมพิศ ไข่เฮ็ง	ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าจาม จังหวัดชลบุรี
ดร.พรนิภา ปรีห์จินดา	ผู้อำนวยการโรงเรียนนาป่ามโนรถ จังหวัดชลบุรี
นางสาวนิตยาภรณ์ อยู่กัลด	ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดหนองชันจันทนาราม จังหวัดชลบุรี
ดร.สุทธิรักษ์ พันภัยพาล	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประวีติ สมเป็น	อดีตรองอธิการบดี สถาบันราชภัฏสุรินทร์
นายจรัสศักดิ์ จันทร์ช่วงโชติ	อดีตผู้อำนวยการ โรงเรียนสนมวิทยาการ จังหวัดสุรินทร์
นางณภัทร จิงสุพัฒนานนท์	หัวหน้าฝ่ายบริหารการศึกษา องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสุรินทร์
นายสากล ขวัญทอง	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายธนิต સામેືອງ	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษา องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายประยูรศักดิ์ รัตนะ	ผู้อำนวยการกองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหาร ส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี
นายบรรเจิด สิทธิโชค	ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
นายเจริญ วงค์ชายะ	ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
นายฉัตรชัย เรืองมณี	ผู้ทรงคุณวุฒิ ภาคีเชียงใหม่ เพื่อการปฏิรูปการศึกษา

คณะนักวิจัย

ดร.รวิช ตาแก้ว	หัวหน้าโครงการ/หัวหน้านักวิจัย
ดร.เมธา หริมเทพาธิป	นักวิจัย
ดร.เอนก สุวรรณบัณฑิต	นักวิจัย
นางพรรณนิภา หริมเทพาธิป	ผู้ช่วยนักวิจัย
นายศิวากร ชุตติวิทย์	ผู้ช่วยนักวิจัย
นางสาวเพ็ญพักตร์ สว่าง	ผู้ช่วยนักวิจัย

กองบรรณาธิการ

ดร.รวิช ตาแก้ว	บรรณาธิการที่ปรึกษา
ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์	บรรณาธิการ
นายเอกพล ดวงศรี	ผู้ช่วยบรรณาธิการ

ผู้รับผิดชอบโครงการ**กลุ่มพัฒนานโยบายด้านการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา**

ดร.วัลภา เล็กวัฒนานนท์	ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนานโยบาย ด้านการมีส่วนร่วม และสมัชชาการศึกษา
ดร.ศศิรัศม์ วีระไวทยะ	นักวิชาการศึกษาชำนาญการพิเศษ
ดร.ปิยะมาศ เม็ดไธสง	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาวทัศนวัลย์ เนียมบุบผา	นักวิชาการศึกษาชำนาญการ
นางสาววรากร สายแก้ว	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นายเอกพล ดวงศรี	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นางสาวนริศรา ใจคง	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ
นางสาวสิริกานต์ แก้วคงทอง	นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

นางสาวบุศรา บุญเกิด ผู้ช่วยนักวิชาการ
นางสาวลัทธพรณ เดชสุภา ผู้ช่วยนักวิชาการ

จัดทำต้นฉบับและประสานงานการพิมพ์

นายเอกพล ดวงศรี นักวิชาการศึกษาปฏิบัติการ

ผู้ให้ข้อมูล และภาคีเครือข่าย

เครือข่ายสมัชชาจังหวัดนครปฐม
ภาคีเชียงใหม่เพื่อการปฏิรูปการศึกษา
สมัชชาการศึกษาจังหวัดสุราษฎร์ธานี
คณะกรรมการจังหวัดปฏิรูปการเรียนรู้จังหวัดชลบุรี
คณะกรรมการการจัดการเชิงพื้นที่จังหวัดสุรินทร์

หรือ

ขอความร่วมมือจากท่านผู้ได้รับเอกสารฉบับนี้
กรอกแบบตอบรับเพื่อเป็นข้อมูลให้สำนักงานฯ
นำไปผลิตและพัฒนาองค์ความรู้ต่อไป
ขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ

สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ
๙๙/๒๐ ถนนสุขุโขทัย เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐๒-๖๖๘-๗๑๒๓ ต่อ ๒๔๕๙ โทรสาร ๐๒-๒๔๑-๕๑๕๒
เว็บไซต์ <http://www.onec.go.th>